

Çankaya Üniversitesi
gündem

www.cankaya.edu.tr

TÜRK CUMHURİYETLERİNDE EKONOMİK GELİŞMELER

Özel Bölüm: *Kim? Kadın?*

İçindekiler

Türk Cumhuriyetleri ile Bölge Ülkelerinin Ekonomik Gelişmeleri, İşbirliği Potansiyelleri ve Sürdürülebilir Kalkınma, Prof. Dr. Emin Çarıkcı	3
Seçim Sistemleri ve Siyasal Etkileri, Prof. Dr. Yılmaz Aliefendioğlu	11
Kamu Ekonomisinin Temel Sorunları, Prof. Dr. Üstün Dikeç	16
Türkiye'nin Dış Ticaret Hadlerindeki Değişmelerden Doğan Kayıp ve Kazançları: Gelir Etkisi, Prof. Dr. Ergün Kip	21
Dünya Jeotermal Kongresi (WGC 2005) ve Önemi, Prof. Dr. Dilek Özbek	24
KKTC'de Seçimler ve Sonrası, Yrd. Doç. Dr. Erkan Efeğil	27
1917 Balfour Deklerasyonu'nun İflası: Avrupa Güvenlik Stratejisi, Dr. Bülent Arı	30
Tüketim Kültürü ve Anadili Kullanımı, Okutman Gülşen Çulhaoğlu	33
Öğretim Üyesi: Prof. Dr. Ziya B. Güvenç	35
Mezun: Yenal Gündüz	37
Bölüm: İç Mimarlık Bölümü	39
Öğrenci Topluluğu: Endüstri Mühendisliği Topluluğu	40
Hukuk ve Elsa, Nurcan Çarıkcı	43
Spor	45
Erasmus Değişim Öğrencisi Michal Batur ile Söyleşi	44
Kültür - Sanat	46
Çankaya Üniversitesi Senatosu Kararları	50
Haberler	52
Özel Bölüm: Kim?Kadın?	57

Çankaya Üniversitesi adına Sahibi:
Rektör Prof. Dr. Ziya Aktaş

Yayın Kurulu

Prof. Dr. Nahit Töre

Prof. Dr. Aysu Aryel Erden

Prof. Dr. Ziya B. Güvenç

Yrd. Doç. Dr. Nüşet Akın

Dr. Mustafa Tören Yücel

Yakup Sarıcan

Nurin Terzi

Gülşen Çulhaoğlu

Murat Kaan

Editör

Yakup Sarıcan

ysarican@canakaya.edu.tr

Fotoğraflar

Deha Çaman

Şerafettin Karaköy

Tasarım ve Baskı

Tasarım Plus

www.tasarimplus.com.tr

Çankaya Üniversitesi Rektörlüğü

Öğretmenler Cad. No: 14

100. Yıl 06530 Ankara

Tel: 0312 284 45 00

Faks: 0312 285 96 31

www.canakaya.edu.tr

Çankaya Üniversitesi

Basın ve Halkla İlişkiler

Müdürlüğü tarafından

hazırlanmıştır.

Dergide yayınlanan yazılar kaynak

gösterilerek kullanılabilir.

İmzalı yazılardaki görüşler

yazarlarına aittir.

Üç ayda bir yayımlanır.

Prof. Dr. Ziya AKTAŞ
Çankaya Üniversitesi Rektörü

Bir Bahar Daha...

Bahar heyecanının genci yaşlısı hepimizi sardığı günler, bu günler. Şimdiden Çankaya Üniversitesi'nin Makarna Gününün ve Bahar Şenliğinin hazırlıkları alabildiğine hızlandı. Bu yıl 28 - 29 Nisan günlerinde yapılacak olan Şenliğimizi merak ve heyecanla bekliyoruz.

Üniversitemizde e-Dönüşüm, Ermeni Sorunu ve Osmanlı Devletinin Çöküşü gibi konularda birbirinden değerli konuşmacılarımız konferanslar verdi, veriyor. Nisan ayı sonuna doğru da Avrupa Birliği ile ilgili bir panele Üniversitemiz ev sahipliği yapacak.

Avrupa Birliğinin Erasmus Projesi kapsamında öğrencilerimiz ve öğretim elemanlarımız anlaşma yaptığımız AB üyesi ülkelerdeki Üniversitelere gitmekte. Yavaş yavaş konuklarımız da gelmeye başladılar. Şimdiden çeşitli ülkelerdeki 9 Üniversite ile başlattığımız değişimin öğrencilerimize, öğretim elemanlarımıza ve en önemlisi Ülkemize yarar sağlayacağına inanıyoruz.

Diğer yandan Eskişehir Yolundaki yeni kampusumuz olan 'Çankaya Üniversitesi Sıtkı Alp Kampusu' ile ilgili çalışmalar da Mütevelli Heyeti Başkanımızın yakın ilgi ve desteği ile sürdürülmektedir. Yenimahalle Belediyesi ile ilgili çalışmalar başarı ile sonuçlanmış, Ankara Büyükşehir Belediyesi ile ilgili çalışmalara geçilmiştir. Bu çalışmalarımızda İç Mimarlık Bölümümüzün değerli elemanları da bize katkı ve destek sağladılar. Kendilerine de teşekkür ediyorum.

'Deprem Ağırlıklı İnşaat Mühendisliği Programı' ile ilgili önerimiz YÖK içindeki Komisyon aşamasından geçmiş, konu ile ilgili Eğitim Konseyinin görüşü için ÜAK (Üniversiteler Arası Kurul) bünyesindeki çalışmalara geçilmiştir. Olumlu bir sonuç alabileceğimizi düşünüyor, umuyor ve bekliyoruz.

Çankaya Üniversitemizin Gündem Dergisinin bu sayısı ile birlikte yüzlerce öğrencimiz mezun olup aramızdan ayrılacak. Şimdiden, yolları ve bahtları açık olsun diyorum. Bütün Öğrencilerimize önümüzdeki Mayıs ve Haziran aylarında yapılacak olan bitirme sınavlarında yürekten başarılar diliyorum.

Evet, bir ilkbahar gününde daha hepimize sağlık, mutluluk ve esenlikler diliyorum.

Sevgi ve saygılarımla.

Ziya Aktaş

Editörden...

Merhaba,

Üç aylık bir aradan sonra Nisan sayımızla tekrar birlikteyiz. Bu sayımızda kapak konumuzu Uluslararası Ticaret Bölümü Öğretim Üyemiz Prof. Dr. Emin Çarıkcı tarafından hazırlanan "Türk Cumhuriyetleri ile Bölge Ülkelerinin Ekonomik Gelişmeleri, İşbirliği Potansiyelleri ve Sürdürülebilir Kalkınma" konulu bir incelemeye ayırdık. Özellikle son dönemde Kırgızistan'da yaşanan halk ayaklanması ve sonucunda yönetimin değişmesi ile bölgeye olan ilgi arttı. Bu inceleme, Orta Asya'yı daha iyi anlamak isteyenlere yardımcı olacak.

Üniversitemiz Kadın Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi (KADUM) 8 Mart Dünya Kadınlar Günü nedeniyle Kim?Kadın? adlı bir kadın kimliği yarışması düzenledi. Tüm öğrenci ve çalışanlarımızın katılımına açık olan yarışma; kompozisyon, kısa-kısa öykü, şiir, fotoğraf, resim, seramik ve vitray dallarında gerçekleşti. Biz de yayınlanmaya değer bulunan eserleri dergimizin sonunda yer alan özel bölümde sizlerle paylaştık.

Bu sayımızda ayrıca; Üniversitemiz Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Yılmaz Aliefendioğlu'nun "Seçim Sistemleri ve Siyasal Etkileri", İktisat Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Üstün Dikeç'in "Kamu Ekonomisinin Temel Sorunları", İşletme Bölüm Başkanı Prof. Dr. Ergün Kıp'ın "Türkiye'nin Dış Ticaret Hadlerindeki Değişmelerden Doğan Kayıp ve

Kazançları: Gelir Etkisi ", İktisat Bölüm Başkanı Prof. Dr. Dilek Özbek'in "Dünya Jeotermal Kongresi ve Önemi ", Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Ertan Efeğil'in "KKTC'de Seçimler ve Sonrası", Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Görevlisi Dr. Bülent Arı'nın "1917 Balfour Deklerasyonu'nun İflası: Avrupa Güvenlik Stratejisi", Türkçe Okutmanı Gülşen Çulhaoğlu'nun "Tüketim Kültürü ve Anadili Kullanımı" konulu makale ve analizlerini yayınladık.

Öğretim Üyesi olarak değerli hocamız Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Ziya B. Güvenç'i, mezun olarak Endüstri Mühendisliği Bölümümüzden 2002 yılında mezun olan ve halen Ankara'da MAN Türkiye A.Ş.de Elektrik Sistemleri Üretimi Proses Planlama ve Proje Sorumlusu olarak çalışan Yenal Gündüz'ü ve bölüm olarak İç Mimarlık Bölümünü, öğrenci topluluğu olarak da Endüstri Mühendisliği Topluluğu'nu tanıttık. Ayrıca Hukuk Fakültesi öğrencimiz Nurcan Çarıkcı'nın Avrupa Genç Hukukçular Derneği ELSA'daki çalışmalarına yer verdik.

Temmuzda görüşmek üzere...

Yakup Sarıcan

ysarican@cankaya.edu.tr

Prof. Dr. Emin Çarıkçı
Çankaya Üniversitesi
İİBF Uluslararası Ticaret Bölümü
Öğretim Üyesi

TÜRK CUMHURİYETLERİ İLE BÖLGE ÜLKELERİ'NİN EKONOMİK GELİŞMELERİ, İŞBİRLİĞİ POTANSİYELLERİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA

Türkiye'den DTM ve TİKA ile, Azerbaycan Rabita Nazırlığı işbirliğinin ortaklaşa düzenlediği: Türk Cumhuriyetleri ve Bölge Ülkelerinin IV. Bilişim Formu, 15-17 Aralık 2004, Bakü'de sunulan Tebliğ (15 Aralık 2004).

Giriş

Doğu ve Batı Türkistan ile Kafkas Bölgelerindeki Türk illeri, Çin ve Çarlık Rusyası imparatorlukları tarafından yaklaşık üç asır önce işgal edilmeye başlandı.

Nitekim, bugünkü Türk cumhuriyetlerinden Azerbaycan 1828 yılında, Kazakistan 1854'te, Türkmenistan 1885'te, Kırgızistan ve Özbekistan ise 1860 yılında başkentlerinin işgali ile bağımsızlıklarını kaybetmiştir. Azerbaycan'ın 176 yıl önce, Kazakistan'ın ise 150 yıl önce bağımsızlıklarını kaybetmesi, Türkistan topraklarının büyük bir bölümünün en az 200 yıl önce Rusya'nın eline geçtiğini göstermektedir. Demek ki **Türkiye ile Türk Cumhuriyetlerinde yaşayan Türklerin hasreti sadece 70 yıllık Sovyet dönemi değil, en az iki asırlık bir hadisedir.**

Türk illeri gerek Çarlık Rusya'sı döneminde, gerekse Sovyetler Birliği (SB) döneminde en acımasız bir sömürge idaresine tabi tutulmuştur. Nitekim, bir Alman araştırmasına göre, **1989 yılında Bağımsız Devletler Topluluğu'na üye devletlerin ekonomik durumları ve potansiyelleri 10 puan üzerinden** şu şekilde (Daha ayrıntılı bilgi için bakınız. E.Çarıkçı, 1996, Makale No.28, Tablo-2) değerlendirilmiştir.

- **Sanayileşme derecesi** olarak Rusya 8, Ukrayna 9 ve Beyaz Rusya 8 puan alırken, Özbekistan ve Azerbaycan 3, Türkmenistan ve Kırgızistan 1'er puan almıştır.

- **Sanayi üretiminde kendine yeterlilik derecesi** de Rusya'da 8, Ukrayna'da 7 iken, Kazakistan'da 3, Azerbaycan'da 2; diğer Türk Cumhuriyetlerinde ise 1'er puandır.

- **Piyasa ekonomisi zihniyeti** itibarıyla Baltık ülkeleri 10 üzerinden 10, Gürcistan ve Ermenistan sırasıyla 9 ve 8 alırken, Moldova'ya 5; Türk Cumhuriyetlerinin aldıkları

puanlar ise 1-3 arasında değişmektedir. Baltık Cumhuriyetleri, II. Dünya Savaşından sonra Sovyetler Birliğine verildiği için bu ülkelerde eskiden (Bir nesil önce) varolan piyasa ekonomisi zihniyeti hayatiyetini muhafaza etmektedir.

1- Ekonomik Gelişmeler: 1990-1996, 1997-2002 ve 2003

A- Bağımsızlık Sonrası Ekonomik Gelişmeler: 1990-1996

Bu puanlar göstermektedir ki, **Sovyet İmparatorluğu sadece Slav Cumhuriyetleri'ni zengin edecek iktisat politikaları uygulanmış**, Kazakistan'da %40'luk bir Rus nüfusu sayesinde bu ülke biraz iltimas görmüş, diğer **Türk Cumhuriyetleri'nin** sanayileşmeleri ise büyük ölçüde ihmal edilerek bu ülkeler **birer hammadde deposu** olarak sömürülmüştür.

Bir örnek daha vermek gerekirse, 1989 yılında eski Sovyetler Birliği'nde pamuğun %89'u Türk Cumhuriyetlerinde üretildiği halde, yine eski Sovyetler Birliği'nde kumaşın sadece %11'i Türk Cumhuriyetlerinde üretiliyordu. Bütün bu misaller, sömürgecilikte Rusların Batılılardan daha acımasız olduğunu ortaya koymaktadır. Bir Batılı yazarın ifade ettiği gibi, **"Sömürgecilikte İngilizler ineğin sütünü alır, Fransızlar ineği keserek derisini yerli halka bırakır, Sovyet sistemi ise ineği öldürür."**

Sovyet Sistemi insanları bile öldürmüştür. Nitekim, tarım ve hayvancılıkta sosyalist sistem (kolhozlaştırma) sonucu **1920'li yıllarda Kazakistan'da hayvancılığın, 1930'lu yıllarda da Ukrayna'da tarımsal üretimin çökmesi sonucu**, bu bölgelerde **milyonlarca insan açlıktan kırlmıştır**. İlaveten, **Stalin döneminde** (1944'de) başta **Kırım ve Ahıska Türkleri** olmak üzere Türk illerinden yük vagonları ile **Sibirya'ya** yapılan **sürgün sırasında**, yol boyunca, soğuktan, hastalıktan veya açlıktan **ölen Türklerin sayısı yüzbinlerle ifade edilmektedir.**

Tablo 1'de görüldüğü gibi, 1991'in ikinci yarısında bağımsızlığına kavuşan Türk Cumhuriyetleri ilk 6 yıl sıkıntılı bir iktisadi geçiş dönemi yaşamışlardır.

Nitekim 1990-1995 döneminde yıllık ortalama toplam üretim, (GSYİH) Azerbaycan'da % -20.2, Kazakistan'da % -11.9, Kırgızistan'da % -14.7, Türkmenistan'da % -8.1, Özbekistan'da % -8.1 gerilemiş; 1996 yılında ise Türkmenistan, Kazakistan ve Kırgızistan pozitif büyümeye geçmiştir.

TABLO1: TÜRK CUMHURİYETLERİNDE YILLIK ORTALAMA GSYİH (ilk satırlar) VE ENFLASYON (ikinci satırlar) HIZLARINDA % DEĞİŞMELER, 1971-1996

ÜLKELER	1971-1980	1981-1989	1990-1995	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Azerbaycan	21.5	2.9	-20.2	-11.7 7.8	-0.7 106	-35.2 616	23.1 833	-21.9 1500	-17.0 412	-3.5 25.0
Kazakistan	4.4	2.0	-11.9	-4.6 4.2	-6.8 91	-13.0 1610	-15.6 1760	-25.0 1980	-9.0 180	1.0 40.0
Kırgızistan	4.4	4.0	-17.7	6.9 3.0	-9.1 85.0	-15.8 855	-16.3 1209	-26.5 280	-6.0 45	2.0 32.0
Türkmenistan	4.0	4.0	-8.1	0.8 4.6	-5.0 103	-5.4 493	-7.0 3102	-20.0 2400	-5.0 1800	4.5 800
Özbekistan	6.2	3.4	-4.4	2.0 3.1	-0.5 82.2	-11.1 645	-2.4 534	-4.5 746	-2.0 315	-1.0 55.0

Kaynak: World Development Report 1996 ve 1997; Business Central Europe: The Annual Report, December 1996; DTM dokümanları, Eylül 1997; E. Çarıkçı (1996), s. 95.

1992-1994 döneminde Türk Cumhuriyetlerinde, Özbekistan hariç, **dört haneli** rakamlara çıkmış olan **yıllık enflasyon hızları, 1995'te iki-üç haneli rakamlara inmiş; 1996 yılında ise, Türkmenistan hariç enflasyon büyük ölçüde kontrol altına alınmıştır.** Nitekim 1996 yılında bu oranlar Azerbaycan'da %25'e, Kazakistan'da %40'a, Kırgızistan'da %32'ye, Özbekistan'da %55'e gerilemiştir. Türkmenistan'da da 1995'ten 1996'ya yıllık enflasyon hızında 1000 puanlık bir düşüş sağlanmıştır.

Türk Cumhuriyetleri de sosyalist sistemden piyasa sistemine geçiş için özelleştirmeye büyük hız vermiştir. Nitekim, 1997

Dünya Bankası Raporuna göre, 1990'dan 1995'e toplam üretimde (GSYİH'de) özel sektörün payları % olarak, Azerbaycan'da 7'den 15'e, Kazakistan'da 8'den 28'e, Kırgızistan'da 8'den 42'ye, Türkmenistan'da 12'den 18'e, Özbekistan'da ise 12'den 30'a çıkarılabilmektedir.

Bu gelişmeler Türk Cumhuriyetleri'nde serbest pazar ekonomisine geçiş sancılarının büyük ölçüde atlatıldığını ve 1996'dan itibaren bu ülkelerde ekonomik açıdan çok olumlu gelişmelerin ortaya çıkacağını bizlere müjdelemiştir.

B- 1996-2002 Dönemi Ekonomik Gelişmeler **Tablo-2'de** görüldüğü gibi, 1997'den 2002'ye;

- Azerbaycan'da büyüme hızı %5.8'den %10.6'ya çıkmış, enflasyon hızı da %3.6'dan %2.8'e gerilemiş,

- Kazakistan'da büyüme hızı %2'den %9.5'e fırlamış, enflasyon hızı da %17.4'ten %6'ya gerilemiş,

- Kırgızistan'da büyüme hızı %9.9'dan %-0.5'e düşmüş, enflasyon hızı da %25'ten %2'ye inmiş,

- Özbekistan'da büyüme hızı %2.4'ten %4.2'ye çıkmış; enflasyon hızı da %71'den ancak %24.2'ye gerilemiş.

- Türkmenistan'da da büyüme hızı 1997'de %-26'dan %20 dolayına fırlamış, enflasyon hızı da %84'den %15'e inmiştir. **Yine 1997'den 2002'ye ihracat, milyar \$ olarak,** Azerbaycan'da 0.8'den 2.3'e, Kazakistan'da 6.9'dan 10.1'e çıkmış; Kırgızistan Özbekistan'ın ihracatı ise, sırasıyla 0.6'dan 0.5'e ve 3.7'den 2.5'e gerilemiş, Türkmenistan'ın ihracatı ise, petrol ve doğalgaz fiyatları artışının etkisiyle 0.8'den yaklaşık 2.9 milyar dolara fırlamıştır.

Enflasyonla mücadelede genellikle başarılı olan Türk Cumhuriyetleri, büyüme hızı açısından çok büyük farklılıklar

TABLO-2. TÜRK CUMHURİYETLERİNDE BAŞLICA EKONOMİK GÖSTERGELER, 1996-2002

ÜLKELER, 2002'de Nüfusu ve Dini (%'si)	Yıllar	GSYİH %Değişme	Enflasyon % Artış (TÜFE)	İhracat (Milyon\$)	İthalat (Milyon\$)
AZERBAJCAN 8.1 milyon %94 Müslüman %2,5 Rus Ortodoks	1996	1.3	19.8	644	1.338
	1997	5.8	3.6	808	1.375
	1998	10.0	-0.8	678	1.724
	1999	7.4	-8.6	1.025	1.433
	2000	11.1	1.8	1.858	1.539
	2001	9.9	1.6	2.079	1.465
	2002	10.6	2.8	2.305	1.823
KAZAKİSTAN 14.8 milyon %47 Müslüman %44 Rus Ortodoks %2 Protestan	1996	1.1	39.1	6.292	4.261
	1997	2.0	17.4	6.899	4.275
	1998	-2.5	7.3	5.839	6.589
	1999	2.7	8.4	5.989	5.645
	2000	9.8	13.4	9.288	6.848
	2001	13.2	8.4	8.928	7.607
	2002	9.5	6.0	10.067	7.646
KIRGIZİSTAN 4.9 milyon %75 Müslüman %20 Rus Ortodoks	1996	5.6	30.4	531	783
	1997	9.9	25.4	631	646
	1998	2.0	12.1	535	756
	1999	3.7	35.9	463	551
	2000	5.0	15.7	511	506
	2001	5.3	6.9	480	441
	2002	-0.5	2.0	486	587
ÖZBEKİSTAN 25.5 milyon %88 Müslüman %9 Ortodoks	1996	1.6	54.0	3.534	4.240
	1997	2.4	71.0	3.695	3.767
	1998	2.0	28.7	3.040	3.180
	1999	4.1	29.0	2.790	2.587
	2000	4.0	24.9	2.935	2.441
	2001	4.5	27.2	2.755	2.479
	2002	4.2	24.2	2.510	2.187
TÜRKMENİSTAN 5.4 milyon %89 Müslüman %9 Ortodoks	1996	-7.7	992	1.962	1.388
	1997	-25.9	84	774	1.005
	1998	5.0	16.8	614	1.137
	1999	16.9	24.1	1.187	1.478
	2000	17.6	8.3	2.506	1.875
	2001	20.5	11.6	2.620	2.349
	2002	21.2	15.0	2.856	2.119

Kaynak: EİÜ, *Quartenly Country Reports, 1997-2004*; Emin Çarıkçı, *Türk Dünyasında Ekonomik Gelişmeler ve Türkiye-AB İlişkileri*, Ankara, Akçağ Yayınları, 2004, s. 234, Tablo-1; DTM, Aralık 2004 Dökümanları.

göstermektedir (Bakınız Tablo-2'nin ilk iki kolonu). Özellikle 2000-2002 döneminde yıllık ortalama büyüme hızı Azerbaycan'da %10, Kazakistan'da %11 ve Türkmenistan'da %18 dolayında seyrederken; bu oranlar Kırgızistan ve Özbekistan'da %4 dolayındadır.

Türk Cumhuriyetleri nüfusunun dini (etnik) yapısı ise ağırlıklı olarak İslam'dır. Bu Müslümanların çok büyük bir bölümü Türk asıllıdır. Bu ülkelerde, 2002 yılı itibarıyla, çeşitli dinlere mensup oranlar ise;

- Azerbaycan: %94 Müslüman, %2.5 Rus Ortodoks,
- Kazakistan: %47 Müslüman, %44 Rus Ortodoks, %2 Protestan
- Kırgızistan: %75 Müslüman, %20 Rus Ortodoks,
- Özbekistan: %88 Müslüman, %9 Ortodoks,
- Türkmenistan: %89 Müslüman, %9 Rus Ortodoks'tur.

C- 2003'de Ekonomik Gelişmeler

Tablo-3 yardımıyla 2003 yılında Türk Cumhuriyetlerindeki ekonomik duruma geçmeden önce **konferansa katılan bazı bölge ülkelerinin ekonomik durumu** hakkında 2003 yılı verileriyle özet bir bilginin verilmesi uygun olacaktır.

Gürcistan: Nüfusu 5.1 milyon; Dini yapısı: %65 Gürcü Ortodoks, %11 Müslüman, %10 Rus Ortodoks; yıllık nüfus artışı %-0.5, ortalama ömür 73 yıl; GSYİH 4 milyar \$, **Satın Alma Gücü Paritesine (SGP = bir ülkede satın alınan bir demet mal ve hizmetin \$ cinsinden NewYork'taki değerine)** göre GSYİH 13 milyar \$, **Fert Başına Gelir (FBG)** 830 \$, SGP'ye göre FBG 2540 \$; enflasyon hızı %4.8; ihracat 0.4 milyar \$, ithalat 1.1 milyar \$; Doğrudan Yabancı Sermaye (DYS) Yatırımları girişi 0.3 milyar \$, DHS stoku 1.0 milyar dolardır.

Moğolistan: Nüfusu 2.5 milyon; Dini yapısı: %50 Budist, %40 Ateist, %6 Şamanist ve Hristiyan, %4 Müslüman; yıllık nüfus artışı %1.3, ortalama ömür 65 yıl; GSYİH 1 milyar \$, SGP'ye göre GSYİH 4 milyar \$, FBG 480 \$, SGP'ye göre FBG 1800 \$; ihracat 0.5 milyar \$, ithalat 0.8 milyar \$; DHS girişi 0.1 milyar \$, DHS stoku 0.4 milyar dolardır.

Tacikistan: Nüfusu 6.5 milyon; Dini yapısı: %85 Sunni Müslüman, %5 Şii Müslüman; yıllık nüfus artışı %1.3, ortalama ömür 67 yıl; GSYİH büyüme hızı %10.2, GSYİH

1 milyar \$, SGP'ye göre GSYİH 7 milyar \$, FBG 190 \$, SGP'ye göre FBG 1040 \$; enflasyon hızı %16.3; ihracat 0.9 milyar \$, ithalat 1 milyar \$; DHS stoku 0.2 milyar dolardır.

Tablo-3'te görüldüğü gibi, 2003 yılında, **Türkiye dahil Türk Cumhuriyetlerinin** toplam nüfusu 130 milyon, GSYİH'sı 249 milyar \$, SGP'ye göre GSYİH ise 673 milyar dolar olup, toplam dış ticaret hacmi de 153 milyar \$ (ihracat 69, ithalat 84 milyar \$) olmasına rağmen, **bu ülkeler arasındaki dış ticaret çok düşük düzeydedir.**

2003 yılında, sırasıyla enflasyon ve GSYİH büyüme hızları;

- Azerbaycan'da %11.2 ve %2.1,
- Kazakistan'da %9.2 ve %6.5,
- Kırgızistan'da %6.7 ve %2.1,
- Özbekistan'da %0.3 ve %13.9,
- Türkmenistan'da %13.1 ve %6.5,
- Türkiye'de ise, %5.8 ve %18.4 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo'da dikkati çeken diğer bir husus da, **gerek FBG'de, gerekse GSYİH'da SGP'ye göre büyük farklılıklar** olmasıdır. Mesela, 2003 yılında Azerbaycan'da **GSYİH ve FBG** sırasıyla 11.2 milyar \$ ve 865 dolar olduğu halde, **SGP'ye** göre bu miktarlar **4 kat artarak**, yine sırasıyla 28 milyar \$ ve 3380 \$'a çıkmaktadır. Bu fark Türk Cumhuriyetleri'nde 4-5 kat (Türkmenistan'da 5-6 kat) arasında iken, **Türkiye'de ise sadece 2.4 kat'dır.** Bunun esas sebebi ise, ülke ekonomilerinin daha çok piyasaya dönük olup olmamasından ve diğer faktörlerden kaynaklanmaktadır.

Tablo'nun son 4 bölümünde görüldüğü gibi, **bu ülkelerin ihracat ve ithalatlarında**, Türkmenistan hariç, **ilk 3'te Rusya yer almaktadır; Türk Cumhuriyetleri sayısı ise yok denecek kadar azdır.** Bunun sebebi ise, Türkiye dışındaki ülkelerin ihracatının **daha çok petrol, doğalgaz ve madenler gibi yeraltı zenginliklerine dayanması ve sanayileşme seviyelerinin çok yetersiz oluşudur.**

Nitekim, **bu ülkelerin dış ticaretinde ilk üç sırayı alan ülkeler, % olarak;**

- **Azerbaycan:** İhracat'da İtalya 52, Fransa 8 ve Rusya 6; ithalat'da ise Rusya 15 Türkiye 7 ve Almanya 7 iken,
- **Kazakistan:** İhracat'da Rusya 18, Çin 12, Almanya 9;

TABLO-3. TÜRK CUMHURİYETLERİNDE BAŞLICA GÖSTERGELER, 2003

	Azerbaycan	Kazakistan	Kırgızistan	Özbekistan	Türkmenistan	Türkiye	Toplam
Nüfus (Milyon kişi)	8.2	15.0	5.0	25.6	5.4	70.7	130
Nüfus Artış Hızı (%)	0.8	0.6	1.0	1.0	1.9	1.8	
Ortalama Ömür (Yıl)	72	66	69	70	66	70	
GSYİH (1) Büyüme Hızı (%)	11.2	9.2	6.7	0.3	13.1	5.8	
GSYİH (Milyar\$)	7.1	27	2.0	11	5.0	197	249
SGP(2)'ye Göre GSYİH (Milyar\$)	28	92	8.0	44	28	473	673
Fert Başına Gelir (FBG, \$)	865	1780	379	420	1120	2790	
SGP'ye Göre FBG (\$)	3380	6170	1660	1720	5840	6690	
Yıllık Enflasyon (TÜFE)	2.1	6.5	2.1	13.9	6.5	18.4	
İhracat (Milyar\$)	2.6	12.9	0.6	3.3	3.6	45.6	68.6
İthalat (Milyar\$)	2.6	8.3	0.7	2.6	2.5	67.7	84.4
Ençok İhracat Yaptığı Ülke (%'si) (A)	İtalya 52 Fransa 8 Rusya 6	Rusya 18 Çin 12 Almanya 9	İsviçre 20 Rusya 16 Çin 8	Rusya 17 İsviçre 8 İngiltere 7	Ukrayna 46 İtalya 18 İran 11	Almanya 16 ABD 8 İngiltere 8	
Ençok İthalat Yaptığı Ülke (%'si) (B)	Rusya 15 Türkiye 7 Almanya 7	Rusya 39 Çin 21 Almanya 10	Kazakistan 21 Rusya 20 Özbekistan 10	Rusya 16 G.Kore 10 ABD 9	Rusya 21 Ukrayna 15 Türkiye 9	Almanya 14 İtalya 8 Rusya 8	
Başlıca İhraç Malları (%'si) (C)	Petrol Ür. 86 İşle.Gıda 5 Kimya.Ür. 2	Mineraller 65 Metaller 20 Gıda 6	Metaller 34 Mineraller 13 Tekstil 12	Pamuk 20 Enerji Ür. 10 Makinalar 10	Gaz 57 Petrol 26 İplik 3	Tekst.Giy. 32 Mak.Met. 15 Otomobil 12	
Başlıca İthal Malları (%'si) (D)	Mak.Tec. 26 Metaller 19 Gıda Ür. 12	Mak.Araç 57 Kimya.Ür. 15 Metaller 12	Mineraller 28 MakineTeç. 15 Kimya.Ür. 15	Mak. Teç. 44 Plastik 13 Gıda 10	Mak.Tec. 60 Gıda Ür. 15	Mak.Oto. 22 Kimyasal 16 Petrol.Gaz 11	
DYS (3) Yatırımları (Milyar\$)	3.3	2.1	-	0.1	0.1	0.6	
DYS Stok (Milyar\$)	8.6	17.6	0.5	0.9	1.3	19	47.9

(1) GSYİH = Gayrisafi Yurtiçi Hasıla (Milli Gelir); (2) SGP = Satınalma Gücü Paritesi; (3) DYS = Doğrudan Yabancı Sermaye; (A) (B) (C) (D) Kırgızistan için 2002 yılı, Türkmenistan için 2001 yılı ve sadece (B) Özbekistan için 2000 yılıdır.

Kaynak: The World Bank, World Development Report 2005, September 2004; EIU, Quarterly Country Reports, September-October 2004; DTM Dökümanları, Aralık 2004.

ithalat'da Rusya 39, Çin 21 ve Almanya 10 olup,
- **Kırgızistan:** İhracat'da İsviçre 20, Rusya 16 ve Çin 8; ithalat'da Kazakistan 21, Rusya 20 ve Özbekistan 10,
- **Özbekistan:** İhracat'da Rusya 17, İsviçre 8 ve İngiltere 7; ithalat'da Rusya 16, G. Kora 10 ve ABD 9,
- **Türkmenistan:** İhracat'da Ukrayna 46, İtalya 18, İran 11; ithalat'da Rusya 21, Ukrayna 15 ve Türkiye 9,
- **Türkiye:** İhracat'da Almanya 16, ABD ve İngiltere 8'er; ithalat'da Almanya 14 ve İtalya ile Rusya %8'erlik bir paya sahiptir.
Türkiye dahil, **Türk Cumhuriyetlerinin ithalat ve ihracatında, sırasıyla, ilk sırayı alan mallar ise;**

- **Azerbaycan:** Petrol ürünleri %86, makina ve teçizat %26,
- **Kazakistan:** Mineraller %65 ve makina-araçlar %57,
- **Kırgızistan:** Metaller %34 ve mineraller %28,
- **Özbekistan:** Pamuk %20 ve makina-teçizat %44,
- **Türkmenistan:** Gaz %57 ve makina-teçizat %60,
- **Türkiye:** Tekstil ve hazır giyim %32 (Bavul ticareti dahil %36).

2003 yılında bu ülkelere giren DYS yatırımı ve DYS stoku sırasıyla, milyar \$ olarak; Azerbaycan'da 3.3 ve 8.6, Kazakistan'da 2.1 ve 17.6, Kırgızistan'da sadece 0.5 stok, Özbekistan'da 0.1 ve 0.9, Türkmenistan'da 0.1 ve 1.3, Türkiye'de ise 0.6 ve 19 milyar \$ olup, bu ülkelerdeki toplam

DYS yatırımı stoku 47.9 milyar \$'dır.

2- İşbirliği Potansiyelleri ve Sürdürülebilir Kalkınma

A- İşbirliği İhtiyacı ve İmkanları

Bölge ülkeleri başta petrol ve doğalgaz olmak üzere, demir cevheri, kömür, alüminyum, krom, nikel, kurşun, civa ve bakır, çinko altın, gümüş ve uranyum gibi çok çeşide ve dünyanın en stratejik maden yataklarına sahiptir. **Türkiye dahil, bölge ülkelerinin "zengin madenlerin fakir bekçileri kalmaması için"** gerekirse sanayileşmiş ülkeleri de aralarına alarak 3'lü-4'lü konsorsiyumlarla **ortak yatırımlara** hız vererek yatırım iklimini oluşturmalıdır. **Bölge ülkelerinin başlıca doğal kaynakları** (yeraltı zenginlikleri) ise;

- **Azerbaycan:** Petrol, doğal gaz, demir cevheri ve alüminyum'dur. Yüzölçümü Karabağ dahil 86.6 bin km²'dir.
- **Kazakistan:** Petrol, doğal gaz, kömür, demir cevheri, magnezyum, krom, nikel, kobalt, bakır, altın ve uranyumdur. Yüzölçümü 2.7 milyon km²'dir.
- **Kırgızistan:** Hidroelektrik, altın, kömür ve doğalgazdır. Yüzölçümü 198.5 bin km²'dir.
- **Özbekistan:** Doğal gaz, petrol, kömür, altın, uranyum, gümüş ve kurşundur. Yüzölçümü 447.4 bin km²'dir.
- **Türkmenistan:** Petrol, doğal gaz, kömür, sülfür ve tuzdur. Yüzölçümü 488.1 bin km²'dir.
- **Türkiye:** Demir, kömür, krom, bakır, çinko ve magnezyumdur. Yüzölçümü 776 bin km²'dir.
- **Gürcistan:** Manganez, demir ve bakırdır. Yüzölçümü 69.7 bin km²'dir.
- **Moğolistan:** Petrol, kömür, bakır, tungsten, fosfat, nikel, çinko, altın, gümüş ve demirdir. Yüzölçümü yaklaşık 1.6 milyon km²'dir.
- **Tacikistan:** Petrol, uranyum, civa, kahverengi kömür, kurşun, çinko, altın ve gümüşdür. Yüzölçümü 143.1 bin km²'dir.

Tablo 2 ve 3'te yer alan büyüme ve enflasyonla ilgili veriler ve 2003 yılına ait diğer bölge ülkelerindeki ekonomik göstergeler çok müspet görülmele beraber; **2005 Dünya**

Bankası Kalkınma Raporu'na göre; 1990-2003 dönemi (14 yıllık dönemde) ortalama GSYİH büyüme hızları Azerbaycan'da %2.4, Kazakistan'da % -0.6, Kırgızistan'da % -1.5, Özbekistan'da %1.2, Türkmenistan'da %0.8, Gürcistan'da ve Moğolistan'da %1.7'ser ve Tacikistan'da % -3.2'dir. 1994 ve 2001 yıllarında iki ekonomik kriz geçiren Türkiye'de ise bu oran %3.1'dir.

Bu oranlar, Azerbaycan ve Özbekistan hariç Türk Cumhuriyetleri ile komşu ülkelerde **toplam üretim seviyesinin hala 1990'lı yıllar seviyesinin biraz üstünde veya altında** seyrettiğini açık bir şekilde ortaya koymakta ve bu ülkelerde **özellikle sanayileşme açısından** çok büyük atılımlara ihtiyaç olduğunu, bu konuda bölge ülkeleri arasında **işbirliğinin önemini açıkça ortaya koymaktadır.**

Bu coğrafyada mevcut olan ve parasal değeri 4 trilyon doları aşan 200 milyar varil petrol ve 40 trilyon metreküp doğalgaz rezervi, 21. yüzyılda mutlaka yerüstüne çıkarılacaktır. Önemli bir bölümü Trans-Kafkasya boru hatlarıyla Ceyhan'a ve **Türkiye üzerinden Avrupa pazarlarına ulaştırılacaktır. Bu zenginliklerin yerüstüne çıkarılmasıyla birlikte, Avrasya kısa bir zaman zarfında çok dinamik bir pazar haline dönüşecektir.**

Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) Petrol Boru Hattı, 3 milyar dolar maliyetli olup, 1750 km uzunluğunda ve Ağustos 2002'de inşaatına başlanan bu boru hattının, 2005 yılının ikinci çeyreğinde hizmete girmesi hedeflenmiştir.

Bakü-Supsa (BS) Petrol Boru Hattı, günde 160 bin varil taşıdığı halde, **BTC'nin** başlangıç kapasitesi günde 375 bin varil olacak ve en kısa zamanda kapasitesi 500 bin varil/güne çıkarılacaktır. **BTC'nin kapasitesinin BS'nin yaklaşık üç katına çıkacak** olması, Azerbaycan ve diğer bölge ülkeleri petrolünün daha yüksek fiyattan değerlendirilmesini ve **Batı Avrupa'ya pazarlanmasını** sağlayacak; neticede başta Azerbaycan olmak üzere, bu bölgedeki bazı ülkelerin zenginleşmesine önemli bir katkıda bulunacaktır. **Ancak belirtmek gerekir ki;**

- Türk Cumhuriyetleri ile bölge ülkelerinde **petrol ve altın madenleri dışında DYS yatırımı** yok denecek kadar azdır.
- **Petrol dışı sanayi sektörü ile hizmetler sektörüne ortak**

yatırımlarla DYS yatırımı çekerek, ihracatın bir-iki mala ümit bağlamasında kurtaracaktır. İşte burada bölge ülkeleri arasında ortak yatırımlara hız verebilmek için Azerbaycan ve Kazakistan'da biraz iyi olan yatırım iklimini (ortamını) iyileştirecek **Batılı anlamda yasal düzenlemeler** biran önce yürürlüğe konmalıdır.

- **Fiyat kontrolleri ve kısıtlayıcı iş ortamı ortadan kaldırılmalıdır.**
- Sanayi kolları ile ihraç mallarının çeşitlendirilmesi ve güçlendirilmesi **Sürdürülebilir Büyüme ve Kalkınmanın** ön şartıdır. Çünkü ihracat ve dolayısıyla döviz gelirlerinde istikrarsızlık asgari düzeye inecektir.

B- Sürdürülebilir Kalkınma

İktisadi Büyüme: Bir ülkenin mal ve hizmet üretme kapasitesini artırmaktır. Neticede, toplam üretimin (GSYİH) ve fert başına üretimin (gelirin) uzun süre istikrarlı bir şekilde artırılmasıdır. Kısaca, iktisadi büyüme, üretim pastasının sürekli olarak büyümesidir.

Sürdürülebilir Kalkınma ise: 1972 yılında "BM İnsan Çevresi Koferansı", 1978 "Roma Kulübü Raporu", 1987 yılında "BM Ortak Geleceğimiz" konulu raporlarla birlikte "**Sürdürülebilir Büyüme ve Kalkınma Modeli**" ekonomi literatürüne girmiş oldu. **Bu modelin başlıca hedefleri ise;**

- **Yoksulların ihtiyaçlarını karşılamak,**
- **Eğitim, sağlık ve sosyal refah seviyelerini yükseltmek,**
- Hava ve su gibi doğal kaynakların kirlenmesini önlemek için **çevre bilincinin yerleştirilmek,**
- Bugünkü nesillerin ihtiyaçlarını karşılamak için **yeraltı ve yerüstü zenginliklerini kullanırken gelecek nesillerin ihtiyaçlarını da dikkate almak,**
- **Beşeri sermayeye (insan sermayesine) önem vermenin yanında, alınacak kararlarda vatandaşların etkin katılımını sağlamak,**
- Ticaret ve finansmanda ve yenilik peşinde koşacak bir teknolojik sistemi uluslararası standartlarda oluşturmak şeklinde özetlenebilir.

Diğer bir ifadeyle, **Sürdürülebilir Kalkınma**, "Büyümeyle birlikte yeniden daha **adil bir bölüşüm**", "**mevcut ve gelecek nesilleri de düşünen insani kalkınma**", aynı zamanda; sosyal, kültürel, ekolojik (doğal kaynaklar), ekonomik ve mekansal boyutları olan bir kavramdır. İlâveten, **yoksulluğu ortadan kaldıran, çevreyi koruyan, şehir planlaması ve altyapı projeleri de sürdürülebilir kalkınma kavramı içinde yer almaktadır.**

Tabi bu hedef ve projelerin gerçekleştirilebilmesi için, Batılı standartlarda bir Demokratik Siyasi ve Ekonomik sistem

(Para, maliye ve sanayileşme politikalarında) kurmak kaçınılmaz hale gelmiştir. Sanayileşme stratejisi olarak da ithal ikamesi yerine dışa dönük bir sanayileşme modelini en kısa zamanda uygulamaya koymak; **Serbest Pazar ekonomisini hakim kılarak, devletin eğitim, sağlık, emniyet, yol ve baraj gibi altyapı yatırımları haricinde ekonomik faaliyette bulunmaması**; ilaveten ülkedeki **haksız ve eksik rekabeti, yolsuzluğu asgari düzeye indirebilmek için** gerekli yasal altyapıyı oluşturmak ve devlet otoritesi ile bu **yasaları uygulamaya koymak gerekmektedir.**

Bu arada, **Türk Devletleri ve bölge ülkeleri için** ise bir an önce **özel mülkiyetin hem tarım, hem sanayi, hem de hizmet sektörlerinde** yaygınlaşması için, özelleştirmenin biran önce **tamamlanması; bankacılık reformu ile dış ticaret rejiminin uluslararası standartlara (DTO standartlarına) kavuşturulması** öncelik verilmesi gereken işlerdir.

Bankacılık kesiminin gelişmişlik derecesi için bir örnek vermek gerekirse, 2002 yılında bir ülkedeki bankaların açmış olduğu toplam **yerli kredilerin GSYİH'ya oranı** ortalama olarak, **düşük gelirli ülkelerde %47, orta gelirli ülkelerde %83 ve yüksek gelirli ülkelerde %204'tür.** Oysa **bu oran,** Azerbaycan'da %8.5, Gürcistan'da %20, Kazakistan'da %13, Kırgızistan'da %11, Moğolistan'da %17, Tacikistan'da %21, Türkiye'de %59, Türkmenistan'da %19 iken Özbekistan'da herhangi bir veri (bilgi) yoktur. Demek ki, Türkiye dahil, bölge ülkelerinin Bankacılık konusunda alacağı daha çok uzun yol vardır.

Görüldüğü gibi, sürdürülebilir kalkınmayı gerçekleştirmek, hatta **Sosyalizmden Serbest Pazar ekonomisine** geçmek de çok kolay bir iş değildir. Geçmişte Rusya Devlet Başkanlığına adaylığını da koymuş olan **Bakatin'e göre "Kapitalizm'den Sosyalizme geçmek, çığ yumurtadan omlet yapmaya benzer; Sosyalizmden Serbest Pazar Ekonomisine geçmek ise omletten yumurta yapmaktır."** Özetlersek;

- Türkiye ile Türk Cumhuriyetleri ve Bölge ülkeleri arasında ekonomik ve teknik işbirliğinin geliştirilebilmesi ve bu ülkelerin dünya ile entegre olabilmesi için, bu ülkelerde **Ticaret, Borçlar Kanunu, Bankacılık, Sigortacılık, Kambiyo, Gümrük ve Yabancı Sermaye mevzuatlarının Batılı standartlara göre yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.** Bu

arada bu bölgede, **Serbest Ticaret Bölgeleri ile** ihracata dönük Serbest Üretim Bölgeleri'nin kurulması **için Türkiye gerekli teknik desteği** daha da artırmalıdır.

- Türk Devletleri ve **Bölge ülkeleri** arasında hukuk birliğinin sağlanması için **"Parlementolar Arası Hukuk Komisyonları"** kurulmalıdır. **En önemlisi de,**

- **DYS yatırımlarının bölgeye çekilebilmesi** ve yatırım yapan yabancı firmaların yatırımlarının güvence altına alınabilmesi için, ya **Uluslararası Tahkim kabul edilmeli ya da Bölgesel bir Tahkim Kurulu kurulmalıdır.** Aksi halde yatırımlarda ve sanayileşmede bölgesel işbirliğini artırmak çok zor olacaktır.

Kaynaklar:

-Emin Çarıkçı (1996), *Türkiye'de İç ve Dış Ekonomik Gelişmeler, Ankara, Adım Yayıncılık.*

-Emin Çarıkçı (2004), *Türk Dünyasında Ekonomik Gelişmeler ve Türkiye-AB İlişkileri, Ankara, Akçağ Yayınları.*

-World Bank (WB), *World Development Report: 2005 ve 1997, Washington D.C.*

-WB, *World Bank Atlas: 2004.*

-Economic Intelligence Unit (EIU), *Country Reports and Quarterly Country Reports: 1996-2004.*

carikci@cankaya.edu.tr

Prof. Dr. Emin Çarıkçı'nın "Ekonomik Gelişmeler, GB'nin Zararı ve AB İle Müzakereler" konulu makalesinde yer alan istatistiki veriler ve yorumlar, Her 2 ayda bir, revize edilerek ve metin güncelleştirilerek Cankaya Üniversitesi'nin Web sayfasında yayınlanmaktadır. (<http://www.cankaya.edu.tr> Akademik Platform)

Prof. Dr. Yılmaz Aliefendioğlu
Çankaya Üniversitesi
Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi

SEÇİM SİSTEMLERİ ve SİYASAL ETKİLERİ

Seçim Sistemleri

Temsili demokrasilerde seçim sistemleri, verilen geçerli oyların milletvekillerine dönüştürülmesinde uygulanan yöntemlerdir. Uygulanan seçim sistemi, siyasal partilerin meclise göndereceği temsilci sayısını ya da mecliste temsil olgusunu önemli oranda etkiler.

Seçim sistemlerine bağlı olarak verilen oyların temsili organlara (meclislere) yansıma biçimi hükümet sistemlerini de etkilemektedir.

Seçim sistemlerinin iki temel işlevi vardır:

İlk işlev, parlamentoda çoğunluğun oluşmasını ve ülkeyi yönetecek çoğunluğa dayalı istikrarlı bir hükümetin çıkmasını sağlamaktır (yönetimde istikrar ilkesi).

İkinci işlev, toplumdaki değişik görüşlerin ya da eğilimlerin parlamentoya yansımaları olanaklı kılmaktır (Temsilde adalet ilkesi).

Bu iki ilke, genelde, ters yönlü etkileşimlidir. Temsilde adaleti sağlamaya çalıştığımız oranda, yönetimde istikrar ilkesi zayıflar, yönetimde istikrara önem verdiğimiz oranda temsilde adalet zarar görür.

Yukarıda açıklanan ters yönlü bu iki işleve bağlı olarak seçim sistemleri, temelde, çoğunluk ve orantılı (nispi) temsil olmak üzere iki grupta toplanır.

Çoğunluk sistemi, genelde, tek adaylı ya da listeli çoğunluk esasına dayanır. Tek adaylı seçim sistemi, dar ya da küçük seçim çevrelerinde kullanılır, her parti bir aday gösterir. Uygulanan sisteme bağlı olarak tek turda ya da ikinci turda çoğunluğu sağlayan aday seçilir. Listeli çoğunluk sisteminde ise, geçerli oylarda sayısal üstünlüğü sağlayan partinin, o seçim çevresinde listesinde gösterdiği adaylar bütünüyle seçilmiş olur. Orantılı (nispi) temsil sisteminde ise, siyasal partiler seçime o seçim çevresine ilişkin liste ile girerler, o bölgeden aldıkları oy oranında kendilerini temsil olanağı bulurlar. Böylece, seçim çevresindeki siyasal eğilimin mecliste yansımaları bulur, farklı görüşler temsil edilir ve Meclisin yapılması ülkenin siyasal eğilimine uygun düşer. Öte yandan, tam orantılı seçim sisteminin uygulandığı ülkelerde bir partinin mecliste çoğunluğu sağlaması güçleşir, çoğu halde koalisyon hükümetleri kaçınılmaz olur. Bu yönüyle sistem temsilde adalet ilkesine uygun düşse de, yönetimde istikrar ilkesiyle bağdaşmaz.

Uygulanan seçim sistemleri, siyasal partilerin meclise göndereceği temsilci sayısını başka bir deyişle meclisteki temsil olgusunu önemli oranda etkiler. Ülkeler seçim sistemlerini, temel tercihlerine, yönetim ya da hükümetme istemlerine bağlı olarak, genelde bu iki sistemden yararlanarak karma yapıda türetmişlerdir.

Çoğunluk Sistemleri

Listeli Çoğunluk Sisteminde

Geniş bir bölgenin seçim çevresi olması ve o seçim çevresinde seçime kapatılan partilerin adaylarının kendilerine ait bir listede toplanması durumudur. Her partinin listedeki aday sayısı o bölgeden seçilecek temsilci (milletvekili) kadardır. O seçim çevresinde çoğunluğu sağlayan partinin bütün adayları kazanmış sayılır. Listeli çoğunluk sistemi, o seçim çevresinde sayısal oy çoğunluğunu sağlayan partinin herşeyi kazandığı, birkaç oy farkıyla bile olsa, azınlıkta kalanın herşeyi kaybettiği bir seçim sistemidir. Bu sistemde, bir seçim çevresinde azınlıkta kalan parti, o seçim çevresinde kendisini temsil ettiremez, kazanan tüm milletvekillerini elde eder. Ülkedeki genel siyasi eğilimler ile mecliste bu eğilimleri temsil eden sandalye sayıları farklı olabilir, toplumdaki değişik kesimlerin kendilerini temsil ettirebilmelerinden çok, çoğunluğun temsili önem kazanır, seçmenin tercihi yönlendirilir. Parti sayısını azaltıcı etki yapar, seçmenler oylarının ziyan olmaması için iki partiden birine oy verme durumunda kalırlar.

Bu durum, temsilde adalet ilkesiyle bağdaşmaz. Türkiye'de 1946 – 1960 yılları arasında uygulanan listeli çoğunluk sistemi, 1946 – 1950 yılları arasında CHP'ye, 1950 – 1960 yılları arasında ise Demokrat Parti'ye aldıkları oyların ötesinde Mecliste temsil olanağı vermiştir. Seçimi kazanan yönünden “artık temsil”, kaybeden açısından ise, “eksik temsil” söz konusudur.

Tek Adaylı, Tek Turlu Çoğunluk Sistemi

Bu sistem, dar bölge sistemi yada İngiltere'de uygulanması nedeniyle İngiliz Sistemi olarak adlandırılmaktadır.

Ülke geneli, her birinden bir temsilci çıkacak biçimde küçük seçim çevrelerine ayrılır, adaylar arasında çoğunluğu elde eden kazanmış sayılır.

Seçmenler, oylarının boşa gitmemesi için, kazanma olasılığı büyük olan iki partiden birisine oy vermeyi yeğlerler. Sonuçta, oylar iki büyük partide toplanır. İngiltere örneğinde, iki

büyük partinin, İşçi Partisi ve Muhafazakar Parti'nin, kendilerine bağlı, çoğunlukla aynı partiye oy veren seçim çevreleri vardır. Seçimin kaderi, genelde, bu çevreler dışında kalan yüzer, gezer oylara bağlıdır.

Ülke genelinde en çok oy alan partinin mutlaka en çok sandalye kazanacağı sonucu çıkarılamaz. Önemli olan kazanılan seçim çevresi sayısının fazla olmasıdır. Ülke genelinde alınan toplam geçerli oy sayısına göre, seçimi kazanan parti için, "fazla temsil", kaybeden parti için de "eksik temsil" söz konusu olabilmektedir.

Kazanan parti, yeterli çoğunluğu sağlamakta ve küçük partilerle seçim ortaklığına gitmesine gerek kalmamakta, partiler birbirlerinden bağımsız kalmaktadırlar. Böylece, temsilde adalet ilkesi zayıf olsa da yönetimde istikrar sağlanmaktadır. Bu seçim sistemi, uygulamada, iki büyük partili modelini destekler, parti sayısını azaltıcı etki yapar. Sistem adayların seçilebilme şanslarının iki büyük partiyle sınırlı olması nedeniyle, disiplinli partiler modelini oluşturur. Tek Adaylı , İki Turlu Çoğunluk Sistemidir

Bu sistem uygulama yeri nedeniyle Fransız Sistemi olarak adlandırılmaktadır. Bu sistemde de ülke küçük seçim çevrelerine ayrılmakta, seçime katılan her parti o seçim bölgesinden bir aday göstermekte ve sonuçta o bölgeden tek aday seçilmektedir. Adayın ilk turda seçilebilmesi için iki koşul gerekmektedir. İlk koşul; adayın, o seçim çevresinde kullanılan geçerli oyların yarısından fazlasını alması gerekir. İkinci koşul; o seçim bölgesindeki toplam seçmen sayısının dörtte birine eşit sayıda oyun o aday için kullanılmış olması gerekir. İlk tur sonucunda bu iki koşul gerçekleşmez ise, ikinci tur seçim yapılır. Ancak bir adayın, ikinci tur seçime katılabilmesi için, birinci turda belli bir oy yüzdesine ulaşması gerekir. Fransa için bu oran seçim çevresindeki seçmen sayısının % 12.5'tir. O seçim çevresindeki adaylardan sadece birisi için % 12.5 ya da daha fazla oy kullanılmış ise, aldığı oy itibarıyla bu adayı takip eden ikinci aday seçime katılır, ikinci tur seçim bu iki aday arasında yapılır. Adaylardan hiçbiri seçmen sayısının % 12.5'i kadar oy alamaz ise, ikinci tur seçime, birinci turda en çok oy alan iki aday katılır.

Tek adaylı, iki turlu çoğunluk sistemi partilere, iki büyük parti uygulamasına neden olan tek adaylı, tek turlu sistemden farklı olarak, ilk turda kendilerini sınama olanağı tanır ve bu nedenle, çok partili sisteme yol açar. İlk turda çoğunluğu sağlayamayan partiler, genellikle, programları kendilerine

uygun düşen öteki partilerle, seçim anlaşmaları yada seçim pazarlıkları yapmak durumunda kalırlar. Bu durum, siyasal partiler arasında sol ve sağ bloklaşmaya ve bağımlılığa neden olur.

Bu sistemde, partiler arasında yapılan anlaşmalara bağlı olarak, temsilde adalet ilkesi tam işlerlik kazanmamakta ise de, yönetimde istikrar, genellikle sağlanmaktadır.

Orantılı (Nispi) Temsil Sistemi

Bu sistemin uygulanması, birden çok adayın yer aldığı geniş seçim çevrelerini gerekli kılar. Sistemin özelliği seçimin ilk turda sonuçlanmasıdır. Siyasal partiler, kazandıkları geçerli oy oranında siyasal temsil sağlarlar (milletvekilliği kazanırlar). Bu nedenle bu sistem, temsilde adalet ilkesine uygun düşer, ancak, istikrar ilkesiyle bağdaşmaz. Çoğu halde, istikrarlı hükümetlerin kurulmasına olanak vermez; siyasal partilerde bölünmüşlüğü artırıcı etki yapar, çok partili sisteme yol açar. Bu sistemde siyasal partiler, başka partilerle uzlaşmak ya da birlikte seçime gitmek zorunda kalmadıklarından bağımsızdırlar, her parti aldığı oy oranında parlamentoda temsil olanağını bulacağından eksik ya da fazla temsil söz konusu olamaz.

Öte yandan, adayların seçilebilmeleri, kendi yeteneklerinden çok, parti listesinde ön sırada yer almalarına bağlıdır. Bu nedenle, partiler iç yapılarında disiplinlidirler. Parti başkanının ve yönetiminin istekleri, grup kararlarından önce gelir.

Nispi temsil sisteminde, partilerin aldıkları oy oranlarına göre, kazandıkları temsilci (milletvekilliği) sayısının belirlenmesi ve parti listesi içinde kazananların ayrılması önemli bir sorun oluşturmaktadır.

Bu sistemde, siyasal partilere düşen temsilci sayısının bulunmasında üç yöntem uygulanmaktadır:

1. Değişmez Tek Seçim Sayısı

Değişmez tek seçim sayısı, ülkedeki tüm seçim çevrelerinde uygulanmak üzere yasayla belirlenir. Bu sayı, her siyasal partinin seçim çevrelerinde aldıkları geçerli oy sayısına uygulanır. Partiler, seçim çevrelerinde aldıkları geçerli oyarın değişmez seçim sayısına bölünmesi ile bulunacak sayı kadar milletvekili çıkartmış olurlar. Örneğin, değişmez seçim sayısı yasayla 100 bin olarak kabul edilen bir ülkede, A partisinin, bir seçim çevresinde aldığı geçerli oy sayısı 500 bin ise, o

seçim çevresinden kazandığı temsilci sayısı 5 olur. Bu yöntem, çıkacak milletvekili sayısının önceden bilinmemesi nedeniyle fazla kullanılmamaktadır.

2. Ulusal Seçim Sayısı

Ulusal seçim sayısı yönetiminin uygulanabilmesi için toplam milletvekili sayısının, anayasa ya da yasayla belirlenmiş olması gerekir. Ulusal seçim sayısı, ülke genelinde kullanılan

geçerli oy sayısının, o ülkede seçilecek toplam milletvekili sayısına bölünmesi yoluyla bulunur. Bu sayı, tüm seçim çevrelerinde kullanılır. Siyasal partilerin her seçim çevresinde aldıkları geçerli oylar bu seçim sayısına bölünür, partiler, bulunan sonuca göre milletvekili çıkarmış olurlar. Ulusal seçim sayısının tüm ülkede aynı olması, temsilcilerin dayandığı seçmen sayısı açısından eşitlik sağlar.

3. Çevre Seçim Sayısı

Her seçim çevresinde kullanılan geçerli oyların, seçilecek temsilci (milletvekili) sayısına bölünmesi ile bulunur. Bu yöntemde her seçim çevresinin seçim sayısı, o seçim çevresinde kullanılan geçerli oylara ve seçilecek seçmen sayısına bağlı olarak değişir. Bu nedenle değişik seçim çevrelerinden seçilen milletvekillerinin temsil ettikleri seçmen sayıları da farklıdır.

Seçime katılan siyasal partiler, o seçim çevresinde aldıkları geçerli oyların çevre seçim sayısına bölünmesi sonucunda çıkan sayı kadar temsilci çıkarmış olurlar. Bağımsız adaylar ise, aldıkları geçerli oyların çevre seçim sayısına ulaşması durumunda seçilmiş olurlar.

Artık Oylar Sorunu

Orantılı temsil sisteminde geçerli oyların seçim sayısına bölünmesi sonucunda daima bir miktar “artık oy” kalmaktadır. Bu olaylarında değerlendirilerek milletvekillerine dönüştürülme işleminde farklı yöntemler uygulanmaktadır.

En Fazla Artık Oy

Bu yöntemde milletvekillerinin partilere dağılımını takiben kalan milletvekillikler, en yüksek artık oya sahip partiden

başlamak suretiyle, artık oyların yüksekliklerine göre sırayla partilere dağıtılır.

En Yüksek Ortalama

Bu yöntemde her partinin geçerli oy sayısı, elde ettiği milletvekili sayısına “bir” sayısı eklenerek bölünür. Bulunan en yüksek ortalamalara göre boşta kalan milletvekilleri dağıtılır.

En Fazla Oy

Bu yöntemde, partilere ait artık oyların miktarı önemli değildir. Seçim sayısının uygulanması sonucunda dağıtılmayan temsilcilikler en çok oy alan partiye verilir. Bu yöntem büyük partilerin yararına işler.

D' HONDT SİSTEMİ

D' hondt sistemi de bir tür nispi temsil sistemidir. Bu sistemin ötekilerinden farkı, oy kullanmamasıdır, tüm milletvekilleri, yapılan tek işlem sonucunda dağıtılır.

Bir seçim çevresinde, partilerin aldıkları geçerli oylar, birden başlayarak, o çevreden seçilecek temsilci sayısına ulaşınca kadar bölünür. Örneğin, seçim çevresinden 5 milletvekili seçilecekse, partilerin aldıkları oylar, sırayla, 1, 2, 3, 4, 5 sayılarına bölünür. Elde edilen sayılar temsilci sayısı kadar, büyükten küçüğe doğru sıralanır. Bu dağıtımda kullanılan son sayı ortak bölendir. Bu sayıyı partilerin aldıkları oylara bölmek suretiyle yapılan işlemin doğruluğu sınanabilir. Sonucun aynı çıkması gerekir.

KARMA SİSTEMLERİ

Çoğunluk sistemi ile orantılı temsil sisteminin unsurlarından yararlanılarak yeni sistemler oluşturulmasıdır. Uygulamada, genellikle karma sistemler benimsenmektedir.

KAZANANLARIN PARTİ İÇİ BELİRLENMESİ

Her partiden kazananların liste içinden belirlenmesi konusunda ise, genellikle, sabit liste, karma liste, tercihli oy yöntemleri uygulanmaktadır.

TÜRK SEÇİM SİSTEMİ

Anayasa; 26.04.1961 günlü, 2839 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında yasa; 10.06.1983 günlü, 2839 sayılı Milletvekili Seçim yasası; 18.01.1984 günlü, 2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçim Hakkında Yasa; 22.04.1983 günlü, sayılı Siyasal Partiler Yasası Türk Seçim Sisteminin esaslarını belirlemektedir.

1995 yılında 4125 sayılı yasa ile yapılan değişikliğe kadar Anayasalarda seçim sistemini belirleyen ilke getirilmemiş bu husus yasalara bırakılmıştı.

Ancak, ilk kez, 1982 Anayasası'nın, 67. maddesine, 23.07.1995 günlü, 4125 sayılı yasayla eklenen, "Seçim kanunları, temsilde adalet ve yönetimde istikrar ilkelerini bağdaştıracak biçimde düzenlenir" hükmüyle, orantılı (nispi) temsil ile çoğunluk sistemi arasında karma seçim sistemi Anayasaca benimsenmiştir.

2972 sayılı yasaya göre, il genel meclisi ve belediye meclisi üyelikleri için yapılacak seçimlerde, geçerli oylara % 10 barajlı d' Hondt sistemi uygulanmaktadır (m.2)

Milletvekili seçimi yasası, ilke olarak, nispi temsil sistemini öngörmesine karşın, gerekçesinde ve Adalet Komisyonu Raporunda belirtildiği üzere, "ufak partilerin yasama meclisinde temsiline önlenmesi", "mahalli partilerin oyların dağılmasına sebep olmalarının engellenmesi", "parlamento faaliyetlerinde ve hükümetlerin devamında istikrar sağlanması" amacıyla genel ve seçim çevresi ikili barajını içermektedir.

Bu ikili baraj yeterli görülmediğinden, 1986 yılında Milletvekili ve Siyasi Partiler Yasası'nda 3270 sayılı yasayla yapılan değişikliklerle mevcut baraj sistemine bir de "kontenjan adaylığına bağlı olarak kontenjan barajı eklenmişti". Yasaya göre kontenjan adayları çoğunluk esasına göre seçilmekteydi. Kontenjan adayı gösterilebilen yerlerde çevre barajı yükseldiğinden, bu durum büyük partiler lehine sonuç doğurmaktaydı.

Anayasanın 67. maddesine 23.07.1995 günlü, 4121 sayılı yasa ile eklenen "Seçim kanunları temsilde adalet ve yönetimde istikrar ilkesini bağdaştıracak biçimde düzenlenir" biçimindeki kurala bağlı olarak Seçim ve Siyasi Partiler Yasalarında değişiklik yapılmış, kontenjan adaylığı ile tercih oyu usulü 27.10.1995 günlü, 4125 sayılı yasa ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Anayasa Mahkemesi, ülke genelinde uygulanan % 10 barajını, yönetimde istikrar ilkesine uygun, temsilde adalet ilkesiyle bağdaşır bulmuştur.

Anayasa Mahkemesi "Anayasanın amaçladığı yönetimde istikrar ilkesi için Milletvekilliği seçimlerinde bir ülke barajı öngörülmüşken, ayrıca her seçim çevresi için yeni bir barajın

getirilmesini temsilde adalet ilkesiyle bağdaşmaz" bulmuştur. Anayasa Mahkemesi, daha sonra çıkarılan ve çevre barajını % 10'la sınırlayan yasanın da Anayasaya aykırı olduğuna karar vermiştir.

Milletvekili Seçimi Yasası'nın halen yürürlükte olan hükümlerine göre, seçim çevrelerinden çıkan milletvekillerinin partilere ve bağımsızlara dağıtılması ve oyların değerlendirilmesi d'Hondt sistemine göre yapılmaktadır. Bunun için ülke genelinde % 10 barajını aşan partilerle, bağımsız adayların aldıkları oylar hizalarına yazılır, siyasal partilerin her birinin aldıkları geçerli oylar sayıları önce bire, sonra ikiye, üçe... O çevrenin çıkaracağı milletvekili sayısına ulaşıncaya değin bölme işlemi sürdürülür. Elde edilen paylar ile bağımsız adayların aldıkları oylar büyükten küçüğe doğru sıralanır. O seçim çevresinden çıkacak milletvekilleri, bu payların sahibi olan partilere ve bağımsız adaylara sayıların büyüklük sırasına göre tahsis olunur (m.34)

SEÇİMLER İLE HÜKÜMET SİSTEMLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Seçim sistemleri, siyasal eğilimleri, siyasal partileri ve kurulacak hükümetlerin yapısını etkiler. Bu nedenle, seçilecek sistem, ulaşılmaması istenen amaçla yakından ilgilidir.

Çoğunluk sistemleri, iktidarın bir elde toplanmasını ve hükümetlerin kurulmasını kolaylaştırır. Güçlü yürütme modeline uygun düşer, iki büyük partili modelle bağdaşır. Ancak, iki türlü, tek adaylı, dar bölge modeli siyasal partiler açısından orantılı temsil seçim sistemi özelliği gösterir, siyasal partilerin sayısını artırıcı etki yapar.

Çoğunluk sistemine dayalı iki büyük parti modelinde, iktidara, daha çok, kararsız seçmenlerin oylarının alınarak gidilebilmesi, bu partileri merkezi toplayıcı programlar yapmaya zorlar. Bu durum radikal partilerin güçlenmesini önler.

Çoğunlukçu seçim sistemleri, istikrarlı hükümetlerin kurulmasını kolaylaştırırsa da, partiler ve bu partilere bağlı vatandaşlar arasında kutuplaşmaya neden olur.

Orantılı (nispi) temsil sistemi ise, iktidarın, çeşitli partiler arasında paylaşılmasını, farklı görüşlerin mecliste temsili yoluyla çoğulculuk ilkesinin yaşama geçirilmesini sağlar, demokratik kurallara daha uygun düşer; toplumsal uzlaşma kültürünün gelişimini kolaylaştırır.

Orantılı sistem, öte yandan, partilerin sayılarının artmasına ve aşırı parçalanmaya neden olur; hükümetlerin kurulmasını ve etkin olmasını güçleştirebilir.

Sonuç

Parlamentar sistemlerde, hükümetin kurulabilmesinde hiç bir partinin yeterli çoğunluğu sağlayamadığı durumlarda, yasama - yürütme ilişkileri partilerin davranışlarına göre oluşmakta, tutarsız koalisyonlar istikrarsız hükümet modellerine neden olmaktadır. Bu durum, populist politikaları beslemekte, kısa vadeli kişisel çıkarlar kamusal önceliklerin göz ardı edilmesine neden olmaktadır. Öğretide, bu durumda, çözüm için genelde önerilen ya halk tarafından seçilen bağımsız ve güçlü bir başkan (başkanlık sistemi) ya da partiler yelpazesi daraltılmış, çeşitli eğilimleri ve ideolojik farklılıkları bünyesinde toplayan ve iktidarın dönüşümlü kullanılmasına olanak veren disiplinli iki büyük parti modelidir. Bu görüş sahiplerine göre “uygun seçim sistemi” yönetiminde istikrar ve etkinlik sorunlarını çözmeye yetecektir.

Öte yandan istikrarsızlığı, siyasal partilerin yapılarında, güttükleri amaçlarda, siyasal üsluplarda, toplumsal kültür ve sosyo - ekonomik yapıda görenler, salt seçim sistemlerinde yapılan değişikliklerin istikrarı sağlayamayacağını savunmaktadır. Bizimde katıldığımız bu görüşe göre, uygun demokratik gelişim süreci geçirmeyen, ekonomik sosyal ve kültürel yapıda yeterli değişimi gösteremeyen, ahlaksal değerleri demokratik kültür içinde benimseyemeyen toplumlarda salt seçim sistemine bağlanan umutlar, çoğu halde olumlu sonuçlar vermemektedir.

Hükümetin istikrarsızlığının bir nedeni de, lider eksenli politikalarından doğan yönetim krizidir. Kendisini her konuda karar vermeye yetkili ve yeterli gören lider, aldığı yük nedeniyle ancak kısa vadeli günlük çözümlerle uğraşabilir;

partiler çözüm üreten niteliklerini kaybederler. Bu durumun seçim sistemiyle ilgisi bulunmamaktadır.

Konuya Türkiye açısından baktığımızda, siyasal partiler sisteminin aşırı parçalandığını, merkez partilerin küçüldüğünü, radikal partilerin güçlendiğini görmekteyiz. Yasamanın, yürütmeye bağlı çoğunluğu nedeniyle denetim görevini yapamadığı gözlenmektedir.

Yasama ve yürütme arasındaki iç içelik, sistemi, karşılıklı çıkar hesapları, iş takibi, makam paylaşımı ve rant sağlama temeline dayandırmaktadır. Bu durum yolsuzluklara da neden olmaktadır. Seçmenler, seçim sistemine göre adaylara değil, partilere ve liderlere oy vermektedir. Parti içi demokrasi çalışmamaktadır.

Seçim sisteminin, ülke genelinde % 10 gibi hayli yüksek baraja bağlı olarak uygulanması, temsil edilmeyen oyların sistem dışına itilmesine neden olmaktadır.

Yukarıdaki açıklamaların ışığında Türkiye açısından çözüm, istikrar ve temsilde adalet ilkelerini dengeleyecek, dar bölge, iki turlu, tek adaylı seçim sistemine geçilmesi, % 10 barajının düşürülmesi ve siyasal partiler yasasında değişiklik yapılarak parti içi demokrasinin geliştirilmesi ve parti üyelerinin aday belirleme ve parti organlarının seçiminde oylarını özgürce kullanabilmelerinin sağlanmasıdır.

Ayrıca, yasama ve yürütme arasındaki iç içeliğin, daha katı bir kuvvetler ayrılığı ilkesinin uygulanmasına geçilerek giderilmesi, örneğin Bakanlar Kuruluna giren milletvekilinin milletvekilliği görevinden ayrılması gibi yöntemlerle sistemin rasyonalize edilmesi düşünülebilir. Sistem, devletten kişisel rant sağlamaya yer vermemelidir.

Bu bağlamda, temsilde adalet ve yönetimde istikrar ilkelerini bağdaştırır seçim sistemleri yoluyla kurulacak istikrarlı hükümetler için, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınma, dengeli bir gelir dağılımı sözde değil, özde gerçekleştirilmesi gereken bir amaç olmalıdır.

Prof. Dr. Üstün Dikeç
Çankaya Üniversitesi
İİBF İktisat Bölümü Öğretim Üyesi

KAMU EKONOMİSİNİN TEMEL SORUNLARI

Ülkemiz, içinde bulunulan ekonomik sorunlar ve yaşanan son ekonomik krizden kurtulmak için özellikle geniş kapsamlı makro ekonomik reformlar içeren bir süreç içine girmiş ve kararlı adımlar atmaya başlamıştır. Amaç, öncelikle güçlü, sürdürülebilir ve istihdam sorunlarını çözmüş bir ekonomik büyümeyi gerçekleştirmektir.

OECD tarafından hazırlanan, 21 Ekim 2004 tarihli "Türkiye'ye İlişkin Ekonomik Görünüm" raporunda, yukarıda belirtilen amacın gerçekleştirilmesi önünde üç engel olduğu belirtilmiştir. Bunlar :

- Güven ortamının tam olarak sağlanamamış olması,
- Yönetime ilişkin aksaklıklar ve raporda özellikle üzerinde durulan,
- Kayıt dışı ekonomidir. İlk ikisinin aşılması konusunda Türkiye son iki - üç yılda önemli adımlar atmıştır. Tek parti idaresi ve Avrupa Birliği'ne girmek süreci bu adımları hızlandırmıştır, ancak, üçüncü engel olan kayıt dışı ekonominin kontrol edilmesi ve azaltılması, içinde bulunulan koşullar nedeniyle zaman alacaktır. Türkiye, kayıt dışı ekonominin yanı sıra bütçe açıkları ve sıcak para konularında da ciddi sorunlar yaşamaktadır. Bu çalışmamız, sorunları gerçek boyutları ile ortaya koymak ve özellikle konu ile ilgili bazı kimselerce yapılan yanlış yorumlamaları gidermeye yöneliktir.

Bütçe Açıkları

Günümüzde hükümetler ya olağan kamu gelirlerinin kamu giderlerini karşılamamasından kaynaklanan nedenle ya da maliye politikası amaçları olan iktisadi kalkınmayı sağlamak, düşük istihdamı gidermek, fiyat istikrarını ve adil gelir dağılımını tesis etmek maksadıyla bilinçli olarak bütçe açığı politikası izlemek durumunda kalmaktadır. Ülkemizde özellikle birinci nedene bağlı olarak bütçe açıkları oluşmakta ve bu durum doğrudan kamu sektörünü dolaylı olarak da özel sektörü etkilemektedir.

TABLO 1

Bütçe açıkları (milyon YTL)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Bütçe Açığı	13.265	29.036	40.090	40.204	45.836	29.137

Makro ekonomik dengelerin sağlanması ve bütçe açıklarının kapatılması için, Türkiye sürekli olarak gerek iç gerekse dış para ve sermaye piyasalarından borçlanmak zorunda kalmaktadır. Borçlanma gereğinden ziyade öncelikle olağan kamu gelirlerinin özellikle vergi gelirlerinin yetersizliği ön plana çıkmaktadır. Bu noktada üzerinde durulması gereken, hangi vergi tutarının bütçede gösterildiğidir. Sanılanın aksine devlet bütçesinde gösterilen vergi gelirleri brüt değil net tutardır; yani, ülke çapında yasama organından alınan yetki çerçevesinde çeşitli vergi kanunlarına göre tahsil edilen vergi gelirlerinden yerel yönetimlere ayrılan pay ve fon kesintileri düşüldükten sonra kalan toplam net vergi tutarı bütçede gösterilmektedir. Belirtilen nedenle, bir anlamda vergi gelirlerinin yetersizliğinden bahsetmek doğru değildir.

Ülkemizde belediyeler tarafından toplanan yedi çeşit vergi dışında tüm vergiler merkezi hükümet tarafından bir havuzda toplanmaktadır. Net vergi toplamını ve yerel yönetimlere ve fonlara ait pay ve kesintileri bulmak için sırasıyla aşağıda belirtildiği şekilde işlemler yapılmaktadır.

- Toplamdan önce vergi iadeleri düşülmekte,
- Bundan,
 - Petrolden alınan ÖTV'nin tamamı,
 - Özel işlem vergisinin tamamı,
 - Şans oyunları vergisinin tamamı,
 - Araç ÖTV'nin % 28'i
 - Sigara ve alkol ÖTV'sinin % 60'ı düşülmektedir; yani bu vergilerden hiçbiri indirim veya kesinti yapılmaksızın bütçede yer almamaktadır.
- Kalan miktar üzerinden
 - 2380 sayılı kanuna göre nüfus esaslı dikkate alınarak belediyelere % 6 ve il özel idarelerine % 1.2 oranında pay ayrılmakta,

- 5216 sayılı kanuna göre çıkış ilkesi gereği il merkezinde toplanan vergi gelirlerinin % 5'i oranında Büyük Şehir Belediyelerine pay ayrılmakta (Belediyelere ayrılan % 6'nın % 35'i büyük şehir belediyelerine dev redilmektedir),

d. Gelir vergisi ve kurumlar vergisi toplamından % 2.8 Sosyal Yardımlaşma Fonu'na ve % 3.5 Savunma Sanayi Fonu'na ayrılmaktadır.

Yukarıda belirtilen pay ve kesintilerden sonra kalan net vergi tutarı, bütçeye vergi geliri olarak kaydedildiğinden vergi gelirleri yaklaşık % 14.1 ile % 6.2 arasında değişen miktarlarda bütçede az görülmektedir. Dolayısıyla bütçe açığı fazlaşmaktadır.

Faiz Dışı Fazla

Ülkemizde yaşanan önemli açmazlardan biri de faiz dışı fazlanın sağlanma sorunudur. Faiz dışı fazla, olağan kamu gelirleri ile faiz ödemeleri hariç, tüm diğer kamu harcamaları arasındaki birinci lehine farktır. Gelir fazlalığı ile o yılki faiz ödemelerinin bir kısmı karşılanmakta, kalan kısım bütçe kanunu ile verilen yetki çerçevesinde borçlanma ile finanse edilmektedir. Devletin borç ana para giriş ve geri ödemeleri bütçe dışında izlendiğinden, faiz dışı fazla veya

GSMH'ye oranı ne kadar çok olursa, borçlanma geliri o kadar azalacaktır. Anlaşılacağı üzere faiz dışı fazla borç, verenlerin alacakların bir anlamda garanti etmek ve faizlerin ödenebilirliğini sağlamak için kullanılmaktadır.

Konuyla ilgili Sayıştay Raporunda da açıklandığı üzere, faiz dışı fazla, ancak reel faizlerin ekonomik kalkınma hızı ile aynı düzeyde olması halinde devlet borç yükünü azaltır. Ülkemizde, yüksek reel faiz ödemeleri, dış borçlanma ile finanse edilen bazı kamu harcamalarının bütçeleştirilmemesi, bir kısım faiz ödemelerinin de bunun içinde yer alması ve kayıt dışı bütçe işlemleri nedenleriyle konuyla ilgili hesaplamaların gerçeği yansıtmadığı söylenebilir. Sonuç olarak, var olan koşullarda faiz dışı fazla ile borçları azaltmak mümkün olmamakta ve bir anlamda borç verenler kendilerine yapılacak geri ödemeleri garanti altına almaktadır.

Geriye dönük bakıldığında, doksanlı yılların ilk yarısında faiz dışı kamu harcamalarının ikinci yarıda ise yüksek reel faizler sonucu borç stoğunun arttığı görülmektedir. Bunun nedeni, enflasyondan arındırılmış faiz ödemelerinin artmasıdır. Ayrıca, yüksek reel faizlerin kamu borçlanma gereksinimini artırdığı ve ekonominin borç faiz kısır döngüsüne sürüklendiği gözlenmektedir. Faiz ödemeleri mutlaka yapılması gerektiğinden diğer harcamalar için yeterli olağan gelirin kalmaması devleti daha fazla vergi geliri elde etmeye zorlamakta ve vergi yükünü de giderek ağırlaştırmaktadır.

Uluslararası Para Fonu tarafından benimsetilen faiz dışı fazla / GSMH oranını en az % 6.5 zorlaması sonucu borç verenler en azından oran karşılığı miktar kadar faiz alacaklarını garanti etmekte ve hükümet de bu miktarı oluşturmak için daha fazla vergi toplamaya zorlanmaktadır.

Kayıt Dışı Ekonomi

İdarece kayıt altına alınamayan her türlü yasal veya yasal olmayan ekonomik faaliyetler "kayıt dışı ekonomi" olarak tanımlanmaktadır. Kayıt dışı ekonomi, kamu gelirlerini özellikle vergi gelirlerini azaltmaktadır. Vergilerde kayıp ve kaçığın artması, kamusal finansmanın en önemli tabii unsuru olan vergi gelirlerinde önemli azalmalara neden olmakta ve sonuçta kamu ekonomisi zora sokulmaktadır.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı hazırlıklarıyla ilgili Kayıtdışı Ekonomi konusunda, Özel İhtisas Komisyonu'nun hazırladığı raporda belirtildiği üzere, ülkemizde, küçük işletmelerin yaygınlığı; istihdamın ağırlıklı olarak bu işletmelere ve tarıma dayalı olması; gelir dağılımındaki çarpıklık nedeniyle düşük gelirliilerin kayıt dışı istihdama zemin hazırlaması; ek iş bulma çabaları; nüfustaki artış sonucu niteliksiz iş gücündeki artış; büyük kentlere göç; piyasada artan rekabet koşulları; yüksek oranlı enflasyon; yüksek vergi oranları gibi nedenlerle vergiye karşı direncin artması; vergi yükü dağılımındaki adaletsizlik; yasal olmayan ekonomik faaliyetler; yasalarla yasaklanmamış faaliyetlerin kayıtlara geçirilememesi; belgelendirilememesi ve vergilendirilememesi, yasalarda giderek daha fazla yer verilen muafiyet ve istisnalar kayıt dışı ekonomiye neden olmaktadır. Mali mevzuattan kaynaklanan bürokratik fazlalık, vergi sisteminin anlaşılmazlığı, etkin olmayan vergi yönetimi ve vergi denetimi, kayıt dışı ekonomik faaliyetleri daha da artırmaktadır.

Ekonomik, mali ve sosyal açıdan kayıtdışı ekonominin olumsuz etkileri, politikaların saptanmasında esas alınan verilerin yanlış kullanılması ve değerlendirilmesine, bağlı olarak ekonomik göstergelerin hatalı tesbitine neden olmaktadır. Bu nedenden dolayı, özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde kayıtdışı ekonominin gerçek boyutları ivedilikle saptanmalıdır.

Kayıtdışı ekonominin saptanmasında anket ağırlıklı doğrudan ölçme yöntemleri kullanılmakta veya dolaylı ölçme yöntemleriyle potansiyel vergi matrahı veya vergi ile fiilen gerçekleşen vergi matrahı veya vergi arasındaki fark, kayıtdışı ekonomi (vergi kaybı) saptanabilmektedir.

Kayıtdışı ekonomik faaliyetler ekonomik, sosyal, kültürel ve benzeri faktörlerin etkisiyle her ülkede farklılık göstermekte ve sonuçta GSMH'nin yüzdesi olarak farklı rakamlar ortaya çıkmaktadır. Şimdiye kadar yapılan çalışmalarda OECD ülkelerinde kayıtdışı ekonomi GSMH'nin % 15'i olarak bulunmuştur. OECD ülkelerinin çoğunun gelişmiş bir ülke olması ve kayıtdışı faaliyetlerin vergi bilincinin yüksekliği, gelişmekte olan ülkelere nazaran bu ülkelerde oranın küçük olmasını sağlamaktadır.

Kayıtdışı ekonomik faaliyetler, (a) yasa dışı üretim (yasalarla yasaklanmış mal ve hizmet üretimi) ve üretim aşamasında yasa dışı hale gelen tüm üretken faaliyetleri, (b) Saklı ekonomiyi (kamudan saklanan tüm yasal üretimleri, (c) informal sektörü (aile bireylerinin ücretsiz çalışması, geçici istihdam ve küçük işletmelerde kayıt altına alınmamış çalışanları) kapsamaktadır.

Vergisel açıdan kayıtdışı ekonomi, muafiyet ve istisna gibi işlemlerden kaynaklanan vergi kayıpları ile vergi vermemek veya az vergi vermek için kayıt altına alınması gerekirken iradi olarak kayıtdışı bırakılan vergi kayıp ve kaçaklarını içermektedir.

Ülkemizde yapılan değişik çalışmalarda kayıtdışı oranı % 30'lar civarında bulunmuştur. Ekonominin toparlandığı ve vergi barışı gibi girişimlerin olduğu dönemlerde bu oran, % 25'lere düşmektedir. 1998-2003 yılları arası veriler dikkate alınarak Maliye Bakanlığı elemanlarınca yapılan bir çalışmada, girdi-çıktı tablosu kullanılarak bulunan potansiyel KDV tabanına, ilgili yılın ortalama KDV oranları uygulanarak bulunan KDV ile teorik KDV tutarları karşılaştırılmış ve kayıp-kaçak oranı 1998'de % 33.03, 1999'da % 35.49, 2000'de % 32.42, 2001'de % 35.41. 2002'de % 34.14 ve 2003'de % 23.57 bulunmuştur.

Kayıtdışı ekonomi fiilen elde edilen vergi gelirlerini azaltığından, devletin her türlü girişim olumsuz yönde etkilenmektedir.

Sıcak Para

Sıcak para, bir ülkeye tahvil, bono ve hisse senedi satın almak için ve her an yurt dışına çıkabilecek şekilde gelen

yabancı sermaye olarak tanımlanabilir. Kalıcı olmayan bu türlü yabancı sermaye girdisi planlanmadığı gibi, birçok faktörden de kolayca etkilenmektedir. Bunun miktar olarak takip edilmesi mümkün değildir.

Sıcak para girdiğinde döviz fiyatları düşmekte, ithalat ve iç talep artmakta ve ekonomi canlanmaktadır. Çıktığında ekonomi soğumakta, piyasa olumsuz etkilenmektedir. Sıcak paranın bir ülkeye geliş nedeni, enflasyondan arındırılmış faiz; yani reel faiz oranlarının yüksekliğidir. Bozdukları döviz ile satın alınan kıymetli kağıtlardan yüksek faiz elde edilmekte, bilahare yüksek faiz dövize dönüştürülerek yurt dışına çıkarıldığında sahiplerine yüksek kazanç getirmektedir.

Sıcak para girdiğinde azalan döviz fiyatları nedeniyle yabancı mallar ucuzladığından, yerli üreticiler üretmek yerine ithalat yapmayı tercih etmekte; ihracatçılar ise batmaktadır. Bu nedenle, sıcak para yerli ekonomiyi bir anlamda olumsuz etkilemektedir.

Sıcak para girdiğinde iç talep ve ithalat sonucu döviz açığı ile birlikte kısa vadeli dış borç stoku da arttığından, ilk aşamada sıcak para sahiplerinin ekonomik gelecek hakkında endişeleri artmakta ve kredi muslukları kapanmakta; son aşamada ise döviz fiyatları yükselmekte ve tüm bunlar ekonomik krizi ortaya çıkarmaktadır.

Belirtilen nedenlerle, sıcak para geldiği ülke için bir yatırım aracı olmadığı gibi; borçlanabilir fonları azaltmakta, borsayı olumsuz etkilemekte ve büyüklük arttıkça kaçışın olumsuz etkisi giderek artmaktadır. Sıcak paranın ekonomi içindeki büyüklüğü fazla olmadığı sürece ekonomide yıkıcı etki yaratmadığı söylenebilir. Sıcak para ile finanse edilen büyüme sürecinin sürdürülebilirliği mümkün değildir.

Ekonomide şeffaflığın sağlanması, ilgili istatistiklerin geliştirilmesi, girişin serbest, çıkışın kademeli ve kontrollü olması ve muhasebe ve denetim standartlarının getirilmesi halinde sıcak paranın olumsuz etkileri giderilebilir.

ANKA kayıtlarına göre ülkemize 2002'de 8.172, 2003'de 16.260 ve 2004'de 340.466 milyon dolar sıcak para girmiştir. Gerekli önlemler alınması halinde sıcak paradan istenilen yarar sağlanabilir; aksi bir durumda ekonomimizin kırılganlığının daha da artacağı bir gerçektir.

Dolaylı - Dolaysız Vergiler

Devletin kamu gider ve kamu gelirlerini, özellikle vergi gelirlerini bir araç olarak kullanarak izlediği maliye politikasının amaçlarından biri olan adil gelir dağılımını sağladığı bilinmektedir. Vergiler niteliklerine göre kullanılmaktadır. Litarütürde, mal ve hizmetler; yani harcamalar üzerinden alınan vergiler dolaylı; gelir ve servet üzerinden alınan vergiler dolaysız vergiler olarak kabul edilmektedir. Dolaylı vergiler nihai olarak mal ve hizmetin tüketicisinden alınmaktadır. Yüksek ve düşük gelirli aynı vergiyi ödediklerinden, vergi yükü daha çok marjinal tüketim eğilimi yüksek olan düşük gelir gurubu üzerinde kalmaktadır. Bu nedenle, bir ülkede dolaylı vergilerin toplam vergi yükü içinde payının artmasının, adil olmayan bir gelir dağılımını simgelediği kabul edilebilir. Ülkemizde son yıllarda oranın dolaylı vergiler lehine geliştiği gözlenmektedir. Faiz dışı fazlanın sağlanması için, kısa sürede acilen belli bir seviyenin üstünde gelir toplanmasının gerekliliği, kayıtdışı ekonominin dolaysız vergiler düzeyinin azaltılması ve bir kısım kayıtdışılık dolaylı vergiler içinde vergilenmesi, mükelleflerin dolaylı vergilerin vergi etkisini hissetmemeleri ve dolaylı vergilerin toplanmasındaki idari kolaylıklar bu gelişimin başlıca nedenleridir.

Tabloda yer alan değerler, bütçede vergi gelirlerinin net olarak yer almasından dolayı bütçe açığı incelenirken belirtildiği üzere, yanıltıcıdır. Mahalli idarelere bazı vergi gelirlerinden pay ayrılmaması, bunlara ağırlıklı olarak gelir ve servet üzerinden alınan dolaysız vergilerden pay ayrılması ve 2002 yılında yürürlüğe giren özel tüketim vergisi bunun nedenidir.

TABLO 2

Dolaylı ve dolaysız vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki payı

	2000	2001	2002	2003	2004
Dolaylı vergiler	59.1	59.6	66.4	67.1	69.2
Dolaysız vergiler	40.9	40.4	33.6	32.9	30.8

Ayrıca, kriterler aynı olmadığından, tablodaki rakamlara bakarak uluslararası karşılaştırma yapmak da doğru değildir. Nitekim, OECD gelir istatistikleri sınıflandırmasına uygun olarak 2000 - 2004 yıllarını kapsayan Maliye Bakanlığı elemanlarınca yapılan bir çalışmada, dolaylı vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki payının % 42 ile % 48 arasında olduğu saptanmıştır. OECD gelir istatistiklerine göre mal ve hizmetler üzerinden alınan vergiler dolaylı vergiler; gelir, kar ve sermaye kazançları üzerinden alınan vergiler, sosyal güvenlik payları ve servet kabul edilen mal varlığı üzerinden alınan vergiler dolaysız vergiler olarak sınıflandırılmıştır.

TABLO 3

Vergi türlerinin toplam vergi gelirleri içindeki payı (%)

	2000	2001	2002	2003	2004
Gelir, kar ve sermaye kazançları üzerindeki vergi	29.7	30.5	25.0	23.7	23.9
Sosyal güvenlik katkı payları	19.1	19.6	21.3	22.0	22.5
Bordro üzerindeki vergiler	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Mal varlığı üzerinden alınan vergiler	4.1	3.6	4.0	4.3	4.2
Mal ve hizmetler üzerindeki vergiler	42.0	41.1	45.4	47.0	48.0
Diğer vergiler	5.1	5.1	4.3	3.0	1.5

İlk tabloya göre, dolaylı vergiler payının giderek yüksek oranlara varması, gelir-gider adaletsizliğinin arttığını

göstermektedir. İkinci tablo verileri ele alındığında, az da olsa yıllar itibarıyla artış göstermesi ve diğer ülkeler oranından yüksek olması, gelirin adil paylaşımı açısından bir olumsuzluk olarak belirtilebilir. Yapılması gereken, mümkün olduğu ölçüde dolaylı vergilerin ağırlığının düşürülerek vergilerin gelir ve servet üzerinden alınmasıdır.

Sonuç

Bütçe açıklarının yıllar itibarıyla giderek artması, kayıtdışı ekonominin kontrol altına alınamaması ve içselleştirilememesi, son dönemlerde ülkeye gelen yabancı sermayenin sıcak para ağırlıklı olması ve dolaylı vergilerin toplam vergi gelirleri içinde payının artması sonucu, gelir paylaşımı konusunda kişiler ve kesimler arasında huzursuzluk yaratması, Türk ekonomisinin acilen çözümlene gerektiren ve ekonomide olumsuzluklar yaratan belli başlı açmazlardır; ancak, yukarıda belirtildiği üzere yapılacak değerlendirmelerde uluslararası kriterlere uygun objektif veriler kullanılmalıdır.

Prof. Dr. Ergün Kıp
Çankaya Üniversitesi
İİBF İşletme Bölüm Başkanı

TÜRKİYE'NİN DIŞ TİCARET HADLERİNDEKİ DEĞİŞMELERDEN DOĞAN KAYIP VE KAZANÇLARI: GELİR ETKİSİ

1. Giriş

Dış ekonomik ilişkiler, ekonomik kalkınma sorununun incelenmesinde önemli bir yere sahiptir. Dış sektör planlaması olarak ele alınan bu konu, özellikle bir ülkenin ihracat olanaklarının ve ithalat kapasitesinin araştırılmasını kapsamaktadır. İthalat kapasitesi ise bir yandan ihracat miktarına, diğer yandan da ihracat ve ithalat fiyatlarına bağlıdır. Bu bakımdan, dış ticaret fiyat endeksleri ve bunlara dayanarak hesaplanan dış ticaret hadleri gerek genel olarak kalkınma sorununun, gerekse dış ticaret sektörünün incelenmesinde çok önemli bir yer tutmaktadır.

Uluslararası toplumda ülkeler, üretiminde görece üstünlüğe sahip oldukları malları üretip bunları ihraç ederek hiç üretim olanağına sahip olmadıkları ya da görece olarak pahalıya üretebildikleri malları ithal etmelidirler. Her ülke, dış ticarete "karşılaştırmalı üstünlük kuramı" diye bilinen bu kurala uygun hareket ettiği takdirde kıt kaynaklarından tasarruf sağlayarak reel ulusal gelirini ve ekonomik refahını artırabilir¹.

Bir ülkenin gelişme sorunlarının ve dış ticaret yapısının incelenmesinde en önemli gösterge olarak kabul edilen ticaret hadlerinin, ülkenin gönenci ve kalkınması üzerinde de önemli etkileri olabileceği varsayılmaktadır. İşte bu varsayım ve ticaret hadleri seyrinin genel olarak yorumu, çeşitli doktrin tartışmalarına yol açmaktadır. Bunun nedenleri arasında, az gelişmiş olarak bilinen ülkelerin çoğunda dış ticaretin ulusal gelirdeki görece öneminin fazla olmasının ve dolayısıyla dış ticaret hadleri değişmelerinin sermaye birikimini ve toplum gönencini etkilediği ve dış ticaret yoluyla az gelişmiş ülkelere doğru bir gelir transferi olduğu yolundaki savları sayabiliriz. Bu yazıda bu tartışmalara girmeden, dış ticarettten doğan kazanç ve kayıpların ölçülmesi amacıyla kullanılan ticaret hadleri kavramının bilinen bazı tanımlarına göz atacak, daha sonra da Türkiye'nin dış ticaret hadlerine ait bazı ampirik bulgulara yer vereceğiz.

2. Ticaret Hadleri Kavramı

Ticaret hadleri kavramı iç ve dış ticarete değişik anlamlarda kullanılır. En yaygın şekli ile ticaret hadlerini, ihracat fiyatları ile ithalat fiyatları arasındaki oran biçiminde tanımlayabiliriz. Bir ülke, bir baz yılına göre daha sonraki yıllarda ucuz satın pahalıya satın alan bir değişim içerisinde bulunmakta ise bu, söz konusu ülkenin dış ticarettten bir kayba uğraması anlamına gelir. Tersine, ticaret hadleri lehine gelişen bir ülke, ekonomik büyümesine ek olarak ticaret hadlerinden sağlayacağı reel gelir artışları ile ekonomik gönencini yükseltebilir.

Ticaret haddi kavramı, iç piyasayla ilgili olarak kullanılıyorsa, aynı ülkedeki tarım kesimi ile sanayi kesimi fiyat endeksleri oranlarını kapsar. Dış piyasayla ilgili olarak kullanılıyorsa, ihraç ürünleri fiyat endeksinin ithal ürünleri fiyat endeksinde oranı söz konusu olur. Değişme, her iki halde de, bir temel (baz) yılına göre ölçülür.

3. Çeşitli Ticaret Haddi Tanımları²

3.1. Mal Değişimine Dayanan Tanımlar

Bu grupta yer alan net değişim, toplam değişim ve gelir ticaret hadleri gibi tanımlar, üretilen mal ve hizmetlerin uluslararası değişimine dayanmaktadır.

3.1.1. Net Değişim Ticaret Hadleri

Dış ticaret hadleri kavramında çoğunlukla esas alınan tanım bu olup, aşağıdaki gibi yazılır:

1. Halil Seyidoğlu, "Ticaret Hadleri: Önemi, Çeşitli Tanımları, Doktrin Tartışmaları ve Değerlendirme," Atatürk Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, S. 171.

2. Tanımlar, Halil Seyidoğlu, Uluslararası İktisat: Teori, Politika ve Uygulama, (Geliştirilmiş 9. Baskı), Güzem Yayınları No.7, İstanbul, 1993 ve Hikmet Çetin ve Ülkü Eğeci, Türkiye Ticaret Hadleri, DPT Yayını, Ekim 1965' den özetlenmiştir.

$$N = \frac{P_x}{P_m} N = \text{Net değişim ticaret hadleri}$$

$P_x = \text{İhracat fiyatları endeksi}$
 $P_m = \text{İthalat fiyatları endeksi}$

Formülden de görüleceği gibi, ithalat fiyatları sabitken ihracat fiyatlarının düşmesi, ihracat fiyatlarında bir değişme olmaksızın ithalat fiyatlarının yükselmesi veya her iki fiyat endeksi artmakla birlikte ithalat fiyatlarındaki artışın ihracat fiyatlarındaki artıştan daha büyük olması gibi durumlarda, net değişim ticaret hadleri (N) ülkenin aleyhine döner ve bu da ülkenin dış ticaret fiyatlarından gönenç kaybı anlamına gelebilir; çünkü net değişim ticaret hadleri aleyhine dönen bir ülke, bir birim ihraç malı karşılığında eskisine göre daha az ithal eder.

3.1.2 Gayri Safi Değişim Ticaret Hadleri

Ticaret hadlerinin, ithalat hacim endeksinin ihracat hacim endeksine oranı şeklindeki tanımına "Gayri Safi Değişim Ticaret Hadleri" adı verilir ve aşığıdaki gibi yazılır:

$$G = \frac{Q_m}{Q_x} \quad G = \text{Gayri safi değişim ticaret hadleri}$$

$Q_x = \text{İhracat miktar endeksi}$
 $Q_m = \text{İthalat miktar endeksi}$

Bu orandaki bir yükselme, ülkenin belirli bir hacimdeki ihracatı karşılığında daha fazla ithalatta bulunabileceğini gösterir.

3.1.3 Gelir Ticaret Hadleri

"Net Değişim Ticaret Hadleri" tanımında, dış ticaret hacmine yer verilmez. Oysa fiyat değişimlerinden ülkenin elde ettiği toplam kazanç veya uğradığı toplam kayıp, dış ticaret hacmine de bağlıdır. Bu nedenle, "Gelir Ticaret Hadleri (Income Terms of Trade)" adı verilen yeni bir tanımlama ortaya atılmıştır. Gelir Ticaret Hadleri, ihracat değer endeksinin, ithalat fiyat endeksine bölümü ya da net değişim ticaret hadleri ile ihracat hacim endeksinin çarpımı yoluyla elde edilmektedir.

$$I = \frac{D_x}{P_m} = \frac{P_x \cdot Q_x}{P_m} = \frac{P_x}{P_m} \cdot Q_x \quad I = \text{Gelir ticaret hadleri}$$

$Q_x = \text{İhracat hacim endeksi}$

Gelir Ticaret Hadleri, ülkenin ithalat kapasitesini ihracat yoluyla açıkladığı için, ihracatın satın alma gücünü göstermektedir. Gelir Ticaret Hadlerindeki bir değişme, net değişim ticaret hadlerinde ve/veya ihracat hacmindeki değişmelerden ortaya çıkar.

3.2 Faktör Değişimine Dayanan Tanımlar

Ticaret hadlerinin net değişim tanımı, ihracat kesimindeki verimlilik değişmelerini yansıtmamaktadır. Tanımdaki bu eksiklik, Faktör Ticaret Hadleri tanımları ile giderilmektedir. Bu tanımlar üretim faktörlerinin uluslararası değişimini esas almaktadır.

3.2.1 Tek Faktörlü Ticaret Hadleri

"Net Değişim Ticaret Hadleri"nin, ihracat kesimindeki verimlilik endeksi ile çarpılmasından elde edilen tanıma "Tek Faktörlü Ticaret Hadleri" adı verilir:

$$S = \frac{P_x}{P_m} \cdot V_x \quad S = \text{Tek faktörlü ticaret hadleri}$$

$V_x = \text{İhracat kesimindeki verimlilik endeksi}$

Uygulamada kaynakların verimlilik değişmelerini hesaplamak güç olmakla birlikte, kuramsal olarak tek faktörlü ticaret hadleri, dış ticaret kazançlarının iyi bir göstergesi kabul edilir. Tek faktörlü ticaret hadlerindeki bir yükselme, ihraç malları üretiminde kullanılan bir birim girdi ile daha fazla ithalat yapılabildiğini göstermektedir.

3.2.2 Çift Faktörlü Ticaret Hadleri

Net Değişim Ticaret Hadlerinin hem ihracat hem de ithalat kesimlerindeki verimlilik değişmeleri ile düzeltilmesinden elde edilen bir tanımlama da "Çift Faktör Ticaret Hadleri" dir.

$$D = \frac{P_x}{P_m} \cdot \frac{V_x}{V_m} \quad D = \text{Çift faktörlü ticaret hadleri}$$

$V_m = \text{İthalat kesiminde verimlilik endeksi}$

Çift Faktör Ticaret Hadlerindeki bir yükselme, ihracat kesiminde kullanılan bir birim girdinin daha fazla miktarda yabancı girdi ile değiştirilebildiğini gösterir ve pek de anlamlı olmadığı kabul edilir.

3.2.3. Gönençle İlgili Tanımlar

Gönençle ilgili tanımlar, gönenç ve zahmet gibi ölçümü çok zor olan kavramlara dayandığı için kuramsal düzeyde kalmaktadır. Bunlar arasında, "Gerçek Maliyet Ticaret Hadleri" sayılabilir.

4. Kavramın Önemi

Dış Ticaret hadlerinin son yıllarda gittikçe artan bir önem kazanması, iki nedene bağlanabilir:

- Toplam harcamalar içinde dış ticaret payının büyük olduğu ülkelerde, dış ticaret hadlerinin ödemeler dengesi ve ulusal gelir üzerindeki etkisi büyüktür.
- Ekonomistler, dış ticaret hadlerini, ülkeler arasında gittikçe artan gelir farklılıklarını azaltacak bir değişken olarak ele almaktadır.

Ancak dış ticaret hadlerinin, gönenç üzerindeki etkisi kesin değildir. Bu etkinin ölçüsü olarak, bir tanımın diğerinden iyi olduğu konusundaki sürekli tartışmalar da konuyu tam olarak aydınlatmaktan uzaktır.

5. Türkiye'nin Ticaret Hadleri

Bu çalışmanın amacı Türkiye'nin dış ticaret hadlerini bulmak ve bu hadlerdeki değişimlerden doğan kayıp ve kazançlarını, bir başka deyişle gelir etkisini belirlemektir. D.İ.E'nden elde edilen ve 1982-2004 dönemini kapsayan 23 yıllık ihracat ve ithalat fiyat endeksleriyle, ihracat hacim endeksine dayanarak net değişim ticaret hadleri ile gelir ticaret hadlerinin zaman içindeki seyrini görmek mümkün olacaktır. Söz konusu serilerin çok gerilere götürülemediği olması, ticaret hadleri serisini kısaltmıştır. Buna rağmen, elde edilen seri bir fikir verebilecek uzunluk ve özelliktedir. Türkiye ticaret hadleri için adı geçen iki tanımın seçiminde şu faktörler rol oynamıştır:

- Net değişim ticaret hadleri en yaygın ve yorumu en kolay olan kavramdır.
- Uluslararası kurumlarca yapılan çalışmalar genellikle, net değişim ticaret hadlerine dayandırılmaktadır. Bu bakımdan başka ülkelerle karşılaştırma olanağı sağlanmış olmaktadır.
- Gelir ticaret hadlerinin de yorumlanması kolaydır. Ayrıca, ülkenin ithalat kapasitesi veya satın alma gücündeki değişimleri en iyi gösteren bir kavramdır.
- Net değişim ve gelir ticaret hadleri dışında kalan tanımlara göre ticaret hadlerinin hesabı, istatistiksel veri yetersizliği nedeniyle imkansız denecek kadar güçtür. Örneğin, tek ve çift faktörlü ticaret hadlerinde ithalat ve ihracat verimlilik endekslerinin hesaplanması gerekmektedir ki bu şimdilik mümkün görülmemiştir. Gerçek maliyet ve fayda ticaret hadlerinde ise, verimli kaynaklar fedakarlık endeksi ve görelî faydalar endeksi gibi, tanımları dahi belirli ve açık olmayan hesap ve endekslere gereksinim bulunmaktadır.

Kaldı ki adı geçen son dört kavramın, net değişim ve gelir ticaret hadlerinden daha anlamlı ve ekonomik çözümlere ışık tutucu olacağı da kesin olarak söylenemez.

TABLO 1: NET DEĞİŞİM TİCARET HADLERİ (1994 = 100)

Yıllar	İhracat Fiyat İndeksi (Px)	İthalat Fiyat Endeksi (Pm)	Net Değişim Ticaret Hadleri (N = Px/Pm)
1982	104.5	121.6	85.9
1983	100.0	113.6	88.0
1984	93.2	108.8	85.6
1985	88.8	110.4	80.4
1986	86.3	92.6	93.2
1987	98.8	99.9	98.9
1988	95.4	99.2	96.1
1989	95.8	102.8	93.2
1990	105.6	108.3	97.5
1991	104.6	104.9	99.7
1992	106.0	102.9	103.0
1993	103.0	96.5	106.8
1994	100.0	100.0	100.2
1995	112.6	116.8	96.4
1996	107.6	109.7	98.1
1997	102.5	100.2	102.3
1998	98.4	96.1	102.4
1999	91.7	90.8	101.0
2000	87.8	94.9	92.5
2001	85.5	94.6	90.4
2002	84.0	93.5	89.8
2003	92.4	100.9	91.6
2004	107.1	113.5	94.4

Kaynak: İhracat ve ithalat fiyat endeksleri D.İ.E.'den alınmış, net değişim ticaret hadleri tarafımızca hesaplanmıştır.

5.1. Net Değişim Ticaret Hadleri

Net değişim ticaret hadleri tablo 1'de verilmektedir. Görüldüğü gibi net değişim ticaret hadleri, sayılı birkaç yıl dışında, 1982 yılından beri sürekli bir düşme göstermektedir. Bu aleyhte trend, ithalat fiyatlarındaki aşırı artışlardan çok, ihracat fiyatlarındaki devamlı düşme ve dalgalanmalara bağlanabilir. Gerçekten de ithalat fiyat endeksi 1982'den bu yana sürekli bir düşme eğilimindedir. Ticaret hadlerindeki bu oldukça önemli düşmenin ekonomik yorumu üzerinde durmakta yarar vardır.

Net değişim ticaret hadlerindeki düşmenin, genellikle dış ticaretten doğan kayıpları gösterdiği şekilde yaygın bir görüş vardır. Ancak böyle bir yorumda çok dikkatli olmak gerekmektedir. Ticaret hadlerinden doğan kayıp ve kazançların değerlendirilmesinin diğer bir yolu da net değişim ticaret hadlerinin aynı yıllardaki ticaret dengesi ile karşılaştırılmasıdır. Bunun için Tablo 2 hazırlanmış bulunmaktadır.

TABLO 2: TÜRKİYE'NİN DIŞ TİCARET DENGESİ (MİLYON \$) VE NET DEĞİŞİM TİCARET HADLERİ (%)

Yıl	Toplam İthalat	Toplam İhracat	Dış Ticaret Dengesi	Net Değişim Ticaret Hadleri
1982	8.843	5.746	-3.097	85.9
1983	9.235	5.728	-3.507	88.0
1984	10.757	7.134	-3.623	85.6
1985	11.343	7.958	-3.385	80.4
1986	11.105	7.457	-3.648	93.2
1987	14.158	10.190	-3.968	98.9
1988	14.335	11.662	-2.673	96.1
1989	15.792	11.625	-4.167	93.2
1990	22.302	12.959	-9.343	97.5
1991	21.047	13.594	-7.453	99.7
1992	22.871	14.715	-8.156	103.0
1993	29.428	15.345	-14.083	106.8
1994	23.270	18.109	-5.161	100.0
1995	35.709	21.626	-14.073	96.4
1996	43.627	23.225	-20.402	98.1
1997	48.559	26.261	-22.298	102.3
1998	45.921	26.973	-18.948	102.4
1999	40.671	26.588	-14.083	101.0
2000	54.503	27.775	-26.728	92.5
2001	40.410	31.340	-9.070	90.4
2002	48.194	39.827	-8.367	89.8
2003	69.340	47.253	-22.087	91.6
2004	97.341	63.016	-34.324	94.4

Kaynak: Net değişim ticaret hadleri dışında DPT, Sayılarla Türkiye Ekonomisi, Ağustos, 2002.

Tablodan görüleceği gibi, net değişim ticaret hadlerinde, sayılı bir kaç yıl dışında, ortaya çıkan sürekli düşme beraberinde dış ticaret açığımızın büyümesini de getirmektedir. Dolayısıyla, dış ticaret hadleri ile dış ticaret dengesi arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır.

5.2 Gelir Ticaret Hadleri

Ticaret hadleri tanımında belirtildiği gibi gelir ticaret hadleri ithalat kapasitesindeki değişimleri göstermektedir. Bu endeks net değişim ticaret hadlerinin ihracat hacim endeksiyle çarpımından elde edilmektedir. Buna göre elde edilen gelir ticaret hadleri

tablo 3'te verilmektedir.

Görüldüğü gibi net değişim ticaret hadlerinin aksine gelir ticaret hadlerinde sürekli bir artış görülmektedir. Daha önce de belirtildiği gibi, bu endeksin hesaplanmasında fiyat endeksi yanında ihracat hacmi de dikkate alınmakta, ihracat hacim endeksi net değişim ticaret hadleri endeksiyle çarpılarak, "ithalat kapasitesindeki" değişim ölçülmek istenmektedir. Bu anlamda, Türkiye'nin ithalat kapasitesinde zaman içinde bir artış olduğu açıktır. Ancak bunda net değişim ticaret hadlerindeki bir düzelden çok, tablo 3'ten de görülebileceği gibi, ihracat hacim endeksinde

TABLO 3: GELİR TİCARET HADLERİ (1994 = 100)

Yıl	Net Değişim Ticaret Hadleri ($N = P_x/P_m$)	İhracat Hacim Endeksi (Qx)	Gelir Ticaret Hadleri ($I = N \cdot Q_x = \frac{P_x}{P_m} \cdot Q_x$)	İhracatın İthalatı Karşılama Oranı
1982	85.9	28.5	24.4	65.0
1983	88.0	29.7	26.2	62.0
1984	85.6	37.5	32.1	66.3
1985	80.4	48.6	39.1	70.2
1986	93.2	53.0	49.4	67.1
1987	98.9	65.7	65.0	72.0
1988	96.1	75.4	72.5	81.4
1989	93.2	71.0	66.1	73.6
1990	97.5	74.9	73.1	58.1
1991	99.7	80.0	79.8	64.6
1992	103.0	82.4	84.9	64.3
1993	106.8	87.7	93.6	52.1
1994	100.0	100.0	100.0	77.8
1995	96.4	106.4	102.6	60.6
1996	98.1	116.7	114.4	53.2
1997	102.3	132.4	135.5	54.1
1998	102.4	145.2	148.7	58.7
1999	101.0	149.8	151.3	65.4
2000	92.5	166.7	154.1	51.0
2001	90.4	203.7	184.1	77.6
2002	89.8	235.9	211.8	82.6
2003	91.6	260.9	238.9	68.1
2004	94.4	347.9	328.4	64.7

Kaynak: Tablo 1'de hesaplanan net değişim ticaret hadlerinin D.İ.E.'den alınan ihracat hacim endeksi ile çarpılması şeklinde hesaplanmıştır.

1982'den bu yana ortaya çıkan sürekli ve önemli artışlar etkili olmaktadır. Başka bir deyişle, Türkiye % 60-80 gibi belirli bir ithalat kapasitesini (ihracatın ithalatı karşılama oranı) muhafaza edebilmek için gittikçe artan miktarlarda ihracat yapmaktadır.

6. 1982-2004 Döneminde Gelir Kaybı ve Kazançları³

Yukarıda belirtildiği gibi bu çalışmanın diğer bir amacı da Türkiye'nin 1982-2004 döneminde dış ticaret hadlerindeki değişimlerden doğan kayıp ve

kazançlarını belirlemeye çalışmaktır. Ticaret hadlerindeki değişimlerden doğan kazanç ve kayıpların belirlenmesinde farklı görüş ve metodlar bulunmaktadır. Dış ticaret fiyatlarındaki değişimlerin ticaret dengesi üzerindeki "toplam etkisi" cari ve sabit fiyatlarla belirlenmiş olan ticaret dengesi değerleri arasındaki farka eşit olmaktadır.

³ Bu bölümün yazılmasında, Füsun Balıkcıoğlu, Türkiye'nin Dış Ticaret Hadlerindeki Değişimler ve Gelir Etkisi, 1970-1985, İGEME, Şubat 1988'den yararlanılmıştır.

Ticaretten doğan kazanç (veya toplam etki) = $(X-M)$
 $(X'-M')$

burada, X ve M = cari fiyatlarla ihracat ve ithalat

X' ve M' = ihracat fiyatları ile deflate edilmiş reel ihracat ve ithalat fiyatları ile deflate edilmiş reel ithalat. Yukarıdaki ifade, hem ticaret hadlerindeki hem de fiyatlardaki değişmelerin etkisini kapsamaktadır. Gelir etkisinin belirlenebilmesi için dış ticaret dengesinin sabit fiyatlarla belirlenmesi gerekmektedir. Bunun için de uygun bir deflatörün seçilmesi zorunludur. Gelir etkisinin farklı deflatörler kullanılarak farklı şekillerde elde edilebilmesi mümkün bulunmaktadır. Bu deflatörlerden biri de ithalat fiyat endeksidir. İthalat fiyat endeksinin deflatör olarak seçilmesi durumunda gelir etkisi, başka bir deyişle ticaret hadlerindeki değişmelerden doğan

kazanç ve kayıplar aşağıdaki şekilde ifade edilebilmektedir.

Gelir etkisi = $\frac{(X-M)}{P_m} - \frac{(X'-M')}{P_x}$

$$\begin{aligned} &= \frac{X-M}{P_m} - \frac{(X-M)}{P_x P_m} \\ &= \frac{X}{P_m} - \frac{X}{P_x} = \frac{X}{P_m} (I - I) \end{aligned}$$

Türkiye gibi ithalatın ihracattan daha yüksek olduğu ve tüm ihracat gelirlerinin ithalatı finanse etmek için kullanıldığı bir ülke için ticaret dengesinin deflasyonunda ithalat fiyat endeksi en uygun deflatör olarak düşünülmektedir. Tablo 4'te gösterilmekte olan ve reel anlamda gelir etkilerini ifade eden değerler ithalat fiyat endeksi kullanılarak belirlenmiştir.

TABLO 4: İTHALAT FİYAT ENDEKSİ İLE GELİR ETKİLERİ, 1982-2004

Yıl	İthalat Fiyat Endeksi, P _m 1994 = 100	İhracat fiyat endeksi, P _x 1994 = 100	$\frac{1}{P_m} - \frac{1}{P_x}$	İhracat, X (milyon \$)	Gelir Etkisi (Milyon \$)
1982	121.6	104.5	-0.135	5.746	-775.7
1983	113.6	100.0	-0.120	5.728	-687.4
1984	108.8	93.2	-0.154	7.134	-1.098.6
1985	110.4	88.8	-0.220	7.958	-1.750.8
1986	92.6	86.3	-0.079	7.457	-589.1
1987	99.9	98.8	-0.012	10.190	-122.3
1988	99.2	95.4	-0.040	11.662	-466.5
1989	102.8	95.8	-0.071	11.625	-825.4
1990	108.3	105.6	-0.024	12.959	-311.0
1991	104.9	104.6	-0.003	13.594	-40.8
1992	102.9	106.0	0.029	14.715	426.7
1993	96.5	103.0	0.065	15.345	997.4
1994	100.0	100.0	0.000	18.109	000.0
1995	116.8	112.6	-0.032	21.626	-692.0
1996	109.7	107.6	-0.018	23.225	-418.1
1997	100.2	102.5	0.022	26.261	577.7
1998	96.1	98.4	0.024	26.973	647.4
1999	90.8	91.7	0.011	26.588	292.5
2000	94.9	87.8	-0.085	27.775	-2.360.9
2001	94.6	85.5	-0.112	31.340	-3.510.1
2002	93.5	84.0	-0.121	36.059	-4.363.1
2003	100.9	92.4	-0.091	47.253	-4.300.0
2004	113.5	107.1	-0.053	63.016	-3.339.8

Kaynak: İhracat ve ithalat fiyat endeksleri ile ihracat miktarları D.İ.E. kaynaklarından alınmış, gelir etkisi tarafından hesaplanmıştır.

Tablo 4'te görüldüğü gibi, 1982-2004 dönemi içinde sayılı birkaç yıl dışında (1992-93 ve 1997-99 yılları) Türkiye'nin dış ticaret hadlerindeki kötüleşmeden doğan kayıpları sözkonusu olup bu kayıplar 1994 fiyatları ile özellikle 2000 yılından sonra artmakta ve yılda yaklaşık 4 milyar dolara ulaşmaktadır. Kayıp (-) ve kazanç (+) lar birlikte dikkate alındığında söz konusu dönem için dış ticaret hadlerinin aleyhine seyretmesinden dolayı Türkiye'nin toplam gelir kaybının, 1994 sabit fiyatlarıyla, 22.7 milyar dolar olduğu anlaşılmaktadır.

7. Sonuç

Bu çalışmada net değişim ticaret hadlerinin sürekli olarak ve önemli ölçüde Türkiye'nin aleyhine seyrettiği, gelir ticaret hadlerinin ise Türkiye'nin lehine bir trend gösterdiği, ancak gelir ticaret hadlerindeki bu olumlu seyrin de Türkiye'nin zaman içinde gittikçe artan miktarlarda ihracat hacmine ulaşması sonucu ortaya çıktığı belirlenmiş bulunmaktadır. Bu şu anlama gelmektedir: Örneğin, ihracatın ithalatı karşılama oranının % 51 gibi en düşük seviyede olduğu 2000 yılında, net değişim ticaret hadleri sabit kalmak üzere, başabaş noktasına ulaşabilmek, başka bir deyişle ihracatın ithalatı karşılama oranının % 100 olabilmesi için ihracat hacim endeksinin % 166.7'den % 323.8'e çıkmış yani ihracatın % 96 artmış olması gerekmektedir. Aynı şekilde, ihracatın ithalatı karşılama oranının % 82.6 gibi en yüksek seviyeye ulaştığı 2002 yılında ise yine net değişim ticaret hadleri sabit kalmak üzere, ihracatın ithalatı karşılama oranının % 100 olabilmesi için ihracat hacim endeksinin % 235.9'dan % 285.6'ya yükselmesi yani ihracatın % 21 artış göstermesi gerekmektedir.

Öte yandan, ticaret hadleri çeşitli ülkelerin ihraç ve ithal malları içinde yer alan üretim faktörleri arasındaki değişme oranı ve bu değişme oranının zaman içindeki gelişmesi olarak da yorumlanmaktadır.

Ticaret hadlerinin bu şekilde yorumlanması halinde, eğer eğilim bir ülkenin aleyhine ise o ülkenin üretim faktörlerinin diğer ülke veya ülkelerin üretim faktörleri ile değişme oranının düşüyor olması, dolayısıyla ticaretten doğan kazançların karşı ülkelere gitmesi demektir. Bilindiği gibi, 1980 sonrasında Türkiye'de dışa açık bir ekonomi ve ihracata dönük sanayileşme politikası ile kapasite kullanım oranlarında ve üretimde önemli artışlar kaydedilmiştir. Ancak sorun, miktar olarak ihracatta önemli artışlar elde edilmesine karşın, döviz gelirlerinin görece olarak daha az elde edilebilmesi, sağlanan üretim artışlarının ülke içinde yeterli düzeyde reel ulusal gelir artışına dönüştürülememesidir. Türkiye yıllarca, bütün çaba ve özverilere karşın, bu durumdan kurtulabilmiş değildir.

Yararlanılan Kaynaklar

- Balıkçioğlu, Fusun, *Türkiye'nin Dış Ticaret Hadlerindeki Değişmeler ve Gelir Etkisi, 1970-1985, IGEME, Şubat, 1988.*
- Çetin, Hikmet ve Ülkü Eğeci. *Türkiye Ticaret Hadleri, DPT Yayını, Ekim 1965.*
- D.İ.E., *Internet Sayfaları (www.die.gov.tr).*
- D.P.T., *Sayılarla Türkiye Ekonomisi, Ağustos, 2002.*
- Seyidoğlu, Halil, "Ticaret Hadleri : Önemi, Çeşitli Tanımları, Doktrin Tartışmaları ve Değerlendirme," *A.Ü. İşletme Fakültesi Dergisi, Cilt 1, Sayı 1.*
- Seyidoğlu, Halil, *Uluslararası İktisat: Teori, Politika ve Uygulama, Güzem Yayınları, No. 7, İstanbul, 1993.*

*Prof. Dr. Dilek Özbek
Çankaya Üniversitesi
İİBF İktisat Bölüm Başkanı*

DÜNYA JEOTERMAL KONGRESİ (WGC 2005) ve ÖNEMİ

Dünya Jeotermal Kongresi'nin, bu yıl 24-29 Nisan 2005 tarihlerinde Antalya'da yapılması beklenmektedir. Cam Piramit Sabancı Kongre ve Sergi Merkezi olarak seçilen kongrenin yapılacağı merkez, Antalya şehir merkezinde olup, Konyaaltı Mevkiinde 70 hektarlık bir alanda yer almaktadır.

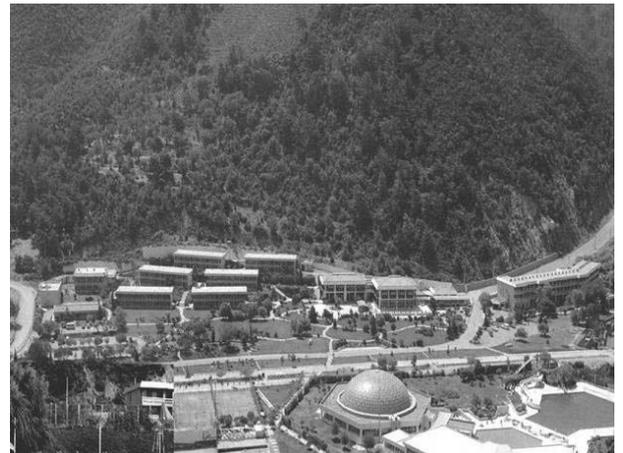
Dünya jeotermal kongreleri, Uluslararası Jeotermal Derneği (IGA) tarafından, 1970 yılı başlangıç oluşturmak üzere, her beş yılda bir düzenlenebilir olma özelliğindedir. En son 2000 yılında Japonya'da gerçekleştirilmiş olan Kongre'ye altmış iki ülkeden çok sayıda kişi katılmıştır. Aynı şekilde, Jeotermal Enerji : "Yerli, Yenilenebilir Yeşil Seçenek" isimli Türkiye'de yapılacak olan bu yılın kongresine değişik oturumlarda 900'ün üzerinde bildiri sunacak farklı ülkelerden çeşitli konuşmacılar ile konuyla ilişkili bir çok ilgilinin ve ayrıca yerli-yabancı üst düzey yetkililerin katılımı beklenmektedir. Kongre esnasında jeotermal ile ilgili çalışmalar yapan firmaların jeotermal teknolojilerini, ürün, hizmet ve imkanlarını sundukları sergi(fuar) yer almaktadır.

Kongre, kısaca WGC 2005 adını taşımakta olup, IGA ile Türkiye Jeotermal Derneği (TJA) işbirliğinde düzenlenmektedir. Ayrıca başta T.C. Başbakanlık Tanıtma Fonu Kurulu Başkanlığı olmak üzere, konuyla ilgili bakanlıklar, Antalya Valiliği, Türkiye Havayolları, bazı üniversiteler, MTA, İller Bankası ve ORME Jeotermal A.Ş.,

kongreyi destekleyen kurum ve kuruluşlar içinde yer almaktadır.

WGC 2005'in gerçekleştirilmesindeki temel amaç; jeotermal alanda oluşan bilimsel, teknik ve ekonomik gelişmelerin, konunun uzmanlarınca değerlendirilmesi ve bilgi alışverişinin yapılabilmesi için gerekli ortamın oluşturulabilmesidir. Konuya verilen büyük önem, bir ürün olarak jeotermalin özelliklerine ve ekonomik açıdan sağladığı çok yönlü katkıya dayanmaktadır. Bu genel bakışın ötesinde, bu yıl yapılacak olan kongrenin Türkiye'de gerçekleştirilebilecek olması, konuya özellikle yaklaşmamızın en başta gelen nedenini oluşturmaktadır.

Yukarıda belirtilen nedenlerle ele alınan bu yazıda, jeotermalin ülke ekonomisine hangi yönlerden katkı sağlayabileceği konuları üzerinde Türkiye'ye atfen durulmaktadır; çünkü yukarıda belirtilenler ötesinde, önemli bir jeotermal kuşak üzerinde bulunan Türkiye, jeotermal kaynak zenginliği açısından dünyada ilk sırada sayılan ülkelerin içinde yer almakta ve enerji ihtiyacının jeotermalle karşılanması konusunda diğer ülkelere göre birçok üretim alanında karşılaştırmalı maliyet üstünlüğüne, teknolojik bilgi ve beceriye, yetişmiş elemanlara sahip bulunmaktadır. Bu durum, jeotermalin petrol ve doğalgazı ikame edebildiği

ölçüde, ithal edilen enerji kaynakları tüketimini kısmak suretiyle Türkiye'ye döviz tasarrufu sağlanması açısından ve yine alternatif bir kaynak olarak tüm yıl turizm yapma şansını yaratması nedeni ile döviz girişini özendirme yönünden çok büyük önem taşımaktadır.

Jeotermalin önemi, bu kaynağın sahip olduğu özelliklerin, çeşitli ihtiyaçları doğrudan doğruya ve/veya dolaylı yoldan, çok yönlü olarak karşılayabilmesinden kaynaklanmaktadır. Herşeyden önce jeotermal doğal bir zenginlik kaynağıdır. Bu yönüyle potansiyelin bulunduğu ülkenin ithalatı açısından bir maliyet unsuru değildir.

Ekonomik açıdan jeotermal, yerinde kullanılan hazır bir enerji kaynağıdır. Elde edilmesi diğer kaynaklara göre daha ucuzdur. Kullanıldığı alanlar oldukça kapsamlıdır.

Çeşitli ülkelerde jeotermal enerjiden büyük ölçüde yarar sağlanmaktadır. Örneğin elektrikte, Filipinlerde, toplam üretimin % 27'si, Kaliforniya Eyaletinde üretimin % 7'si, İzlanda'da ise toplam ısı enerjisi (şehir ısıtma) ihtiyacının % 86'sı, jeotermalden sağlanmaktadır. 1995-2000 yılları arasında jeotermal elektrik üretiminde %17, jeotermal elektrik dışı uygulamalarda ise %80 artış olmuştur. Zaten jeotermal elektrik üretiminde dünyanın ilk önde gelen beş ülkesi, sırasıyla A.B.D., Filipinler, İtalya, Meksika ve Endonezya'dır. Diğer taraftan sırasıyla Çin, Japonya, A.B.D., İzlanda ve Türkiye, jeotermal ısı ve kaplıca uygulamalarında dünyada önde gelen ilk beş ülkedir.

Kullanım alanı itibarıyla jeotermal kaynaklar önceleri daha çok elektrik üretiminde değerlendirilmişken, 1990'lı yılların ortalarından sonra elektrik dışındaki uygulamalarda %27

gibi oranda daha fazla kullanılmıştır. Günümüzde benimsenmiş olan uzun vadeli hedef, jeotermalin alternatif kullanımında, özellikle merkezi (şehir) ısıtma sistemlerinin kurulması ve kaplıcaların işletilmesine (termal turizme) ağırlık verilmesi biçimindedir. Bu gelişmede, özellikle ısıtmada kullanılan başlıca enerji kaynakları olan petrol ve doğalgaz fiyatlarının, jeotermale göre çok daha yüksek olması rol oynamaktadır.

Diğer yandan doğalgaz ve petrol fiyatlarının döviz kurundaki dalgalanmalar sonucunda büyük ölçüde istikrarsız olması, bu kaynakların tercih edilmek istenmemesinde en önemli nedendir. Ayrıca döviz kuru riski dışında, petrol fiyatlarının OPEC politikası uyarınca özellikle 1970'li yıllarda olduğu gibi, dünya ekonomik kriz ve bunalımlarına yol açabilmesi, petrole olan bağımlılığın azaltılmasını gerektirmektedir. Nitekim günümüzde de 60 dolara varan varil ham petrol fiyatlarının, yarın ne olacağını kestirmek oldukça zordur. Oysa jeotermal maliyet ve fiyatları istikrarlıdır. Fiyatlar uzun dönemde sabite yakındır ve öz kaynak olarak jeotermal enerji, yabancı ülkelere sağlanan enerji kaynaklarından hem daha ucuz, hem de her an kullanıma hazır olması açısından güvenilir olma özelliğindedir.

Bu yıl düzenlenecek olan "Jeotermal Enerji : Yerli, Yenilenebilir Yeşil Seçenek" konulu Dünya Jeotermal Kongresinin Türkiye'de yapılmasının bizim açımızdan büyük önemi bulunmaktadır. Herşeyden önce Türkiye, kongrenin düzenlendiği yer itibarıyla ev sahibi konumundaki pozisyonuyla prestij kazanmakta ve bu yönde ismini dünyaya duyurmaktadır. Kuşkusuz, Türkiye'nin kongrenin düzenlenmesine ilişkin günümüzde üstlendiği bu sorumluluk ve görev, ulusal jeotermal kaynaklarımızın nitelik ve niceliği ile Türkiye'nin teknik ve ekonomik uygulamadaki bilgi ve becerikliliğinden, teknolojik sorunları çözümlemesinden kaynaklanmaktadır. Yukarıda da belirtildiği gibi, Türkiye dünya jeotermal ısıtma ve kaplıca uygulamalarında ilk beş ülke arasında yer almaktadır. Yine jeotermal kaynak zenginliği açısından Türkiye, dünya yedincisidir.

Son yıllarda jeotermal kaynakların etkin bir biçimde değerlendirilmesi konusu gündemdedir. Dolayısıyla bu

enerji kaynaklarının en fazla yarar sağlanacak alanlara tahsisi ön plandadır. Nitekim bu bakış çerçevesindeki gelişmeler sonucunda, Türkiye 1995 yılında jeotermal ısıtma ve kaplıca uygulamalarında dünyada 11. sırada yer almaktayken, günümüzde 5. sıraya yükselmiştir. Burada üzerinde önemle durulması gereken nokta şudur: Türkiye dünya ülkeleri arasında eriştiği bu üstün konuma, sadece jeotermal potansiyelinin çok azını kullanarak ulaşmıştır. Gerçekte kaynakların %96'dan fazlası henüz hiç kullanılmamıştır.

Konuya bir başka yönden de bakmak gerekebilir: Şöyle ki Türkiye, başta petrol ve doğalgaz gelmek üzere enerji kaynakları açısından dışa bağımlı bir ülkedir. Petrol ithalatının maliyeti, dünya petrol fiyatlarıyla birlikte düşme veya yükselme biçiminde seyir izlemiştir. Türkiye 2001 yılında dünyada en çok petrol tüketen 24. ülke olmuştur. Söz konusu yılda 695 bin varil ham petrol tüketimiyle, yıllık petrol ithalatı dört milyar doların üzerine çıkmış ve toplam ithalat içindeki payı yüzde dokuz olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye'nin enerji tüketiminde petrolden sonra ikinci sırada doğal gaz yer almaktadır. 2001 yılında enerji tüketiminde petrolün payı %39, doğal gazınki ise %21'dir. Enerji tüketiminde petrolün hala birinci sırada yer alması, özellikle ulaştırma, taşımacılık açısından petrolü ikame eden kaynağın bulunmamasından kaynaklanmaktadır. Doğalgaz, özellikle ısıtma amaçlı olarak petrolü ikame edebilme özelliğindedir. Bu bağlamda petrolün yerine kullanılabilmekte, petrol fiyatları yükselme seyrini izledikçe de toplam enerji tüketimi içindeki payını giderek arttırabilmektedir, ancak petrol gibi

doğal gazın da yurt dışından ithal edildiği unutulmamalıdır; çünkü, yapılan araştırmalar, Türkiye'deki toplam enerji üretiminde, petrol üretiminin payının yüzde on ve doğal gaz üretiminin payının ise sadece yüzde bir olduğunu göstermektedir. Bu açıklamalar çerçevesinde; Türkiye'nin petrol ve doğal gaz tüketiminin artmasına paralel olarak enerji kaynakları ithalatının artması söz konusudur. Diğer taraftan ekonomik büyüme ile enerji tüketimi arasında doğru yönlü ilişki vardır. Bu da ekonomik büyüme paralelinde Türkiye'nin başlıca sorunlarından biri olan dış ticaret denge açığının daha da büyümesi anlamına gelmektedir.

Sonuç olarak, günümüzde Türkiye de artık diğer ileri düzeyde sanayileşmiş ülkelerin bir süreden beri yapmakta olduğu gibi, alternatif enerji kaynakları arayışına girmiştir. Bu bağlamda jeotermal enerji, Türkiye'de çok önemli bir alternatif enerji kaynağı olarak kullanılır duruma gelmiştir. Dolayısıyla jeotermal enerjiyle ilgili dünyadaki yeni gelişmelerin yakından izlenmesi, uzmanların bu konudaki bilgi birikiminin geliştirilmesine özen gösterilmesi, uluslararası kuruluşlar ile ortak projeler hazırlanarak uygulanması, finans ile ilgili yardımlaşma ve çözümlerin üzerinde önemle durulması ve gerekli "Know How" transferlerinin yapılması, üzerinde önemle durulması gereken konuların başında yer almaktadır.

Son olarak : WJC 2005, jeotermal enerji kaynakların varlığı ile kaynakların etkin kullanımını gündeme taşımak ve bu yönde uluslararası işbirliğini güçlendirmek açısından büyük önem taşımakta, bu vurguyla, Türkiye'yi de dünyaya tanıtmaktadır.

Yrd. Doç. Dr. Ertan Efegül
Çankaya Üniversitesi İİBF Siyaset Bilimi ve
Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi

KKTC'DE SEÇİMLER ve SONRASI

20 Şubat 2004 günü gerçekleştirilen seçimleri, Cumhuriyetçi Türk Partisi - Birleşik Güçler Partisi (CTP-BG), oy oranını 9 puan yükselterek, birinci parti olarak kazandı. Ulusal Birlik Partisi (UBP) ise milletvekili sayısını 18'den 19'a çıkararak, ikinci parti oldu. Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'ın oğlu Serdar Denktaş'ın partisi Demokrat Parti (DP), oy oranını 1 puan arttırarak, seçimlerden üçüncü parti olarak çıktı. Oy oranını yarı yarıya kaybeden Barış ve Demokrasi Hareketi, Meclis'e sadece 1 milletvekili gönderebildi. Önceki seçimlere katılan Kıbrıs Türk Ticaret Odası Başkanı Ali Erel ve Partisi Çözüm ve Avrupa Birliği, bu seçimlere iştirak etmedi. Toplumcu Kurtuluş Partisi (TKP), Milliyetçi Adalet Partisi (MAP) gibi partiler ise barajı geçemeyerek, Meclis dışında kaldı.

Seçim Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Seçim sonuçlarına ilişkin olarak, Türkiye ve Dünya basınında çıkan haberlerde, öncelikle şu yorum yapıyordu: "Annan Planı temelinde çözüm isteyen ve AB üyeliğini destekleyen partiler, başarıyla çıkarken; Kıbrıs Türk halkı da barış, demokrasi ve Avrupalı olma yönündeki iradesini ortaya koydu".

Ancak yapılan bu değerlendirmeler, seçim sonuçlarının kapsamlı şekilde analizi anlamına gelmemektedir. Seçimlerin sonuçlarını etkileyen diğer faktörler de bulunmaktadır.

Öncelikle Kıbrıs Türk halkının akıbetini daha belirgin hale getirmek istediği ve soruna bir an önce çözüm bulunmasını arzu ettiği, bilinen bir gerçektir. Kıbrıs Türk halkı, kendisine uygulanan ayrımcılıktan ve izolasyon politikalarından bunalmıştır. Değişen dünya şartlarında, kendisine meşru bir yer aramaktadır. Bu durumda tarafların karşılıklı uzlaşacağı bir anlaşmanın hayata geçirilmesini ve Avrupa Birliği üyesi olarak "uluslar üstü yapının nimetlerinden" faydalanmayı istemektedir.

Fakat bu aşamada ilginç olan nokta, halkın daha ılımlı bir çizgiye kayan, Rumlarla pazarlık ederek soruna, karşılıklı çıkarları muhafaza eden bir çözüm istediğini söyleyen ve Kıbrıs Türk halkının ayrı varlığına, Türkiye'nin tek taraflı müdahale hakkına vurgu yapan CTP - BG merkez sol parti

olarak aşırı sol olarak nitelendirilen TKP, BDH gibi partilerin oylarını toplamayı başarmıştır. Bu da şu anlama gelmektedir: Kıbrıs Türk halkı, Ada'da çözüm istemektedir; ancak bu çözüm, körü körüne imzalanmış bir anlaşma ile olmamalı, kendi haklarını koruyan ve kendi geleceğini garanti altına alan bir çözüm olmalıdır. BDH ve TKP gibi partiler ise, Annan Planı'nın bir an önce hayata geçirilmesini istemektedir. Avrupa Birliği üyeliğinin de bir an önce gerçekleşmesini arzu eden bu partiler, Türkiye'nin savunduğu garantörlük, Türkiye'li Türklerin durumları gibi konularda daha radikal söylemlere sahiptir.

Öte yandan, Annan Planı'na karşı olan MAP gibi partilere de halk destek vermektedir. Ulusal Birlik Partisi ise, referandum sırasında Annan Planı karşıtı tutum takınırken; bu seçimlerde, Annan Planı temelinde çözüme hazır olduğunu ifade etmiş ve görüşmelere devam edeceğini beyan etmiştir. İlginçtir, UBP'nin bu kadar yüksek oy oranına sahip olması, doğal bir gelişme değildir; çünkü UBP, geçmiş yönetimi temsil etmektedir ve bu düşünceden ötürü Parti'nin başındaki Derviş Eroğlu, yıpranmış bir liderdir. Mevcut ekonomik ve sosyal sıkıntılardan, halkın geneline göre, sorumlu olan kesim, UBP ve Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'tır ve mevcut durumun sürdürülmesi ise artık imkansızdır. Diğer bir ifadeyle, UBP ve Derviş Eroğlu, aslında mevcut sosyal ve siyasi şartlar düşünüldüğünde, CTP - BG'ye karşı mücadele edebilecek bir muhalefet partisi değildir. Türkiye'de olsaydı herhalde eski dönem partileri gibi, siyasi hayattan silinirdi; fakat aksine UBP, milletvekili sayısını arttırmıştır. Bütün bu olumsuz imaja rağmen, UBP, Annan Planı'nın uygulanmasından ötürü sıkıntılar yaşayacağını düşünen bir kesimden oy almaktadır.

Üçüncü olarak, seçimlere diğer ülkelerden müdahale olmuştur. Özellikle Avrupa Birliği, Nisan 2004 tarihinden itibaren Şubat 2005 tarihine kadar geçen sürede, Kıbrıslı Türklerle yönelik herhangi bir açılımı gündeme getirmezken, 4 Şubat gününden itibaren, Yeşil Hayat Tüzüğü'nde değişiklikler kabul edildi ve bu bağlamda Kıbrıslı Türkler'in Güney'e narenciye ve hayvansal ürünler satabileceği ifade edildi. Kıbrıslı Türklerin Avrupa Parlamentosu'nda temsiline ilişkin haberler gazetelerde yayımlandı. Başbakan Talat da Brüksel'le diğer Avrupa başkentlerinde kabul edildi.

Amerikalılar ise, seçimlere 3 gün kala Ankara'dan topladıkları Amerikalı (ama çift pasaportlu) iş adamlarını Ercan'dan KKTC'ye geçirdiler. Burada temaslarda bulunan Amerikalı iş adamları, Ada'nın bu kısmında ticari faaliyetlerde bulunabileceklerini açıkladılar.

Türkiye ise, Talat yönündeki eğilimini açığa vurmakta sakınca görmedi. Bu tutumdan ötürü, ilk kez CTP, Türkiye'yi Türkler'den oy almayı başardı. Önceki seçimlerde Türkiye'yi Türk olan Nuri Çevikel sayesinde oy alabilmişti.

Diğer Ülkelerin Seçimlere İlişkin Görüşleri

Avrupa Birliği, ABD ve Türkiye, seçim sonuçlarından memnuniyet duymaktadır. Öncelikle Avrupa Birliği ve ABD, Nisan'daki Cumhurbaşkanlığı seçimlerinden sonra canlandırılmasını arzuladıkları temaslarda, çözüm yanlısı Mehmet Ali Talat ile diyalog içerisinde olmayı arzu etmekteydi. UBP ve Cumhurbaşkanı Denктаş'ın desteğindeki bir siyasi oluşum ile temaslarda bulunmalarının netice vermeyeceğini düşünen bu aktörler için, sadece Kıbrıslı Türkler'in Güneyde kalan mallarını görüşmek istediğini belirten Plan'ı başından bu yana destekleyen Talat ile görüşmek olumlu bir gelişme. Üstelik Talat'ın güçlenmesi, Ada'daki mevcut statükonun, diğer ifadeyle mevcut yapının ortadan kalkması anlamına geliyordu.

KKTC'deki durumun AB ve ABD yetkilileri tarafından olumlu karşılanması Türkiye'deki iktidarı da memnun etmektedir; çünkü Türkiye, Avrupa Birliği yolunda, Kıbrıs sorunundan ötürü bir sıkıntı yaşamak istememektedir. Cumhurbaşkanı Özal'ın anlayışına sahip olan hükümet, Kıbrıs meselesinden ötürü, Türkiye'nin üyelikten edineceği kazanımlardan mahrum olmasını ve yapılması muhtemel diğer açılımların engellenmesini istememektedir.

Türkiye ve KKTC'nin Stratejileri

Başbakan Mehmet Ali Talat, Annan Planı'nın 5. versiyonunda bazı küçük çaplı değişiklikler yaparak, soruna kalıcı çözümler bulunması taraftarıdır; ancak Türkiye'li Türkler'in büyük bir kısmının Ada'dan ayrılması, Türkiye'nin tek taraflı müdahale hakkının kaldırılması gibi, Rum tarafının önerilerine sıcak bakmayan Talat, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin hakemliğinde belli bir takvime bağlı

müzakerelerin başlatılması taraftarıdır. Görüşmeler sırasında, Kıbrıslı Türkler'e uygulanan izolasyonların kaldırılmasını savunmakta ve Rumların uluslararası toplum tarafından çözüm yönünde zorlanmasını istemektedir. Türkiye'nin bir an önce Ek Protokolü imzalamasını arzu eden Talat'ın ileriye dönük hedefi, Annan Planı'nı hayata geçirerek, soruna kalıcı çözüm bulmak, kurulacak Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Geçici Devlet Başkanı olmak ve bu sayede siyasi geleceğini garanti altına almaktır. Talat'ın Cumhurbaşkanlığı'na adaylığını koyması, bu görüşü desteklemektedir; çünkü Cumhurbaşkanlığı, icranın başı değildir ve aslında Ada'da sembolik bir anlam ifade etmektedir. Müzakereler her ne kadar Cumhurbaşkanı yürütse de, meclis, bu yetkiyi, Cumhurbaşkanı'dan alıp, Başbakan'a verebilir.

Türkiye ise Haziran ayına kadar beklemeyi tercih etmektedir. İngiltere'nin dönem başkanlığında Ada'da girişimlerin başlatılmasını ve Annan Planı'nı 5. versiyonu çerçevesinde soruna çözüm bulunmasını istemektedir. Haziran ayına kadar ek protokolün imzalanmasını geciktirmeyi düşünen Türkiye, Birleşmiş Milletler nezdinde görüşmeler sürerken, Ek Protokol'ü, Kıbrıs Rum Kesimi'ni tanıma anlamına gelmediği yönünde metne şerh düşürerek, imzalamayı planlamaktadır. Rumlar'dan bir adım önde olmayı hedefleyen Türkiye, çözüm yönünde atılacak adımları destekleme taraftarıdır.

Rumlar'ın Stratejileri

Rum Partileri, Türkiye ve KKTC hükümetinin yaklaşımlarının aksine, Annan Planı'nı yeniden canlandırmak yerine Avrupa Birliği müktesebatı çerçevesinde, 1963 yılında gerçekleştirdikleri anayasal değişiklikler ile tamamıyla kendi hakimiyetleri altına aldıkları Kıbrıs Cumhuriyeti'nin anayasal düzeninde küçük çaplı değişiklikler yaparak, soruna çözüm bulunması taraftarıdır.

Çözümü bugüne kadar, Cumhurbaşkanı Rauf Denктаş'ın değil, kendilerinin engellediğini açıkça itiraf eden Rum Yönetimi, Kıbrıs sorununun, orta vadede, diğer ifadeyle 2008 yılına kadar çözümlenmesi taraftarıdır. Türkiye'nin "AB üyelik sürecinde" tutulmasından yana olan Rum yönetimi, Yunanistan gibi Türkiye'nin üyelik talebini reddetmek yerine, orta vadede Avrupa Birliği müktesebatı

çerçevesinde kendi çıkarları doğrultusunda çözüm bulma eğilimindedir. Bu nedenle, 3 Ekim'in herhangi bir "zaman sınırı" olmasını istemeyen Rum lideri Papadopoulos, Birleşmiş Milletler'in hakemlik gibi bir role soyunmasına karşı çıkmaktadır. Annan Planı'nın 5. versiyonunu görüşmeyeceğini açıklayan Rum lider, Avrupa Birliği'nin ve AB kurumlarının soruna dahil olması taraftarıdır.

Rum lider, çözüm yönünde şu talepleri dile getirmektedir: Türk askeri Ada'dan tümüyle ayrılmalı, federal devletin ekonomisi ünitel bir yapıya kavuşturulmalı, devletin işleyebilirliği sağlanmalı (diğer ifade ile Rumlar'ın daha fazla söz sahibi olduğu bir anayasal düzen öngörülmesi), geri dönecek Türkiye'li Türkler'in sayısı kesin olarak belirlenmeli ve garantörlük hakkı kaldırılmalı.

Rum lider acele etmek yerine, Gümrük Birliği'nin Ek Protokolünün Türkiye tarafından imzalanmasını ve bu imzadan sonra Türkiye'nin kendileriyle ilişkilerini normalleştirmek için çaba harcamaya başlamasını beklemektedir. Bu yükümlülüğü yerine getirmek zorunda kalacak olan Türkiye, Rum lidere göre, ister istemez kendi çıkarlarına uygun adımlar atmak zorunda kalacaktır.

CTP'nin yıllardır işbirliği içerisinde bulunduğu AKEL ve Başbakan Erdoğan'ın Ankara'da görüştüğü DİŞİ Partileri de benzer görüşler ortaya koymaktadır. AKEL, baskıcı takvime, BM'nin hakemliğine karşı çıkmakta; Türkiye'nin Ada'dan askerlerini geri çekmesini istemekte ve sorunun çözümünün sürekli olarak Türkiye'den istenmemesini düşünmektedir. Garantör ülkelerin haklarının kaldırılmasını destekleyen AKEL, varılacak anlaşmanın uygulanması için uluslararası garantilerin sağlanmasını talep etmektedir. Annan Planı çerçevesinde toprak iadesi ve Rumlar'ın kuzeye geçişine ilişkin takvimde daraltmaya gidilmesini isteyen AKEL, mal-mülk değişimine ilişkin olarak Plan'ın 3. versiyonunun dikkate alınmasını desteklemektedir. Federal hükümetin yapısında Rumlar'ın lehinde değişiklikler isteyen AKEL'in görüşleri DİŞİ tarafından desteklenmektedir.

DİŞİ, KKTC'ye uygulanan izolasyonların kaldırılması halinde, Kuzey'deki "sözde işgalin" meşrulaşacağını düşünen DİŞİ lideri, çözüm için Belçika modelini savunmakta ve Avrupa Birliği'nin özel temsilci atmasını istemektedir.

Sonuç ve Değerlendirme

KKTC'deki seçimlerle birlikte Kıbrıs Türk siyasi hayatında geriye dönüşü olmayan bir sürecin yaşandığı ve yeni bir döneme girildiği açıkça ortaya çıkmıştır. Kıbrıslı Türkler'in büyük bir çoğunluğunun çözüm yanlısı tutum izlediği bir kez daha resmileşirken, UBP ve geçmiş dönemin siyasi kimliklerinin siyasi yaşamdan yeniden egemen bir konumda bulunmayacakları görülmüştür; ancak bu seçim sonuçlarının da CTP-BG için son bir şans olarak da değerlendirilmesi mümkündür; çünkü Kıbrıslı Türkler, kısa sürede soruna çözüm bulunmasını ve hızlı bir şekilde ekonomik ve sosyal şartlarının düzelmesini arzu etmektedir. Referandum öncesinde CTP, BDH ve TKP gibi partiler, bu beklentileri dikkate alarak halka vaadlerde bulunmuş ve kısa sürede gerçekleşmesi mümkün olmayan umutlar dağıtmıştı; fakat soruna kısa sürede çözüm bulunamazsa, Kıbrıslı Türkler'in tutumlarında değişiklik yaşanabilir. Bu nedenle Batılı devlet adamları, Kıbrıslı Türklere uygulanan izolasyonların kaldırılması yönünde ciddi ve somut adımlar atmak zorundadır. Diğer taraftan, Türkiye ve KKTC, Rumlar'ın tek taraflı çözümsüzlük politikalarını kırmak için çaba sarfetmelidir. Annan Planı'nın son versiyonunda Kıbrıslı Türkler yerine daha fazla değişiklikler yapmak için çaba harcamalı ve bu konuda Brüksel, Washington, New York, Londra, Bonn, Paris gibi merkezlerde çok daha ciddi diplomatik, akademik ve politik girişimlerde bulunmalıdır. Kendi tezlerini anlatarak, Kıbrıslı Türkler'in sorunlarına aktif çözüm bulmaya çalışmalıdır. Annan Planı'nın daha işler hale getirilmesi ve Ada'da yeni sosyal bunalımların yaşanmasını engelleyecek mekanizmaların Plan çerçevesinde oluşturulması için çaba harcamalıdır.

Sonuç olarak, Kıbrıs meselesi Nisan'daki Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ardından yeni bir sürece girecektir. Türkiye ve KKTC Hükümeti, kapsamlı ve kalın çizgiler ihtiva eden dış politika stratejileri üretmeli ve 17 Aralık sonrası Türk-AB ilişkilerinde veya Ortadoğu'da olduğu gibi önce hareketli sonra unutkan tavırlar sergilememelidir.

Dr. Bülent Arı
Çankaya Üniversitesi İİBF
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Görevlisi

1917 BALFOUR DEKLERASYONU'NUN İFLASI: AVRUPA GÜVENLİK STRATEJİSİ

Ne 1991 Körfez Savaşı, ne 1982-1990 İran - Irak savaşı, ne Saddam'ın iktidara gelişi, ne de Filistin meselesinin başladığı 1948'e kadar gitmek, Ortadoğu'nun tarihini anlamak için yeterlidir. Ortadoğu'nun kaderi bütün bunlardan çok daha önce çizilmiştir. XIX. Yüzyılın sonlarına doğru Osmanlı Devleti'ni paylaşma planları sahneye konduğunda, İngiltere, Rusya önünde tam anlamıyla diz çöken Osmanlı Devletini kurtarma karşılığında önce Kıbrıs'a (1878), ardından Mısır'a yerleşti (1882). Doğu Akdeniz'i ve Hint deniz yollarını emniyete aldıktan sonra da Osmanlı Devletini kendi kaderine terketti.

XX. yüzyıla girildiğinde Osmanlı Devleti için bitmek tükenmek bilmeyen bir savaş maratonu başladı. Trablusgarb'ta, Balkanlarda, cepheden cepheye koşan Osmanlı Genelkurmayı, daha kendini toparlamadan Cihan Harbi'nin içine düştü. Bu şartlar altında dahi Çanakkale'de yazılan destan, dünya tarihinin gidişatını değiştirmiştir. Halil İnalıcık'ın tespit ettiği gibi, "Dünya tarihinde hiçbir imparatorluk, tarih sahnesinden çekilirken, Çanakkale gibi bir büyük galibiyet destanına imza atmamıştır". Bu cephedeki Osmanlı direnişi, 1917'de Bolşevik İhtilali'ne ve Rus Çarlığı'nın yıkılışına sebep olmuştur; fakat Osmanlı kuvvetlerinin Arap topraklarından çekilişine engel olunamamıştır. Petrolün varlığından ve gelecekteki stratejik öneminden haberdar olan İngiltere, Osmanlıları buralardan öküpmeye kararlıdır. Bunu sağlamak için herşey denemiş, başlarına geleceklere habersiz, Arap Şeyhleri bağımsızlık hayaliyle biran önce Osmanlı idaresinden kurtulmaya çabalamıştır. Ortadoğu için felaketler asıl o zaman başlar.

Osmanlı kuvvetleri Arap topraklarından çekildiği sırada yayınlanan Balfour Deklerasyonunda, özet olarak, bağımsız Arap devletleri için henüz vaktin erken olduğu, ileride bu konunun ele alınacağı vurgulanmaktadır. Dahası, savaşın sona kurulan Milletler Cemiyeti (League of Nations)'nde Arap topraklarında henüz devlet olmak şartlarının tamamlanmadığı ve bir süre daha buraların İngiliz ve Fransız vesayeti altında idare edileceği tasdik olunmuştur. İşte bugüne kadar süren Ortadoğu sorununun temelinde, savaş

sonrası kurulan rejimlerin ve sınırların, tam 500 sene süren Osmanlı idaresinin alt üst edilmesi yatmaktadır. Hiçbir dini, milli, etnik ve coğrafi esasa dayanmayan ve Londra'da masabaşında cetvelle çizilmiş Ortadoğu ülke sınırları bugün karşılaşılan sorunların başlıca sebebidir. Tabii bu sınırlar çizilirken yukarıda dile getirilen hususların gözardı edildiği ve dikkatlerden kaçtığı zannedilmemelidir. Dekolonizasyon sürecinde ülkeler oluşturulmuş ve bazı emirlikler petrol zengini şeyhlikler halinde peyderpey bağımsız devletler haline gelmiştir.

Bu süreç içinde II. Dünya savaşının yıkıcı etkilerini ve İngiltere'nin dünya gücü vasfını kaybederek Ortadoğu'da başrolü ABD'ye bıraktığını da kaydetmemiz gerekiyor. Bu tarihi hatırlatmadan sonra, Balfour deklasyonunu izleyen süreç içinde çizilen Ortadoğu sınırlarının, Ortadoğu sorununun bizzat kendisi olduğu unutulmamalıdır. 1990'lara kadar Ortadoğu sorunundan kasdedilen Filistin-İsrail iken, artık mesele Kudüs'ün çok çok ötesindedir ve bütün Arap Yarımadası'nı saran bir kangren halini almıştır. Görülen odur ki, bugün için gündemin en önemli maddesini teşkil eden Irak'ta sular durulsa bile, sorun diğer Arap ülkelerine sırayet etmeye devam edecektir; çünkü nasıl Osmanlı çekilirken istikrar ve barışı sağlayacak bir düzenleme yapılmamışsa, İngiltere II. Dünya savaşından sonra başrolü ABD'ye terkederken de ardında hep problemler bırakmıştır. Filistin meselesi bunun en büyüklerindedir. Halen de çözülmüş değildir. Bugün gelinen nokta, Kudüs meselesinin ötesinde Filistin halkının ölüm kalım mücadelesine dönüşmüştür.

Bir yılını geride bırakan Irak'taki Amerikan işgalini de aynı akıbet beklemektedir. Yakın zamana kadar temel ihtiyaçlarının ötesinde, oldukça iyi bir hayat standardına sahip Irak halkı, bugün elektrik, arın su, yiyecek maddesi gibi temel ihtiyaç maddelerini zorlukla temin ettikten başka, hiçbir şekilde can ve mal emniyetine sahip değildir. İşte bu şartlar Batı'nın terörizm dediği faaliyetleri besleyen gelişmelerdir.

Avrupa Güvenlik Stratejisi Belgesi

12 Aralık 2003 tarihli ve "Daha İyi Bir Dünya İçin Daha Güvenli Bir Avrupa" başlıklı Avrupa Güvenlik Stratejisi belgesi yukarıda anlatılan tarihi sürecin bir nevi itirafı mahiyetindedir. AB belgesinde Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle beraber ABD'nin en büyük askeri güce sahip aktör durumuna yükseldiği kaydedilmektedir. Mamafih, ABD'nin mevcut problemleri tek başına çözemeyeceği de ilave ediliyor. Bunun anlamı özetle şudur: "Evet biz Batı Avrupa olarak II. Dünya Savaşı'nda kuvvetten düştük ve 3. Dünya üzerindeki otoritemizi kaybettik. Hatta Sovyet Blokunun tehdidi altında ABD korumasına muhtaç hale düştük; ama artık şartlar değişiyor. Ortada Sovyet tehdidi de olmadığına göre Ortadoğu'daki meseleleri biz olmadan tek başınıza çözemersiniz". Avrupa Güvenlik Stratejisi belgesinde ABD'ye bu konuda yardımcı olacak tek gücün AB olduğu, ekonomik verilerle destekleniyor. 450 milyonu aşan nüfusuyla AB, dünya GSMH'sının dörtte birini üretmektedir.

Belgenin devamında dünya güvenliğini tehdit eden unsurların başında fakirlik gösterilmektedir. Her yıl 45 milyon insanın açlıktan ölmesinin yanısıra, dünya nüfusunun yarısını oluşturan 3 milyar insanın günde 2 Euronun altında bir gelirle yaşadığı belirtiliyor. Afrika'daki pekçok ülke on sene öncesinden daha da fakir durumdadır.

Bu durum aslında Avrupa'nın 500 yıllık politikasının tabii sonucudur. Asırlar boyunca gemilerinin ulaştığı her yer adeta yağma edilmiş, götürülecek bir şey olmayan yerlerde (bilhassa Batı Afrika kıyılarında) insanlar avlanarak, gemiler dolusu zenci nüfus Amerika'da köle olarak satılmıştır. Tabii kaynakları zengin bölgelerde kurulan kolonilerde, doğru dürüst bir devlet oluşumuna izin verilmemiştir. Dekolonizasyon sürecinde de çekildikleri yerlerde diktatörlere kurdukları yeni rejimler, kalkınma yolunda adım atmadan, baskı altında ve koloni devrini aratan bir idarî mekanizmayı sürdürmüştür.

AB belgesinde ekonomik iflasın siyasi problemlere ve şiddetli çatışmalara yol açtığı itiraflar arasındadır; çünkü uzun zamandır rakip mahalli güçler birbiriyle çatıştırılmış ve bu siyasi kaos ortamı, zayıf ülkelerin kendilerine gelmelerini engellemiştir.

Güvenliğin, kalkınmanın başı olduğu iddia edilen belge, bugün pekçok ülke; hatta bölgenin çatışma, güvensizlik ve fakirlik arasında bir kısır döngü girdabında boğulduğunu itiraf etmektedir. Ne var ki, 90'lı yıllara kadar bu durum Avrupa için bir tehlike teşkil etmiyordu; çünkü soğuk savaş döneminde blokların nüfus bölgeleri bu durumu adeta körüklüyordu; fakat bloklar çöküp tek kutuplu dünya düzenine geçildiğinde, zincirlerinden kurtulan 3. Dünya ülkeleri de kaynamaya başladı. Kontrol mekanizmaları ortadan kalkınca yoğun nüfus hareketleri Avrupa'yı tehdit eder hale geldi.

Stratejik güvenlik belgesinde dünyayı tehdit eden başlıca unsurlar arasında terörizm, kitle imha silahlarının yayılması, bölgesel çatışmalar, devletin iflası ve organize suçlar sayılmaktadır. Bunların ABD tarafından da dile getirilen başlıca hususlar olduğu unutulmamalıdır; fakat AB'yi tehdit eden can alıcı noktayı ancak satır aralarından okuyabiliyoruz: Enerjide AB'nin dışa bağımlılığı oldukça hassas dengeler üzerine kuruludur. Dünya enerjisinin %50'sini tek başına Avrupa tüketmektedir. Bu ithal girdinin oranı 2030'da %70'e yükselecektir. Kuzey Afrika, Körfez ülkeleri ve Rusya Avrupa'nın başlıca enerji kaynaklarını oluşturmaktadır. Buralarda gerçekleşecek olan bir istikrarsızlık, bütün Avrupa'nın hayat damarlarının tıkanması demektir. 1973 Arap İsrail savaşı sırasında ABD'nin tavrından dolayı Suudi Kralı Faysal'ın uyguladığı türden bir petrol ambargosu Avrupa'nın çöküşü demektir. Bu yüzden böylesi bir duruma izin vermeyecek rejimlerin devamı gerekir. İşte siyasi İslam denilen ve Avrupa ile ABD'nin politikalarına karşı çıkan hareketler tam da bu noktada, artan bir stratejik tehdit oluşturmaktadır.

Açlık, fakirlik, güvensizlik ortamı, organize suçlar gibi unsurlar, aslında Avrupa'yı stratejik olarak asla doğrudan tehdit etmeyen iç meselelerdir; fakat bu şartlar altında beslenen hareketlerin, belgede belirtilen son husus olan kitle imha silahlarını ele geçirmesi asıl tehlike olarak görülmekte ve Avrupa'yı son derece tedirgin etmektedir. Hele muhtemel bir Batı müdahalesi karşısında bu silahların kullanılması, işgalcilerin işini oldukça zorlaştıracaktır. Dahası, bu silahların ABD'de 11 Eylül'de gerçekleştirildiği gibi, Avrupa'ya da benzeri saldırıların düzenlenmesi hiç de uzak bir ihtimal gibi görünmemektedir. Bu durum, AB

güvenlik stratejisi belgesinde genç neslin, buldukları dış ülkelerdeki topluma yabancılaşmalarıyla izah ediliyor. Avrupa'daki Asya, Ortadoğu ve Kuzey Afrika'dan göç edenlerin ve işçilerin oluşturduğu milyonlarca yabancı varlığı, bugün artık tedirgin edici boyutlara ulaşmıştır. Türkler başta olmak üzere bu yabancı nüfusun entegre edilememesi artık, Avrupalılara rahatsızlık vermektedir. Yabancıların ne kıyafetleri, ne dilleri, ne toplumsal yapıları kolay kolay değiştirilebilmiştir. Kendi camileri, dükkanları, kahvehaneleri, dernekleri; hatta okulları olan yabancılar, kendi aralarında ve buldukları toplumda adeta tecrit edilmiş bir hayat sürdürmektedir. Bu yüzden buldukları toplumla tam olarak kaynaştıkları söylenemez.

3. dünyadan yayılan nefret dalgasının önüne geçmek için tehdidi önceden önleyebilecek bazı tedbirler, güvenlik stratejisi belgesinde sıralanmaktadır. Bunlardan birisi mahallî ve bölgesel çatışmaların önlenmesidir. Başarısız devletlerin kendi ayakları üzerinde durmasına yardım edilecektir. Bunun için iyi hükümetler desteklenecek, demokrasi teşvik edilecek ve organize suçlarla mücadelede işbirliği yapılacaktır. Bu ülkeler yine hatırlanacağı üzere eski sömürgeler ve Osmanlı Devleti'nden kopartılan topraklardır. Raporda Balkanların da başarısız ülkelerin bulunduğu bölgeler arasında sayılması manidardır. Rus nüfuz alanı

içinde olan bu devletler sürekli desteklenen isyanlarla XIX. yüzyıl boyunca teker teker bağımsız hale getirilmiş, II. Dünya Savaşı'ndan sonra da Sovyet pençesine düşmüştür. Doğu Bloku'nun çökmesiyle, bu devletlerde zaaf emmareleri görülmeye başlamıştır. Avrupa'yı en çok tehdit eden organize suçların en yoğun olduğu bölge, Balkanlardır.

Belgede, Avrupa stratejisinin bugüne kadar işgali önlemek üzerine kurulduğu; fakat artık şartların değiştiği ifade edilmektedir. Yine Belgeye göre tehlike artık son derece dinamiktir ve dünyanın her tarafından Avrupa'yı tehdit eder hale gelmiştir. Bunun için, daha harekete geçmeden önce tehlikenin kaynağında bertaraf edilmesi temel hedef olmalıdır.

Dikkate değer ki, Batı'nın dinamikleriyle gelişen her alandaki globalleşme, bugün yine Batı'ya karşı en büyük tehdidi oluşturmaktadır. Teknolojik gelişmelerin bizzat kendisi tehlike arzeder hale gelmiştir.

Sonuç olarak, "Daha İyi Bir Dünya İçin Daha Güvenli Bir Avrupa" başlıklı Avrupa Güvenlik Stratejisi belgesinde belirtilen hususların çoğu doğru olmakla beraber, bütün bu gelişmelerin, Avrupa'nın asırlardır uyguladığı politikaların bir ürünü olduğu asla unutulmamalıdır. Gelişmelere kendi bölgemiz ve komşularımız açısından bakarsak, I. Dünya Savaşı ortamında çeşitli yollarla birer birer Osmanlı'dan ayrılan toplumlar bugün hâlâ sağlam birer devlet nosyonundan uzaktır; fakat bu durum, onların kendi tercihleri değil, bir bakıma onyıllardır kendilerine dayatılan rejimlerin bir sonucudur. Ortadoğu'yu ele alacak olursak, petrolün varlığı bu dayatmaların bir süre daha devam edeceğini işaret ediyor. Balkanlarda ise durum daha farklıdır. Bu devletler Sovyet Bloku'ndan kurtulmaları üzerine, büyük bir sevinç dalgasıyla, birer birer AB'ye dahil edilmektedir; fakat Afrika başta olmak üzere, fakirlik ve açlık pençesindeki 3. Dünya için Avrupa'nın henüz bir reçetesi yoktur. Bu yüzden, AB Güvenlik Stratejisi belgesi Ortadoğu için Balfour Deklerasyonu'nun iflasının itirafından başka bir şey değildir. 3. Dünya için ise sömürgecilik döneminin tabii sonucudur.

Gülşen Çulhaoğlu
Çankaya Üniversitesi
Türkçe Okutmanı

TÜKETİM KÜLTÜRÜ ve ANADİLİ KULLANIMI

Ülkemizde basılan kitap sayısı her geçen gün artarken, piyasada bulunan bu kitapların aslında ne oranda yazınsal bir kalitede olduğu tartışma konusudur. Dil, edebiyatın ana malzemesi iken, günümüzün post-modern dünyasında hız, kurgu ve hareketin ön plâna geçmesinin, söz konusu durumun değişmesine neden olduğu düşünülebilir. Görsel basının yanı sıra, son yıllarda internetin yaygın kullanımının, varolan kitap okuyucusunun büyük bir bölümünü çalmış olması, ekmeğini kalem ile kazanan bireyleri, arz-talep ilişkisi içinde yapıt yaratmaya yönlendirmiştir. Bu da kaliteden ödün verilen, herhangi bir besin değeri taşımasına rağmen satışa en iyi şekilde hazırlandığı için popüler olan "fast-food" yiyecekleri gibi, bireyleri kültürel ve sanatsal anlamda besliyormuş gibi görünen;ama aslında onları "şişiren" yapıtların ortaya çıkmasının en önemli nedenlerinden biri olarak düşünülebilir.

Edebiyat ve düşünce yapıtları söz konusu olduğunda yazarların yaratıcı olabilmesi için gereken belki de en önemli yol gösterici, anadilidir. Bu anlamda, yukarıda söylenenlerden yola çıkarak, iyi yazar olmak-popüler ya da çok satan yazar olmak ve dili iyi kullanmak/kullan[a]mamak arasında kurulacak bağlantı, bizlere bu konu hakkında önemli ipuçları sunulabilir. Son zamanlara kadar, "edebiyat" sayılan yapıtların içeriğinin ve dil kullanımının nasıl olduğu ve bugün hangi türlerin edebiyat olarak kabul gördüğünü saptamak da bu konu üzerinde düşünmek için önemli bir çıkış noktası olarak görülebilir.

Bundan belki yirmi yıl öncesine kadar, iyi yazar/edebiyatçı=dili iyi kullanan kişi olarak kabul edilirken;bugün dili iyi kullanmak yerine, çok satmayı, popüler olmayı ve tanınmayı kendine dert edinen "yazar"lar yetişmektedir. Andy Warhol'un herkesin birgün onbeş dakikalığına ünlü olacağını söylediği gibi, belki bu gidişle herkes onbeş dakikalığına ünlü bir "yazar" olacaktır. Bugün geniş halk kitlesi tarafından herhangi bir popüler nedenle tanınmış, kabul görmüş, eğitim düzeyi (yoksa düzeysizliği mi denmeli) ne olursa olsun bir mankenin, futbolcunun, arabeskinin ya da popçunun "kitap yazıyorum bu aralar", "yakında romanım yayımlanacak", "önümüzdeki hafta yeni çıkan kitabım için bir imza günü düzenliyorum" gibi cümleler sarfederek, zihnimize kazınmasının başka ne gibi bir açıklaması olabilir? Bugün "şairim" diye eğlence programlarında şiir okuyan ya da şiir kaseti çıkaran müteşairlerin (şair geçinenlerin), genç kuşak tarafından bu denli beğenilerek ve derin duygular içine girilerek (!?) dinlenilmesi;buna karşın, "Türkçe ağzımda annemin sütüdür" diyerek anadilini kutsallaştıran Yahya Kemal'in, "Türkçem benim ses bayrağım" mısraıyla konuştuğu dilini hem yücelten hem de kutsallaştıran Fazıl Hüsni Dağlarca'nın bugün genç kuşak tarafından neredeyse isimlerinin bile bilinmemesi oldukça çarpıcı bir tablo çizmektedir. Eline kalem alan herkesin roman, öykü, şiir gibi dili çok ince ve özenli kullanmayı gerektiren yapıtlar oluşturması ve en önemlisi bunların kabul görmesi, gerek bu bireylerin, gerekse genç kuşağın ne denli anadili bilinci ve Türkçe sevgisine sahip olduğunu düşündürmektedir. Yaratıcı bir etkinlik olan yazı, ancak anadilinin kuralları içinde yazıldığında okuyanlara bir anlam ifade edecektir. Böylece, dilin tüm inceliklerine hakim olarak doldurulması gereken bu yazın yapıtlarının içi, maalesef aynı araçla, yani dille boşaltılmaktadır.

Günümüzde, kültürel ve sanatsal boyutta ortaya çıkan yozlaşmışlığın, yeteneksizliğin, alımlama yeteneğindeki yetersizliğin, sanata ve edebiyata yönelik hiçbir yaratıcılığa sahip olmayan bireylerin bu denli çoğalmasının en büyük nedeni, söz konusu kişilerin adadillerini yeterince öğrenmemeleri ve adadili bilincine sahip olmamalarıdır. Toplumda herkes tarafından anlaşılabilir olacak yalınlıkta ve her türlü kavram, duygu ve düşünceyi ifade edebilecek zenginlikte bir dile sahip olmaya çalışmak, belki de yaratıcılık ve sanatsal duyarlılık konusunda atılacak en büyük adım olarak görülebilir. Kişi adadili ile çevresine bakacak, onu yorumlayacak, duygu ve düşüncelerini karşısındaki bireylere aktaracaktır. Bu çerçevede, adadilinin yaratıcılık boyutundaki önemi daha da netlik kazanmaktadır.

Dilin toplumun bireyleri arasında gerek yazılı gerek sözlü iletişim aracı olma özelliğinden yola çıkarak, bugün toplumumuzda görülen en büyük sorunlardan biri var sayılan birbirini anlamama, dinlememe ve birbirinin görüşlerine saygı duymamanın sebebi olarak, Türkçe'nin hakkettiği değeri görememesi düşünülebilir. Konfüçyüs'ün aşağıda alıntılan görüşleri, dilin ve buna bağlı olarak kişiler arası iletişimin bozulmasıyla beraber, toplumun kurumlarının da yozlaşacağını gözler önüne sermektedir:

Dil kusurlu olursa, kelimeler düşünceyi iyi anlatamaz. Düşünce iyi anlatılmazsa, yapılması gereken şeyler doğru yapılamaz. Ödevler gereği gibi yapılmazsa töre ve kültür bozulur. Töre ve kültür bozulursa, adalet yanlış yola sapar. Adalet yoldan çıkarsa şaşkınlık içine düşen halk, ne yapacağını, işin nereye varacağını bilemez. İşte bunun içindir ki hiçbir şey dil kadar önemli değildir. (Alıntılaman Kavcar 76)

Bu sözlerden yola çıkarak, dile yeterli derecede önem verilmeden ve hasasiyet gösterilmeden oluşturulmuş "sözde" yazın yapıtlarının, günümüzde özellikle kültür-sanat alanındaki yozlaşmışlığın en önemli sorumlusu olduğu düşünülebilir. Düşünmenin temel taşlarından biri olan sözcüklerin gelişigüzel seçilmesinin doğuracağı bu "düşünememe" ve "yaratamama" hastalığı, günümüzde bir çığ gibi büyümektedir. Aslında yediğimiz, içtiğimiz, kullandığımız neredeyse her ürünün sahtesinin üretildiği bu tüketim kültüründe, sanat yapıtlarının sahte bir dille üretilmeye çalışılması da yadırganmamalıdır.

Günümüzde tüketim kültürünün her alanda olduğu gibi, kültür ve sanat alanında da yoğun olarak yaşandığı yadsınamayacak bir gerçektir. Gelecekte, kültürden, sanattan ve edebiyattan yoksun bir toplumun köksalmasını engellemek için üzerimize düşen en büyük sorumluluğun adadilimize, Türkçemize sahip çıkmak olduğu unutulmamalıdır. Adadilimize sahip çıkmak konusunda ise, bugüne kadar varolagelen, artık bir klişe haline gelmiş görüşlerden sıyrılıp, kalıcı ve çarpıcı çözüm önerileri ileri sürmek ve artık "yazarlık"/"şairlik" mesleğini, adadilini seven ve önemseyen bireylere bırakmak en doğru yol gibi görünmektedir.

KAYNAK
Kavcar, Cahit. "Dil ve Ulusal Bağımsızlık." *Dil ve Dilimiz Türkçe (Sempozyum Bildirileri)*. Tömer Yayınları, Ankara: 2003. 75-86.

PROF. DR. ZİYA B. GÜVENÇ

Çankaya Üniversitesi

Mühendislik - Mimarlık Fakültesi Dekanı

Üniversitemiz için önemli olanı, Çankaya Üniversitesi'ne geldikten sonra neler yaptıklarımız olduğundan, öncesinden ayrıntılı olarak bahsetmeyeceğim. Kısaca, Doktora derecemi 1989'da Kalifornia Üniversitesi'nden aldıktan sonra ABD'de yaklaşık 6 sene çeşitli kurumlarda araştırmacı olarak çalıştım.

Üniversitemizde çalışmaya başladığım 1 Kasım 1997 tarihinden beri ve halen yapmaya devam ettiğimiz faaliyetlerimi üç ana grupta toplayabilirim:

A) Bilimsel Araştırma Çalışmaları ve İlgili Faaliyetler

Bilimsel çalışmalarım; Nano-Science ve Surface-Science alanlarına girmektedir. Metod olarak da bilgisayar hesaplamalı modelleme ve simülasyon yöntemlerini kullanmaktayız. Çalışmalarımızı, Üniversitemizde kurduğumuz paralel olarak çalışan bilgisayarlardan oluşan bir "Cluster" sistemi üzerinde yapıyoruz. Bu tür bir bilgisayar sistemi ülkemizdeki pek çok üniversitede bulunmamaktadır. Üniversitemizin kuruluşundan bu güne kadar bu ilgili alandaki faaliyetlerimizi aşağıda özetledim:

- i- Son 7,5 sene içerisindeki çalışmalarımızı Avrupa ve Amerika'ki toplam 13 uluslararası konferansta sunduk. Bu konferanslarda sunulan bildirilerin toplam sayısı 34'tür.
- ii- Aynı dönem içerisinde çalışmalarımız ayrıca çok sayıda (sayısını tam olarak hatırlamıyorum) yurt içi konferanslarda da sunuldu.
- iii- Aynı dönemde SCI'ca taranan uluslararası dergilerde yayınlanan makalelerimizin sayısı 24'tür.
- iv- Ayrıca SCI'ca taranan uluslararası dergide yayınlanması kabul edilen (baskıda olan) 1 makalemiz daha vardır.
- v- Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü'nün çıkardığı "Journal of Science" adlı bilimsel derginin Alan Editörlüğünü de yapmaktayım.
- vi- Üniversitemizde çalıştığım süre içerisinde yapmış olduğumuz bilimsel çalışmalar, SCI dergilerinde başkaları tarafından yapılan bilimsel yayınlardan yaklaşık 100 kadar atıf almıştır. SCI'da başkaları tarafın-dan yayınlanan

çalışmalardan bu güne kadar çalışmalarımıza yapılan atıfların toplam sayısı 200 dür.

vii- Diğer yayın türlerinden de aldığımız epeyce atıflarımız var; ama onların kaç tane olduğunu saymıyorum.

viii- Üniversitemizin Bilgisayar Mühendisliği Bölümü'nde yüksek lisans yapan 6 yüksek lisans öğren-cisine Tez Danışmanlığı yaptım ve bu öğrencilerimiz şu anda mezun durumdadır.

ix- Son 7,5 sene içerisinde ülkemizin çeşitli üniversitelerinde ki doktora programlarına

kayıtlı bulunan 5 öğrenciye Doktora Tez Danışmanlığı yaptım. Bu 5 öğrencimiz de doktoralarını bitirdiler. Halen 3 tane doktora öğrencisine de tez danışmanlığı yapmaktayım.

x- Aynı dönemde de sayısını hatırlamadığım pek çok sayıda da Master ve Doktora öğrencilerinin tez izleme komitelerinde görev yapmaktayım.

xi- Ülkemizde Bilimsel Etik Kurallarına uyma konusunda özen gösterilmemektedir. Üzülerek belirtmek istiyorum ki bu durum oldukça yaygın. Bu nedenle benimle çalışan her öğrencimi bu konularda da mutlaka eğitiyorum.

xii- Üniversitemiz ile Telekomünikasyon Kurumu (TK) arasında yapılmış olan iş birliği protokolü çerçevesinde, TK kurumuna uzmanlık tezi çalışmalarında destek vermekteyim. Tez danışmanlığı ve tez değerlendirme jüri üyeliği gibi.

B) Eğitim Alanındaki Faaliyetler

Mühendislik ve temel bilim eğitimlerinin ağırlıklı olarak uygulamalı olmasının yararına inananlardanım. Bu kapsamda mühendislik fakültemizin kuruluşundan bu güne kadar yoğun bir tempo ile eğitim için çok önemli olan laboratuvarların kurulmasına uğraştık ve halen bu çalışmalarımız devam etmektedir. Şu ana kadar 7 Bilgisayar

ve 4 Elektronik laboratuvarı kurduk. 2 Elektronik laboratuvarının kurulması çalışmaları da devam etmektedir. Fakültemizde ayrıca Endüstri Mühendisliği ve İç Mimarlık Bölümlerimizde de Esnek İmalat, Bilgisayar laboratuvarları ve Stüdyolarımız bulunmaktadır. Bu bölümlerimizde de yeni laboratuvar kurma çalışmaları devam etmektedir. Fakültemizde 2005 yılı Bahar döneminden başlamak üzere Fakültemiz öğrencilerinin (isteyen herkes katılabilir) ufkunu genişletmek ve bilgilerine farklı boyutlar katmak için seminerler düzenliyoruz. Seminerlerimiz her hafta Perşembe günleri saat 15:30'da Mavi Salonda yapılmaktadır. Konuşmacılar listesi önceden herkese e-mail yoluyla ve panolarda duyuru şeklinde iletilmektedir. Öğrencilerimizin bir engeli yok ise bu tür seminerlere katılmalarını tavsiye ederim. Bu seminerler öğrencilerimiz için düzenlenmektedir. Bu nedenle bir seminerin çok dar bir alanda ve çok teknik olmamasına özen göstermekteyiz.

Fakültemiz Bölümleri Avrupa'daki üniversitelerle Erasmus çerçevesinde iş birliği anlaşmaları yapmaktadır. Bu çalışmalarımıza devam etmekteyiz. Yapılan anlaşmaların sayısını artırmaya ve daha geniş ülke kesimine yaymaya çalışıyoruz.

C) İdari Görevler

Yaklaşık olarak 6,5 sene Mühendislik - Mimarlık Fakültesi Dekan Yardımcılığı, 3,5 sene Elektronik ve Haberleşme Müh. Bölüm Başkanlığı görevlerini yürüttüm. 1 Ekim 2004 tarihinde Müh. Mim. Fakültesi Dekanlığı görevine atandım.

Sevgili Öğrenciler

Ders kitaplarınızı okuyunuz, Mesleğinizi iyi öğreniniz. Bu zamanda her türlü basılı bilgiye ulaşmak daha kolay. Bu nedenle nerede eğitim aldığınız o kadar da önemli olmamaktadır. Mühendislik eğitiminde başarılı olmak için ders saatleri dışında da her gün düzenli olarak çalışmanız gerekmektedir. Unutmayınız ki, her büyük şirket mesleğini iyi bilen insanı işe almak ister.

Ayrıca kendinizi sadece dar meslek konunuzda da değil, geniş kültürlü iyi bir vatandaş olarak da yetiştirmek zorundasınız. Farklı görüş ve düşünceleri içeren kitaplar okuyun. Tek tür kitap okumak, insanın kendisini zehirli

bir yılanı ısırmasına benzer. Bunun panzehiri o konuda farklı görüş ve düşünceleri de okumaktan geçer.

Fakültemizdeki seminerlere katılın. Bu seminerlerle sizlere farklı boyutlar da vermeye çalışıyoruz.

Bildiğiniz gibi internet çok yaygın olarak kullanılmaya başlandı. Bu, aynı zamanda bilginin kirlenmesine de neden olmaktadır. Yalan ve aslı olmayan haberler de çok hızlı bir şekilde binlerce insana ulaşmaktadır. Her duyduğunuza ve size gösterilene inanmayınız. Bilim insanı gibi şüpheci ve sorgulayıcı olunuz. Size ulaşan her haberi sorgulamadan çevreye yaymayınız.

Sezgi ve ön kestirimlerinizi daha güçlendirmek ve gerçekçi olabilmek için fiziksel niceliklerin rakamsal büyüklükleri ile egzersizler yapınız. Örneğin, iki katlı bir binanın yüksekliği kaç metredir? Dünyanın manyetik alan büyüklüğü ne kadardır? Bunun radyo ve televizyon dalgaları ile kıyaslaması nedir? Güneşin oluşturduğu manyetik alanın ne kadardır? Cep telefonunun çalışma gücü nedir? Işığın hızı ile yapılabilen en hızlı uzay gemilerinin hızlarını karşılaştırınız, ülkemizin iç ve dış borçlarının miktarı ne kadardır? Bu borç miktarı kadar para ile ülkemizdeki bütün üniversitelere araştırma merkezleri kurulabilir mi? Gibi sayısız örnekler verebiliriz. İyi bir bilim insanının ve mühendisin sezgi ve ön kestirimleri çok güçlüdür.

YENAL GÜNDÜZ

Çankaya Üniversitesi Endüstri Mühendisliği 2002 Mezunlu MAN Türkiye A.Ş. Elektrik Sistemleri Üretimi Proses Planlama ve Proje Sorumlusu

- *Neden bu mesleği seçtiniz?*

Üniversite sınavında tercihlerimin hepsi farklı üniversitelerin endüstri mühendisliği bölümüydü. Lisedeyken hangi mesleği seçmem gerektiği üzerinde çok düşünmüş ve bununla ilgili araştırma yapmıştım. Endüstri mühendisliğini öncelikle tercih etmemin nedeni genel mühendislik eğitiminin yanında işletme, iktisat gibi sosyal bilimler üzerinde de yoğunlaşmış olmasıydı. Bu, olaylara sadece teknik açıdan değil, işin sosyal, ekonomik yönlerinden de inceleme şansı tanıyor. Diğer bir nedeni ise, o zaman için çok geçerli bir mühendislik olması ve iş bulma ve kariyer yapma açısından daha çok alternatifim olacağına karar vermiş olmamdı. Endüstri mühendisleri hem üretim hem de hizmet sektörünün her alanında çalışabiliyor ve yaptıkları her işe analitik şekilde bakıp, yeni fikirler ortaya koyabiliyor. Eskiden sadece işletme, iktisat gibi sosyal bölümlerden mezun olanlar bankalar ve devlet kurumların da çalışabiliyordu; ancak şimdi bu kurumlar, öncelikli olarak endüstri mühendislerini tercih edebiliyor. Endüstri mühendisliğinin şu andaki popülaritesi eskisine göre azalmış gibi gözükse de, Türkiye'nin verimsiz çalışan, kaynaklarını doğru kullanamayan bir ülke olduğunu ve Hindistan ve Çin'deki ucuz iş gücü faktörünün önem kazandığını düşünürsek, Türkiye'nin endüstri mühendislerine her geçen gün daha çok ihtiyacı olduğunu düşünüyorum. Doğru bir seçim yaptığımı şimdi daha iyi görebiliyorum.

- *Şu anda yaptığınız iş, görev ve sorumluluklarınız nelerdir?*

Bir seneden beri MAN Türkiye A.Ş. Elektrik Sistemleri Üretimi departmanında Proses Planlama ve Proje Sorumlusu olarak çalışmaktayım. Bu departman 250 çalışanı ile MAN'ın en büyük departmanlarından biri. 1,5 sene önce kurulan departmanda hem üretim hem de lojistik-planlamada proses iyileştirmeler ve verimliliğin artırılması üzerine çalışmaktayım. Bunun dışında, projeler zamanının büyük bir kısmını almakta. Üzerinde çalıştığım projelerden bazıları şöyle: Barkod sisteminin kurulması / üretim takip sistemi, elektronik Kanban'ın entegrasyonu, kalite çemberlerinin oluşturulması ve sürekliliğinin sağlanması, stok

seviyelerinin/maliyetlerinin düşürülmesi, tüm malzemeler için fire oranlarının tespit edilmesi ve düşürülmesi, işçi performans ölçüm ve değerlendirme sisteminin oluşturulması. Aynı zamanda bölümdeki iş ve zaman etüdlerinin yapılmasını yönetmekteyim. Bunun dışında bitirme projelerini burada yapan üniversitelerin endüstri mühendisliği bölümü son sınıf öğrencilerine danışmanlık yapıyorum. Çankaya Üniversitesi'nden iki grup öğrenci ile birlikte çalışmaktayız.

- *Geriye baktığımızda aldığımız eğitim programını nasıl değerlendiriyorsunuz?*

Çankaya Üniversitesi'nin ikinci mezunlarından biri olarak, yeni bir üniversitede eğitim görmüş olmanın muhakkak dezavantajları vardı; ancak burada önemli olan dezavantajı avantaja çevirmektir. Üniversiteden yeni mezun olmuş veya yüksek lisansını yeni tamamlamış öğretim görevlileri tarafından eğitim gördük; ancak biz öğretmen-öğrenci ilişkisini arkadaş ilişkisine dönüştürerek onlarla daha çok çalışma fırsatı yarattık. Öğretim görevlilerinin deneyim eksikliğini bu şekilde kapattık. Belki de bizlerle birlikte onlar da öğrendi. Bunun dışında onların gösterdikleri gayret bence takdire değerdi. Beş kişilik bir grup olarak Süheyla Türkyılmaz ve Gonca Yıldırım hocalarımızın bize verdikleri destek ile Endüstri Mühendisliği Öğrenci Sempozyumu'nda (EMÖS) 26 üniversiteden 29 projenin yer aldığı yarışmaya katılmış ve ikincilik ödülünü kazanmıştık. Bu 26 üniversite içerisinde, şu anda hepimizin çok iyi olarak tanımladığı üniversiteler de bulunmaktaydı. Bu aramızda çok fark olmadığını bence göstermektedir.

- *Üniversitenin sosyal, kültürel faaliyetlerini nasıl değerlendiriyorsunuz? Bunlara etkin olarak katılabildiniz mi?*

Ben ve arkadaşlarım 1998 yılında Endüstri Mühendisliği Topluluğu'nu kurmuştuk. Ben bu topluluğun 2001 yılına kadar 3 sene süreyle başkanlığını yürüttüm. Arkadaşlarımla birlikte üniversitemizi ve bölümümüzü tanıtmak amacıyla çok çalıştık. Halen yapılmakta olan Türkiye Endüstri Mühendisliği Öğrencileri Buluşması'nın (TEMÖB) on

birincisini (11) 2001 yılında üniversitemizde gerçekleştirdik. Gerçekleştirilen TEMÖB'ler arasında en iyilerden birisi olarak gösterilmişti ve hala konuşulduğunu biliyorum. Bahar şenliklerinde açılan ilk ve tek stand olarak belki de bahar şenliğinin bugünkü seviyesine gelmesinde bizim de payımız olmuştur. 2001 yılında Öğrenci Konseyi üyeliğine seçilmiş ve bir sene süre ile bu görevi de yürütmüştüm. Bunun dışında da üniversite tanıtım fuarlarında üniversitemizin standında tanıtım elemanı olarak yer almıştım. Bunların dışında organizasyon yapmak yerine, yapılanlara da elimden geldiğince katıldım. Üniversitenin diploma sahibi yapmak dışındaki görevi ise, kişisel gelişimi sağlamasıdır. Bu nedenle öğrencilerin bu tür etkinliklere katılmasının yanında düzenlenmesinde aktif rol alması ve üniversitenin bunlara destek vermesi çok önemlidir.

- Kariyer hedefleriniz nelerdir?

Hedefim şu anda çalışmakta olduğum firma gibi kurumsal bir yapıda üst düzey yönetici olmak. Bunun dışında da siyasetle aktif olarak uğraşmak istiyorum. Bu hedeflere ulaşmak için önümde uzun bir yol olduğunu biliyorum. Bunlara ulaşabilmek için öncelikli hedeflerimden birisi de yurt içinde veya yurt dışında doktora yapmak.

- MAN'da çalışmak dersek bize neler anlattırınız?

MAN Türkiye, merkezi Almanya'nın Münih şehrinde bulunan ve aynı zamanda da MAN Grubu'nun en büyük şirketini oluşturan MAN Nutzfahrzeuge AG uluslararası imalat zincirinin bir parçasıdır. Haziran 2001'de NEOPLAN markasının alınmasından sonra, MAN Nutzfahrzeuge AG, Avrupa'da en büyük ikinci kamyon üreticilerinden biri olmanın yanı sıra, otobüste üçüncü büyük üretici konumuna gelmiştir ve yaklaşık 36.000 kişiyi istihdam etmektedir. Yıllık Cirosu 10 Milyar EURO ulaşmaktadır. MAN Nutzfahrzeuge AG'ye ait Almanya, Türkiye, Avusturya, Polonya, İran ve Çin'de olmak üzere 7 fabrika bulunmaktadır.

MAN Türkiye A.Ş.'de ise yaklaşık 2500 kişi çalışmaktadır. Böyle büyük ve kurumsal bir firmada çalışmanın kariyerim açısından çok önemli olduğunu düşünmekteyim. Ufak firmalarda da çalıştım; ancak büyük ve kurumsal bir firmadan kazanılacak deneyimler de büyük olmaktadır.

- İş dışı zamanlarınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?

Esasında iş dışı zaman diye bir şey yok. Hafta içi akşamlarını genelde evde bilgisayar başında geçirerek değerlendiriyorum. Hafta sonlarını ise arkadaşlarımla dışarıda geçiriyorum. Halen Gazi Üniversitesi Endüstri Mühendisliği Bölümü'nde yüksek lisansımı yapmaktayım ve tez aşamasındayım. Bu

nedenle zamanımın bir kısmını yüksek lisans tezimi hazırlamaya ayırmak durumundayım. Bunun dışında haftanın iki günü Almanca Dil Eğitimi için Alman Kültür Merkezi'ne gitmekteyim.

- Halen Cankaya Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrencilere neler söylemek istersiniz?

Öğrenci arkadaşlara öncelikle artık sadece üniversite mezunu olmanın yetmediğini söyleyebilirim. Bu nedenle kendilerini üniversiteden mezun olmadan önce yabancı dil, bilgisayar gibi konularda iyi yetiştirmelerini önerebilirim. Bununla birlikte, önceden belirttiğim gibi, kişisel gelişim çok önemli. Bu nedenle sosyal etkinliklere vakitlerinin yettiği kadarıyla katılmalarını ve bu etkinliklerin düzenlenmelerinde yer almalarının iş yaşamına girişte ve girdikten sonra çok etkili olduğunu söyleyebilirim. Son olarak, üniversite zamanlarının kıymetini bilsinler.

- Üniversite sınavlarına hazırlanan adaylara meslek ve üniversite seçimi hakkında önerileriniz var mı?

Üniversite sınavına hazırlanan arkadaşların büyük bir kısmı önce üniversite sonra meslek tercihi yapmakta. Bu yanı sıra düşmemelerini öneriyorum; çünkü istemediğiniz bir bölümde sadece üniversite tercihinizden dolayı girdikten sonra, o mesleğin aslında size göre olmadığını anladığınız da geri dönüş çok zor. Aslında istemediğiniz bir bölümden mezun olduğunuzda ve iş yaşamına girdiğinizde başarılı olma olasılığınız azalmaktadır. Bunun örneklerini, iş yaşamında olan biri olarak çevremde görüyorum.

- Üniversite ve iş yaşamını kıyaslırsak neler söylersiniz?

Herkes üniversitede iken biran önce mezun olmak ve iş yaşamına girmek ister; ancak ikisinin de yeri gerçekten çok farklı. Üniversitede iken hiç bir sorumluluğunuz yok. Tek sorumluluğunuz dersleriniz ve iyi bir şekilde üniversiteden mezun olmak. Kendinize, ailenize ve arkadaşlarınıza ayırabileceğiniz çok zaman var; ancak iş yaşamı, üniversite yaşamına göre çok daha zor ve acımasız. Ben üniversite yıllarını dolu dolu geçirmiş birisi olarak içim rahat; fakat yine de üniversite yıllarını özleyorum.

- Hobileriniz, tutkularınız alışkanlıklarınız...

Futbol oynamayı ve izlemeyi, satranç oynamayı, king oynamayı, müzik dinlemeyi, araba kullanmayı seviyorum. Koyu bir Galatasaray taraftarıyım.

Prof. Dr. Cüneyt Elker
Çankaya Üniversitesi
MMF İç Mimarlık Bölüm Başkanı

ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ İÇ MİMARLIK BÖLÜMÜ

İç Mimarlık, değeri her geçen gün daha da yükselen mesleklerden biri haline gelmiştir. Bu yükseliş tesadüfi veya geçici değildir; çünkü kentlerimiz sürekli bir değişim içindedir: kent merkezleri boşalmakta, insanlar banliyölere taşınmakta, boşalan binalara yeni işlevler vermek gerekmektedir. Diğer yandan, kentlerimizin çoğunda yapı stoğu fazlası vardır; bunların, çoğunlukla yapıma amacından farklı işlevler için kullanması doğaldır. Ayrıca, artan refahla birlikte, kişilerin iç mekan kalitesi için beklentileri de artmaktadır. Bütün bu nedenlerle, iç mimarlara her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır. İç Mimarlık, insanın yakın çevresini oluşturan yapıların, belirlenmiş mekanların tasarımıyla ilgilenir. Bu kapsamda, iç mimarlık eğitiminin amacı; öğrencileri sadece teknik bilgilerle donatmak değil; beraberinde kullanıcının fiziksel ve duygusal gereksinimleri ile ilgilenmek üzere estetik bilgiler de vermektir. Bu gereksinimlerin karşılanması için iç mimarın, teknik, sosyal ve ekonomik problemleri kapsayan bir anlayış, beğeni ortaya çıkarması beklenmektedir. Çankaya Üniversitesi İç Mimarlık Bölümü'nde gerekli bilgi aktarımı kuramsal derslerde sağlanmakta, stüdyo çalışmaları da tasarım sürecinin ana faktörü olan yaratıcılığın gelişimine yardımcı olmaktadır. Ders programı, mezun öğrencilerin disiplinlerarası iş ortamına uyumlu bir biçimde katılımını sağlayabilecek özelliklerde, diğer disiplinlerle, örneğin, mimarlar, mühendisler, peyzaj mimarları ile işbirliğine girebilmelerine olanak verecek şekilde tasarlanmıştır.

Uygulama çalışmaları iki değişik işleve cevap vermek üzere planlanmıştır. Birincisi, öğrencinin mezun olmadan verimli bir birikim kazanmasına yardımcı olunarak, mesleki tecrübe elde etme süresini en aza indirilebilmesi, ikinci olarak, öğrencinin uygulama yapan meslek insanları ile akademisyenler arasında bağ oluşturabilmesidir.

Öğrenciler, mezun oldukları zaman bir çok alanda çalışarak, bir yandan yaratıcı kimliklerini ortaya çıkarırken, diğer yandan da kuram-bilgi ikilisinin beraberliğinin getirdiği olumlu katkıları kullanabileceklerdir. Bu anlamda düşünüldüğünde, bu öğrenciler tekrar bir meslek içi eğitime gereksinim duymadan, doğrudan mesleklerini uygulayabileceklerdir. Çalışma alanları, eğitim-öğretim programlarında mimariden endüstri tasarımına uzanan bir genişlikte tasarlandığı ve uygulandığı için, uyum

sağlayabilecekleri iş ortamları da bu paralelde geniş olacaktır. Bu kapsamda, öğrenciler arzu ederlerse akademik araştırma ve çalışmalarına devam ederek, akademik yönü seçebilir; isterlerse kendi tasarım bürolarını oluşturup, proje ve uygulama yapabilir. Bölümden mezun olan öğrenciler, doğal olarak devlet veya özel sektörde idari ve teknik kadrolarda yer alabilecektir. Ayrıca, mesleki formasyondan oluşan, bir yandan sanat-tasarım, diğer yandan da teknik-uygulama ağırlıklı eğitim-öğretim söz konusu olduğundan, öğrenciler çok aranan bireyler olacaktır. Örneğin; her biri çağdaş sunumda çok yararlı olan CAD, 3D Studio ve benzeri bilgi işlem birikimleri ve yabancı dil hakimiyetleri nedeni ile mesleki sıralamalarda daima en önde gelecektir.

2005 - 2006 akademik yılından başlayarak İç Mimarlık Bölümü'ne, özel yetenek sınavı yerine, merkezi yerleştirme sınavı ile öğrenci alınacaktır. Bu da, bölümün kendi alanında ülkemizdeki en iyilerden biri olma ve en önde yarışma iddiasının bir göstergesidir.

İç Mimarlık Bölümü Lisans Eğitim Programı

Birinci Yıl	İkinci Yıl	Üçüncü Yıl	Dördüncü Yıl	Seçmeli Dersler
Temel Tasarım I-II Grafik İletişim I-II Mimarîye Giriş I-II Uygulama I-II İngilizce I-II Yaz Stajı I	Tasarım Stüdyosu I-II Uygulama III-IV Statik ve Yapı I-II Bilgisayar Des. Tas. Giriş Sanat Tarihi I-II Bilgisayar Des. Tasarım Yaz Stajı II	Tasarım Stüdyosu III-IV Tesisat I-II Uygulama V-VI Bina Ekonomisi I-II Seçmeli Ders I-II Türkçe I-II Yaz Stajı (Büro Stajı)	Tasarım Stüdyosu V Diploma Araştırması Uygulama VII-VIII Çevre Kontrol İnsan Hakları İnkılap Tarihi I-II Seçmeli Ders III Diploma Projesi	Seçmeli Dersler I-II: Planlama Tekniği I-II Maket Yapımı Kamusal İç Mekanlar Yapı Malzemesi Kentsel Tasarım Sosyal ve Kültürel Faktörler El Sanatları Endüstri Tasarımı Bilgisayar Destekli Sunum Teknikleri I-II Seçmeli Dersler III (Teknik): Peyzaj Tasarımı Mimarî Tasarımda Yaratıcı Biçimler Seçmeli Dersler III (Genel): Tiyatro Film Analizi

ENDÜSTRİ MÜHENDİSLİĞİ TOPLULUĞU

Derslerin yoğunlaştığı ve mezuniyetin yaklaştığı bir dönemde Çankaya University- Industrial Engineering Club (IEC) olarak Gündem Dergisi'nde hepimize bir merhaba diyelim, dünden bugüne yaptıklarımızı, yapacaklarımızı paylaşalım istedik.

IEC, 1998 yılında Endüstri Mühendisliği öğrencileri tarafından kuruldu; ancak bugüne kadar yalnız bir öğrenci kulübü olarak kalmadı, bölümden aldığı destekle, diğer üniversitelerle sürekli işbirliği içinde, koordineli çalışarak kendine değer kattı, adını duyurdu. IEC'nin diğer üniversitelerle ortak düzenlediği ve katıldığı organizasyonlardan bazılarını tanıtalım:

TEMÖB "Türkiye Endüstri Mühendisliği Öğrencileri Buluşması" Türkiye Cumhuriyeti'nde ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Endüstri Mühendisliği eğitimi veren 39 farklı üniversitenin öğrencilerini ortak bir platformda bir araya getirerek; bilgi alışverişinde bulunmalarını, üniversite-iş dünyası işbirliği sağlamayı, geleceğin endüstri mühendisleri olarak Türkiye ve dünyadaki güncel gelişmeleri yakından izlemeyi ve aralarındaki arkadaşlık bağıni kuvvetlendirmeyi amaçlamış; tamamen öğrenciler tarafından düzenlenen Türkiye'nin ilk ve en büyük öğrenci buluşmasıdır. Bu buluşmalarda akademik dünyanın ve iş dünyasının en başarılı isimleri, katılımcılarla TEMÖB için belirlenen konu çerçevesinde bilgilerini paylaşırlar. TEMÖB, şubat ve eylül aylarında olmak üzere yılda 2 kez düzenlenir.

IEC de, 11.TEMÖB'ü Şubat 2001 de "Yeni Sistem Anlayışı ve Verimlilik" konusuyla Çankaya Üniversitesi'nde gerçekleştirerek ilk büyük başarısına imza attı.

Düzenlenen son organizasyon, 19.TEMÖB,Şubat 2005 de "Farklılaşma" konusuyla Atılım Üniversitesi'nde gerçekleşti.

Önümüzdeki 20.TEMÖB Eylül,2005 de "Innovation" konusuyla Koç Üniversitesi'nde düzenlenecek. Ayrıntılı bilgiye <http://temob.ku.edu.tr> web sitesinden ulaşabilirsiniz. AnkaraEM Ankara'daki altı üniversitenin (Atılım, Başkent, Bilkent, Çankaya, Gazi, ODTÜ) Endüstri Mühendisliği Öğrenci Kulüplerinin ortak düzenlediği bir organizasyondur. Paneller, proje yarışmaları, vaka analizi çalışmaları, sempozyumlar, eğitim seminerleri ile endüstri mühendisliği öğrencilerinin mesleğe bakış açılarını genişletir. Altı kulübün ortak organizasyonu olmanın sağladığı güçle belirlenen konuyla ilgili, akademisyenler, konusunda uzman iş ve devlet adamları birikimlerini öğrencilere aktarırlar.

IEC olarak, 8-9 Mart 2003 tarihleri arasında "Yeniden Yapılanma ve Verimlilik" konusuyla 3. AnkaraEM'yi büyük bir organizasyonla Çankaya Üniversitesi'nde gerçekleştirdik. Düzenlediğimiz AnkaraEM organizasyonu platformunu bir gündem, iki güne çıkartarak bir ilki gerçekleştirdik ve Ankara dışından katılımlarla, basını da çağırarak organizasyonu büyütüp önemini arttırdık.

Katılan konuşmacılar arasında iş dünyasından: Turgut Uzer, Ekrem Yener, Mehmet Ali Neyzi, Mehmet Ali Berkman, Akın Öngör, Şeref Oğuz, Kemal Şahin, Ömer Tanrıku gibi tanınmış ve önemli isimler, akademik alanda da bölüm başkanımız Prof. Fetih Yıldırım, O.D.T.Ü Endüstri Mühendisliği Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Halim Doğrusöz, Bilkent Üniversitesi Endüstri Mühendisliği Bölümü Öğretim Üyesi Prof. İhsan Sabuncuoğlu bizlerle birikimlerini paylaştılar.

Bu yıl ise 5.AnkaraEM Başkent Üniversitesi'nde "Üretim Felsefeleri ve Rekabet" konusuyla düzenlendi. EMÖS (Endüstri Mühendisliği Öğrenci Sempozyumu) Türkiye'de, organizasyonu ve sunumları sadece öğrenciler tarafından gerçekleştirilen ilk sempozyumdur. 1994'te İTÜ'de düzenlenen organizasyon, geleneksel hale gelmiştir. Seminer

ve panellerin de bulunduğu sempozyum dahilinde, öğrenciler hazırladıkları proje ve bildirilerini sunup dinleyici ve akademisyenlerce değerlendirilirler.

Bu yıl 12'cisi düzenlenen "Globalleşme Sürecinde Kaynak Kullanımı" konulu EMÖS'e yine IEC olarak katıldık.

Bu yıl düzenlenen 12.EMÖS'te bölümümüz 4.Sınıf öğrencilerinden, Özcan Çikot, Müge Gümrah ve Levent Murat sundukları bildiri ile birinci olarak okulumuzu en iyi şekilde temsil etti. Onlarla gurur duyuyoruz.

EMÖS'lerle ilgili daha geniş bilgi almak için <http://www.emk.itu.edu.tr> sitesini takip edebilirsiniz.

IEC olarak, bölüm içerisinde düzenlediğimiz aktivitelerle de sosyal ve akademik kenetlenmeyi sağlıyoruz.

Bu bahar döneminde yaptığımız diğer organizasyonlardan bahsedelim, döneme başlarken bölüm olarak yaklaşık 90 kişinin katıldığı bir brunch düzenledik.

AnkaraEM çerçevesinde Bilkent Üniversitesi'nin düzenlediği bölüm yemeğine katıldık.

Dönemi bitirmeden önceki planlarımıza gelince, bölüm olarak bu sene bir ilki gerçekleştirerek "Endüstri Mühendisliği Bölümü'nün EN'leri"ni seçiyoruz.

Dönem sonunda ise, bu seneden itibaren geleneksel hale gelecek bir "EM Gecesi" düzenliyoruz.

Teknik geziler düzenleyerek de fabrika ve çalışma ortamlarını görme imkanı sağlıyoruz.

Şu an yoğunlaştığımız başka bir organizasyonsa, bölümümüz mezunlarını davet ederek gerçekleştirmeyi amaçladığımız bir panel. Amacımız onları çağırarak akademik ve iş dünyasına giriş süreçlerini, bu süreçte bizleri nelerin beklediğini aktarmalarını, tecrübelerini paylaşmalarını sağlamak, mezunlarla bağları koparmamak ve sürekli diyalog halinde olmak.

Tüm bu organizasyonların mimarlarına gelince, IEC'nin bu sene, danışman hocamız Suat KASAP'la yeniden

düzenlediğimiz tüzüğüne göre, bölümdeki her öğrenci IEC'nin doğal bir üyesidir; ancak faaliyetleri yürüten, karar alan ve temsil eden organı Yönetim Kuruludur.

Yönetim Kurulumuz:

Başkan-Özcan Çikot

Başkan Yardımcısı: Müge Gümrah

Akademik İşler Sorumluları: Engin Bayraktar

Müge Doğan

Sosyal İşler Sorumluları:

Asena Erdemir

Nergis Özmetin

Yazman- Osman Cabi

2005-2006 Yılı Başkanı: F.İnanç Kaytanlı

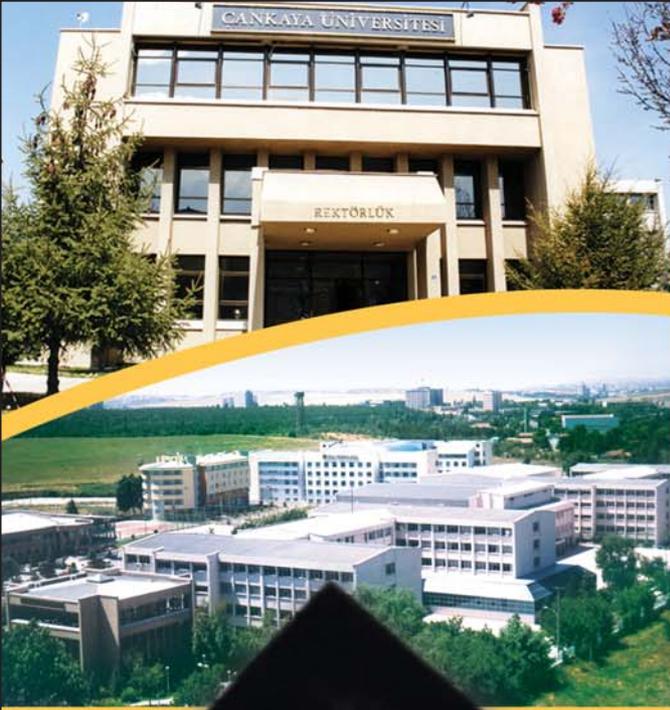
2005-2006 Yılı Başkan Yardımcısı: Ansev Mermer

Biz IEC olarak organizasyonların ne kadar zorlu bir süreç olduğunu biliyoruz. Sinerji yaratarak, öğrendiklerimizi kullanarak, ekip halinde sorunlarla başa çıkmayı ve sorunları fırsata dönüştürmeyi öğrendik.

Seminerlerle, konferanslarla, teknik gezilerle, eğlencelerle.. dolu dolu bir kulübü anlatmaya çalıştık... Daha yapacağımız çok şey var!

IEC bünyesinde bizlerle çalışmak isteyenlere açtık. Fark yaratmak, sorumluluk almak, sosyal olarak gelişmek ve ekip olmak için; IEC diyoruz!

Tüm aktivitelerimizi, duyurularımızı, gelişmeleri güncellenen <http://iec.cankaya.edu.tr> sitemizden takip edebilir bizimle iletişime geçebilirsiniz...

**Dünya
Standartlarında
Kaliteli
Yükseköğretim
ve Eğitim**

Fakülte ve Bölümler

Fen-Edebiyat Fakültesi

İngiliz Dili ve Edebiyatı
İngiliz Dili ve Edebiyatı (Burslu)
Matematik-Bilgisayar
Matematik-Bilgisayar (Burslu)

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

İktisat
İktisat (Burslu)
İşletme
İşletme (Burslu)
Uluslararası Ticaret
Uluslararası Ticaret (Burslu)
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler (Burslu)

Hukuk Fakültesi

Hukuk
Hukuk (Burslu)

Mühendislik-Mimarlık Fakültesi

Bilgisayar Mühendisliği
Bilgisayar Mühendisliği (Burslu)
Endüstri Mühendisliği
Endüstri Mühendisliği (Burslu)
Elektronik ve Haberleşme Mühendisliği
Elektronik ve Haberleşme Mühendisliği (Burslu)
İç Mimarlık
İç Mimarlık (Burslu)

Çankaya Meslek Yüksekokulu

Uluslararası Ticaret Yönetimi

ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ

Çankaya Üniversitesi Rektörlüğü Tel : 0312 284 45 00
Öğretmenler Caddesi No:14 Faks: 0312 285 96 31
Yüzüncüyıl 06530 Balgat - Ankara webadmin@cankaya.edu.tr

www.cankaya.edu.tr

Nurcan Z. Çarıkçı
Cankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi 4. Sınıf Öğrencisi
ELSA Avrupa Genç Hukukçular Derneği
Türkiye Genel Merkezi
Tanıtımdan Sorumlu Başkan Yardımcısı

HUKUK ve ELSA

ELSA (The European Law Students' Association) Avrupa Genç Hukukçular Derneği Avrupa'daki, 37 ülkeden ve 200'den fazla hukuk fakültesinden, 25.000 öğrenci ya da mezun genç hukukçuyu kapsamakta olup, hukuk alanında faaliyet göstermektedir. Üyesi bulunduğum bu dernek, 29 Nisan 1991'de politik olarak tarafsızlık ve bağımsız olarak İstanbul'da kurulmuştur. ELSA'nın Ankara, İstanbul ve İzmir şubeleri dahilinde, 700'e yakın üyesi vardır.

Bu girişi okuduktan sonra bu yazının sıkıcı ve uzun bir dernek tanıtımı olacağını düşünebilirsiniz; fakat bu kişisel bir yazı olacağı için ben kendimden yola çıkarak ELSA'yı size anlatmak istiyorum.

2002 yılında üyesi olduğum bu derneğin, 2003-2004 çalışma dönemlerinde ELSA Ankara Şubesi ve ELSA Türkiye Genel Merkez Saymanı olarak göreve başladım. Türkiye'deki Dernek kavramından yola çıkarsak sayman, genelde sadece kanundan dolayı Dernekler Masası'nın istediği defterleri tutan, aidat toplayıp makbuz kesen bir yönetim kurulu üyesi olarak düşünülebilir. Açıkçası ben de böyle düşünmüştüm ilk başta; ancak yanıldığımı daha sonra anladım.

Yapılan bir projenin tahmini bütçesinin çıkarılması, bu bütçe doğrultusunda maddî kaynak aramak, bütçedeki açıkları kapatmaya çalışmak, projenin gerçekleşmesinden sonra da kâr-zarar durumuna bakmak... Sadece 'parasal' bir yönü olan bir işmiş gibi görünüyör değil mi? Halbuki, bu işleri yaparken aynı zamanda, bir organizasyonun nasıl yapılacağı, resmî yazışma metinlerinin nasıl hazırlanacağı, bir projenin akademik ve sosyal içeriğinin nasıl oluşturulacağı, yapılan projelerin etkili bir biçimde hedeflenen kitleye nasıl tanıtılacağı ve onlara projenin nasıl sunulacağı da öğrenilmektedir. Özellikle bu tanıtımlar sırasında görüşme tekniklerini keşfetme, topluluk önünde konuşma yeteneğimizin gelişmesi ve bence en önemlisi grup çalışmasının öğrenilmesi de bu görevin kişiye kazandırdıkları arasındadır.

Bu saydıklarımın hepsi tabii ki bir grup çalışması ve iş bölümüyle gerçekleşir. ELSA'da Yönetim Kurulu içindeki iş bölümü şu şekildedir: Başkan, Genel Sekreter, Sayman, ve Tanıtımdan Sorumlu Başkan Yardımcısının oluşturduğu "Destekleyici Alanlar" ile Akademik Aktiviteler (AA), Seminer ve Konferanslar (S&C), STEP - Öğrenci Değişim Programı'ndan Sorumlu Başkan Yardımcılarının yer aldığı "Anahtar Alanlar". Az önce yukarıda bütçesinden başlayıp tanıtımına kadar saydığım faaliyetler 'Anahtar Alanlar' altında gerçekleştirdiğimiz aktivitelerin mutfak kısmıdır

ki, bu kısım da 'Destekleyici Alanlar'ın yapılan projedeki görevlerini içerir. "Bu işler hukuk fakültesi mezunu olarak bize ne gibi katkı sağlar? Biz 'organizatör' değil Hukukçu olacağız" diye düşünebilirsiniz; bu açıdan bakacak olursanız haklısınız aslında.

Şimdilik bunu bir kenara bırakıp okuduğumuz fakülte hakkında bazı kişisel görüşlerimi aktarmak istiyorum. Hepimizin bildiği gibi 4 yıllık bir öğrenim süreci sonrası bir yıllık (Hâkimlik ve Savcılık için iki yıllık) 'staj' döneminden sonra, hukuk eğitimimizin 'resmî' ve zorunlu eğitim kısmını bitirmiş oluyoruz. Peki sizce bu süreç bittiği zaman edindiğimiz teorik ve (az da olsa) pratik bilgiler sayesinde 'Hukukçu' sıfatını tam anlamıyla taşımaya haiz oluyor muyuz? Eğer olduğumuzu düşünürsek, bunda ne kadar başarılıyız? 10'ar cm kalınlıktaki ders kitaplarımız bize bu bilgileri tam anlamıyla ne kadar verir tartışılır; ama bence sadece hukuk bilmek iş hayatımızda (sıfatımız ne olursa olsun; Hâkim, Savcı, Avukat, Noter, vb.) başarılı olmamıza yetmez.

Örnekeleyecek olursam: hukukî sorunu için size başvuran kişiyi 'müvekkil' olarak kazanma; çalıştığınız firma adına bir ihaleye girdiğinizde işi alacak kadar ikna edici bir dosya hazırlama ve konuşma yapma ya da mahkemede savunduğunuz dosya karşısında hâkimin kâni olması...

Bir de bunların yanında 'hukuk dışı' sayabileceğimiz işler de var: bir hukuk bürosunda çalışıyorsanız bürodaki sekreterden tutun da patronunuza kadar herkesle -grup çalışması içerisinde- uyumlu çalışma, kendi ofisiniz varsa bu ofisin yıllık 'bütçe'sinin yapılması ve kontrolü, hukuk bürolarının reklam yasağının da olduğu göz önüne alınırsa kendinizin, büronuzun ve yaptığınız işlerin 'tanıtım', aldığınız bir davanın hazırlığının günbegün takviminin çıkarılması gibi aşamalar da iş hayatımızın 'mutfak kısmı'nı oluşturur aslında.

Eğitim sistemimiz dolayısıyla, özellikle en son saydıklarımı dört yıllık eğitimimiz içerisinde ne yazık ki sadece fakültede öğrendiklerimizle karşılayamıyoruz. Türkiye'de şu anda 20'den fazla hukuk fakültesi olduğunu da dikkate alırsak, sadece hukuk bilgimiz ile iş hayatımızda başarılı olmamız tesadüflere bağlı bulunmaktadır. Rakiplerimiz arasından sıyrılarak kendimizi gösterebilmemiz teorik birikimimizi hayata nasıl geçirdiğimizde saklıdır.

ELSA, bir hukuk fakültesi öğrencisinin hukuku ve hayatı profesyonel yaşamına başlamadan birleştirebileceği bir Sivil Toplum Kuruluşudur. AB'ye giriş sürecinde olduğumuz bu dönemde hem uluslararası ve ulusal hukukumuzu takip

edebilmek açısından, hem de hukuk dışı kişisel gelişimime yardımcı olması yönüyle fakülteye başlar başlamaz her 'taze' üniversiteli gibi bende de var olan 'sosyalleşme, bir şeyler yapma isteğini ELSA çok doyurucu bir biçimde karşıladı.

Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi, ÖSS'deki hukuk fakülteleri tercihleri arasında benim tek vakıf üniversitesi tercihimdi. Bunun nedeni ise öğretim üyesi kadrosuydu; şu anki kadroyu ve dersleri de göz önüne alırsam, ne kadar doğru bir karar vermiş olduğumu bir kez daha düşünüyorum. Fakültedeki bu son senemde geriye dönüp baktığımda buradan aldığım hukuki bilgi ile ELSA'da kazandığım kişisel deneyimleri birleştirmem sayesinde hukukçu patlaması yaşadığımız şu günlerde, (özellikle de mezuniyetimin

yaklaştığını düşünürsek!) hukuk kariyerimde bana çok büyük avantajlar getireceğine inanıyorum.

Adliyeler'de görüşmek üzere...

MICHAL BOTUR

*Çek Cumhuriyeti Palacky Üniversitesi Cebir ve Geometri Öğrencisi
Çankaya Üniversitesi Matematik-Bilgisayar Bölümü'nde
Erasmus Değişim Programı Öğrencisi*

Röportaj: Deha Çaman

- Türkiye ile ülkenizi kıyaslarsanız neler söylemek istersiniz?

Çek Cumhuriyeti on milyon nüfuslu bir Orta Avrupa ülkesi, kültürü ve insanları Türkiye'ye göre çok farklı. Türkler çok dost canlısı. Çok hızlı arkadaş olup birbirlerine güveniyorlar. Bizde arkadaşlıklara başlamak uzun sürer. Burada insanlar birbirlerine çok hızlı ısınıyor ve seviyor. Türkiye'de herşey çok hızlı, yüksek seste müzik dinleniyor, yüksek sesle konuşuluyor, zaten zor olan trafikte bir de sanki arabaların en önemli parçasıymış gibi kornalar çalınıyor.

- Ankara'da yaşamak nasıl?

Emek'te oturuyorum ve mümkün olduğunca her yere yürüyerek gitmeye çalışıyorum. İki yıldır Ankara'da yaşayan Çek bir kız arkadaşım var. Bu arkadaşım ile babam aracılığıyla Türkiye'de tanıştım. Avrupa'nın en önemli müzelerinden biri olan Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ni buradan ayrılmadan mutlaka ziyaret etmek istiyorum.

Ankara da insanlar, ya zengin ya da fakir, ortası az. Bizde ise durum farklı. Zengin ve fakir sayısı azken orta sınıf çok. Ayrıca Türkiye, Çek Cumhuriyeti'ne oranla daha pahalı bir ülke. Bir de burada güne biraz geç başlanıyor. Bizde dersler genelde saat 07:00 veya 08:00'de başlar. Fabrikalarda ise işbaşı saati 06:00'dır.

Bir de başkentimiz Prag, Ankara'ya oranla çok güzel bir şehirdir. Prag'a başkent olduğu için ayrı bir özen gösteriliyor.

- Türk mutfağı ile aranız nasıl?

Çek Cumhuriyeti'nde çok fazla et ve patates yiyoruz, döner ve kebapları Çek Cumhuriyeti'nden biliyorum. Fakat bizdeki döner ve kebapları Yunanlılar yapıyor. Bizim çok fazla ulusal yemeğimiz olmadığı için ülke dışında bulamıyoruz. Türk yemekleriyle aram iyi, sebze, meyvenin bol olması da güzel.

Bizim ulusal içkimiz biradır. Biraya ismini veren Pilsen şehri Çek Cumhuriyeti'ndedir ve Pilsen ilk bira çeşididir. Biz genelde saat 18:00'den sonra barlara gider ve bira içeriz. Sizin de ulusal içkiniz çay, çünkü çok çay içiyorsunuz ve çaylarımız bizimkilere göre çok güzel. Ben de çay içmeyi seviyorum. Ayrıca, bizde de ünlü olan nargilenizi içmeyi seviyorum.

- Neden Türkiye'yi ve Çankaya Üniversitesi'ni seçtiniz?

Matematik tüm dünyada aynı, kitaplar aynı. Matematiği seviyorum ve hiç zorlanmıyorum. Buraya kültürünüzü tanımaya, öğrenmeye geldim. Ayrıca derslerin İngilizce olmasını çok önemsiyorum. Kendi üniversitemde dersleri Çekçe okurken Çankaya Üniversitesi'nde İngilizce olarak okuyorum. Biraz zorlansam da İngilizcem geliştireceğim.

BASKETBOL TAKIMIMIZ ÜÇÜNCÜ OLDU

Üniversite Basketbol Takımımız, Üniversite Sporları Federasyonu tarafından 7-11 Mart 2005 tarihleri arasında ODTÜ'de düzenlenen Üniversitelerarası Basketbol B Kategorisi müsabakalarını 3. olarak tamamladı. Toplu sonuçlar:

- Çankaya Üniversitesi - ODTÜ : 75-74
- Çankaya Üniversitesi - Atılım Üniversitesi : 75-67
- Çankaya Üniversitesi - Hacettepe Üniversitesi : 71-75
- Çankaya Üniversitesi - Ankara Üniversitesi : 69-73
- Çankaya Üniversitesi - Ondokuz Mayıs Üniversitesi : 78-74

YENİ BASKETBOLCULARIMIZ

Çankaya Üniversitesi Spor Kulübü'nün 1. Lig'de mücadele eden Bayan Basketbol Takımı iki Amerikalı oyuncuyu transfer ederek kadrosunu güçlendirdi.

Toccara Williams (Doğum Tarihi: 1982, Boyu: 1.75, Pozisyonu: Guard)

Leigh Morgan Aziz (Doğum Tarihi: 1989, Boyu: 1.91, Pozisyonu: Pivot)

MASA TENİSİ TAKIMIMIZ TÜRKİYE İKİNCİSİ OLDU

Üniversite Erkek Masa Tenisi Takımımız, Üniversite Sporları Federasyonu tarafından 10-13 Mart 2005 tarihleri arasında Çukurova Üniversitesi'nde düzenlenen ve 46 üniversitenin katıldığı Üniversitelerarası Masa Tenisi Türkiye Şampiyonasını 2. olarak tamamladı. Ferdi müsabakalarda sporcumuz Alpay Apakgün Türkiye beşincisi ve Mehmet Önderoğlu Türkiye altıncısı olarak Üniversitelerarası Masa Tenisinde ilk sekiz sporcusu arasına girdi. Ayrıca, Çankaya Üniversitesi bu şampiyonada madalya kazanan tek vakıf üniversitesi olma başarısını gösterdi.

FUTBOL TAKIMIMIZ ÜÇÜNCÜ OLDU

Üniversite Futbol Takımımız, Üniversite Sporları Federasyonu tarafından 14-18 Mart 2005 tarihleri arasında Ankara 19 Mayıs Stadyumu dış sahalarında düzenlenen Üniversitelerarası Futbol C Kategorisi müsabakalarını 3. olarak tamamladı. Toplu sonuçlar:

- Çankaya Üniversitesi - Polis Akademisi : 1-3
- Çankaya Üniversitesi - Başkent Üniversitesi : 2-5
- Çankaya Üniversitesi - GATA : 3-1

MAVİ KUPA

Mavi Jeans tarafından 22-24 Mart 2005 tarihleri arasında düzenlenen Mavi Kupa Basketbol Şenliği Ankara karşılaşmaları Ankara Üniversitesi, ODTÜ ve Çankaya Üniversitesi spor salonlarında yapıldı. Şenliğe Ankara, Atılım, Başkent, Bilkent, Çankaya, Hacettepe, Gazi ve Orta Doğu Teknik Üniversiteleri basketbol takımları katıldı.

*Alican Çelik
Çankaya Üniversitesi
Hukuk Fakültesi Öğrencisi*

UKTE

Şimdi gözlerim kanıyor
Tam da sana baktığım yerden
Sular uzak
Beyaz taşlardan akarak
(çöldeyiz, hasretleştik yağmurla)
Ürküyorum;
Çünkü
Bazı bedenler yağmurla yıkanmalı

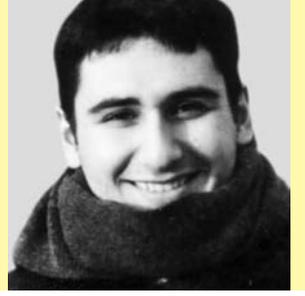
Tütün ve çamur içinde
Yalnızlık oluyor tarifim
Ama sen gelmelisin artık!
En büyük gerçekleri terkedip
Sanatın herhangi bir yalanına inanmak için...
Hatta karanlık ve
Yağmurluysa gökyüzü
O büyük günaha tapmak için
Kadınlığını duvarlara as
Utancını (hesapsız)
Yarınlara sakla
Gel...
Birşeyler erimeli
Sıcak soluğumuzda

KARANLIK KARA

1.
Sustukça bu şehir
Çılgılığım hep daha çıplak.
Ankara...

2.
Ah büyük ve ışıklarıyla görkemli şehirlerin
Enkazı altında kalan
Köylü sevdalar...
Fast food hızında yitirilen
Çocukluk...
Yaprak kokusu taşımayan yağmurlar...
Herhangi bir şairin
Vasiyetini tutamayan
Annesiz şehir!

3.
Oysa her kara parçasında
Aynı hüznü anlatmalıydı
Gözyaşı...

*Ali Fatih Çelik
Çankaya Üniversitesi
Hukuk Fakültesi Öğrencisi*

BU YOL NEREYE GİDER?..

*Tuğba Herken
Çankaya Üniversitesi
İngilizce Hazırlık Okulu Öğrencisi*

Günümüz Türkiye'si'nin en büyük sorunu, geleceğin temsilcisi, mirascısı olan gençliğimizdir. Bir umut ışığı, geleceğin doktorları, mühendisleri, belki de bu nesilleri elleriyle yetiştirecek öğretmenlerimiz olacak gençler ya da diğer bir deyişle neden olduğu bilinmeden hayatları ellerinin arasından kayıp giden gençler..

Günün birinde anne-baba olunca belki de daha iyi anlayacağımız genç hayatlar, her gün biraz daha yitirilmenin ezikliğinde açık olarak bilinmeyen bir gerçek uğrunda ölümü seçen milyonlarca gencin, bu sona hangi sorunla geldiği anne-babaların kafalarındaki soru işaretlerinin cevabı ise çoğu zaman ortak nedenler; bağımlı olunan kötü alışkanlıklar ya da acı sona götüren; ancak nasıl girildiği bilinmeyen değişik inançlardan oluşan yollar. Yitirilen gençlerin geride bıraktıkları ise anne ve babalarının yüreklerinde ömür boyu sürecek bir yas; kafalarında ise nedensiz bir ölümün hiçbir zaman çözüm kapısına götürmeyecek soruları...

Eğitimin ailede başlayıp okulda şekillenip toplumda yansıtıldığı tartışılmaz bir gerçektir. Şüphesiz en büyük görev, geleceğe ruh ve beden sağlığı açısından güçlü ve sağlıklı bireyler emanet etmesi gereken anne ve babalara düşmektedir. Ailelerin yaptığı yanlışların bedelini ödemek zorunda kalan bireyler, hayata 1-0 yenik başlayarak, aile içi şiddetin kucağından aldıkları hayallerini başka yollarda var etmeye çalışır. Kafalarındaki aile kavramının yerini zamanla garip ilişkiler, tekin olmayan arkadaşlıklar ve sokaklar alır. Geçici hazların peşinde koşarken kendilerini mutlu sanmaları, yalnızca bir yanılsamadır oysa. Doğrusu: herşeyin farkına vardıklarında saat gece 12'yi vurmuştur.

Çoğu zaman milyonları ekran başında, gazetelerin üçüncü sayfalarını bazı manşetlerinde üzen ibret dolu hikayeler, çeşitli kesimlerin, alışkanlıkların esiri olumsuz gençlerin ortak sonu. Ayşe'nin, Mehmet'in, Ali'nin ve daha nicelerinin... 16'lık, 18'lik, 25'lik hayatların... Bizlere düşense onları bu sona hazırlayan nedenleri yok etmeye çalışmak. Ne kadarını başarabiliriz bilemiyoruz; ama kazanılan her genç kurtarılmaya çalışılan milyonlarca hayatın öncüsü olacaktır.

HAYAT

*Banu Buyurgan
Çankaya Üniversitesi
İİBF İktisat Bölümü Öğrencisi*

Ağzımızdan çıkan her bir kelimenin boşlukta yankılanmasıydı hayat... Küçük bir kızın en çok sevdiği, üzerine hayaller kurup, öyküler yazdığı oyuncak bebek kadar değerli ve bir o kadar da bize aitti... Dalından koparılmış bir çiçek kadar çabuk küsüyordu. Bazen,

yaptığımız herşey için sorguluyor bizi ve hep haklı çıkartıyordu kendini. Attığımız her adım yazılıyordu defterine, zamanı geldiğinde yargılıyordu her birimizi kendince.

Bazen de başlamak bilmeyen bir fırtına olup kocaman bir sessizlikle baş başa bırakıyordu insanı. Uzun uzun düşündürüp karmakarışık yapıyordu aklımızı. Bir vurgun oluyordu sonra beynimizi uyuşturan, oradan oraya savuran, bilinçsizce içindekileri...

Bir çocuğun ilk yürüyüşü kadar heyecan verici, dibi görünmeyen bir kuyu kadar belirsiz, sabahın ilk ışıkları kadar umut dolu, güneşli bir gün kadar sıcacık oluyordu. Her kalıba sığıyor, her kılığa giriyordu hayat... Her rolü oynayabiliyor ve şaşırtıyordu bizi...

Küçük bir kızın sahip olabileceği en değerli oyuncak bebektir o. Sımsıkı kollarımızın arasında tutuyorduk, hayaller kurup öyküler yazıyorduk üzerine. Öyküler iyi de kötü de olsa tamamen bizimdi; ağzımızdan çıkan her bir kelimenin boşlukta yankılanması kadar bize aitti...

Mustafa Kılınc
Çankaya Üniversitesi
Uluslararası Ticaret Bölümü Öğrencisi

18 MART

Dünya tarihi, her dönemde binlerce irili ufaklı savaşa sahne olmuş, milletlerin varoluş mücadelelerine tanıklık etmiş ve milyonlarca kişinin kanyla boyanmış sayfalarına bu savaşları birer birer not etmiştir. İşte bu mücadelelerin eşine az rastlanır bir örneği 18 Mart 1915 tarihinde başlamış olup yüzbinlerce ana kuzusunun genç yaşında toprağa düşmesine neden olmuştur.

I. Dünya Savaşı dahilinde İtilaf Kuvvetleri, savaşa Almanya'nın yanında başlayan Osmanlı Devleti'ne büyük darbe vurmak ve savaşın seyrini önemli ölçüde değiştirmek amacıyla bütün gençlerini kullanarak Çanakkale Boğazı'na yüklenmiştir. Başını İngiltere'nin çektiği ve sömürge ülkelerinin de ittifakıyla oluşturulan işgal kuvvetlerinin amaçları içinde İstanbul'u işgal etmek ve aynı zamanda Boğaz'ı geçip Karadeniz'e inerek zor durumda olan müttefikleri Rusya'ya yardım yetiştirmek vardır.

Bu hedeflerini gerçekleştirmek amacıyla bu güçler, bütün teknik ve insani güçlerini ufaklık bir yarım adaya yönlendirmiş ve yoğun bir Türk direnişiyile karşılaşarak sahip oldukları tüm üstünlüklerine rağmen amaçlarına ulaşamamıştır.

Çanakkale Muharebeleri, üstün teknolojik imkanlar ve silahlara güvenmenin savaşları kazanmada tek başına etkili olmadığına dair en güzel örneklerden biridir. Özellikle "Yenilmez Armada" diye tabir edilen İngiliz Kraliyet Donanması'nın çok zayıf atış gücüne rağmen, eski model Türk topları karşısındaki acizliği, bütün dünyayı hayrete düşürmüş; üstün güçler denizdeki yenilginin yanında, Türk'e kefen biçmenin ne demek olduğunu kara savaşları esnasında çok daha iyi anlamıştır.

Bizler açısından bu muharebeden çıkarılması gereken önemli sonuçlar vardır. Görüyoruz ki, ecdadımız karşısındaki

düşman ne kadar üstün imkanlara sahip olursa olsun, sonuna kadar her türlü varlığını düşmana siper ederek savaşmış ve en ufak yılgınlık göstermemiştir.

Bizler de bu şanlı ecdadın torunları olarak ülkemiz üzerinde kirli amaçları olan her türlü unsura karşı yılmadan mücadele vermeliyiz. Bu mücadele ister psikolojik, ister sıcak, her türlü tehdide karşı olmalı ve tüm varlığımızla bunun karşısında durabilmeliyiz.

Söz konusu yıkıcı unsurlar karşımıza toplarıyla, tüfekleriyle veya dost görünümü sahte yüzleriyle de çıkabilir. Durum her ne olursa olsun bilmeliyiz ki Türkiye'nin ilerleme ve kalkınması ancak, Türk milletinin yüksek irade gücüne bağlıdır.

Ülkemizin çağdaş medeniyetler seviyesine çıkmasını istiyorsak, yüzyıllar boyunca bize düşmanlık edip, bugün güler yüzleriyle karşımızda durup kirli emellerini gerçekleştirmek için tiyatro oynayan oyunculara değil; ancak milletimizin yüksek karakter ve seciyesine güvenebiliriz. Türk devletinin kaderi doğaldır ki Türk milletinden başkasına bırakılamaz.

Bizlere bu ülkeyi emanet eden, huzur ve rahatımız için canlarından vazgeçmiş olan atalarımıza karşı en temel vazifemiz, topraklarımıza yönelmiş her türlü tehtidi bertaraf ederek Türkiye'mizi dünyanın en gelişmiş ülkeleri arasına sokmaktır.

Atatürk'ün Türkiye Cumhuriyeti'ni emanet ettiği gençlik böyle olmalıdır ve Atamız emin olsun ki bu böyle olacaktır.

Slovakya Cumhuriyeti Meclisi'nin sözde Ermeni soykırımı konusunda aldığı karara ilişkin ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ SENATOSU'NUN TÜRK-ERMENİ İLİŞKİLERİ KONUSUNDAKİ GÖRÜŞÜ

Çankaya Üniversitesi Senatosu 26 Ocak 2005 tarihli toplantısında, Slovakya Cumhuriyeti Meclisi'nin sözde Ermeni soykırımı konusunda aldığı kararı kınama kararı aldı.

Türk-Ermeni ilişkilerinin yaklaşık bin yıllık bir geçmişi vardır. Anadolu'da Selçuklularla başlayan bu ilişkiler içinde Ermeniler, Türkleri gerek Bizans ve gerekse öteki baskılara karşı kurtarıcı olarak karşılamışlardır. Önce Selçukluların ve sonra da Osmanlıların toleranslı yönetimi altında barış

çinde yaşamışlardır. Fatih Sultan Mehmet onların dini liderlerini İstanbul'a getirmiş ve bir fermanla Ermeni Patrikanesi'nin kurulmasını sağlamıştır. Osmanlı yönetimi, Ermenilerin özgürce ticaret yapmalarını sağladığı gibi, onlara devlet hizmetlerinde de yer vermiştir.

Ama ne yazık ki, Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'na girdiği 1914 yılında bazı Ermeni komiteciler Rusların yanında Osmanlılara karşı savaş açmış, Doğu'daki Türk köylerini basıp insanları kıyıma tabi tutmuştur. Bütün bunlar, Osmanlı Devleti'nin 24 Nisan 1915 tarihinde Ermeni Komite merkezlerinin faaliyetlerinin durdurulması kararını almasına ve 27 Mayıs 1915 tarihli zorunlu göç (tehcir) kanununu çıkarmasına ve bölgedeki Ermenileri o günkü Osmanlı Devleti sınırları içindeki Doğu Akdeniz topraklarına gönderip böylece doğu illerinin güvenliğini sağlama çabalarına yol açmıştır.

İşte bu zorunlu göç (tehcir) olayı bugün kimi çevrelerce Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı bir tavır, hatta tehdit olarak kullanılır olmuştur. O yıllarda bölge köylerindeki çocuk, kadın, yaşlı demeden pek çok Türkün Ermeni çeteleri tarafından öldürüldüğü bilinmezden gelinerek, konu ile ilgisi olan ve olmayan ülkelerin parlamentolarının, son otuz yıldır oynanan siyasi bir oyuna alet olmalarını akıl ve mantıkla açıklayabilmek mümkün değildir. Bu tarihi sürecin aydınlatılması için Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Osmanlı arşivlerini incelemeye açmıştır. 2004 yılı boyunca bu arşivlerde çeşitli ülkelere bine yakın araştırmacı çalışmıştır. Bunlardan sadece 10 tanesinin Ermenilerle ilgili bazı belgeler üzerinde çalıştığı anlaşılmaktadır.

Ermeniler de dahil değişik etnik toplumların Anadolu'da yüzyıllar boyunca Türklerle bir arada barış içinde yaşadıklarına tarih şahittir. Böylesi bir konuyu siyasi malzeme yapmak ve Türkiye Cumhuriyeti'ni suçlamaya çalışmak; kısaca tarihe ve gerçeklere karşı saygısızlıktır. Günümüz bilgi çağının gereği olarak, olayın tarihçiler tarafından tarafsız bir şekilde incelenip elde edilecek bilgilerin insanlığın önüne çıkarılmasının en uygun yol olacağını Türk ve yabancı ülke kamuoylarının bilgisine sunuyoruz.

BU BAYRAK VE BU TOPRAKLAR SAHİPSİZ DEĞİLDİR!

Çankaya Üniversitesi Senatosu 30 Mart 2005 tarihli toplantısında, Mersin'de Nevruz kutlamaları sırasında Bayrağımıza yapılan saygısızlığı kınama kararı aldı.

Çankaya Üniversitesi Senatosu, Mersin'de Nevruz kutlamaları sırasında Bayrağımıza yapılan saygısızlığı kınamakta, bu olayın ardındakileri de lanetlemektedir.

Bayrak olayından bir kaç gün sonra bazı gazetelerde yer alan bir diğer haber de hepimizi üzmüş, derinden yaralamıştır. 25 Mart 2005 tarihli bir haberde "Diyarbakır'da aralarında siyasetçi, hukukçu, esnaf ve meslek odası temsilcilerinin bulunduğu 83 kişi öncülüğünde Türkiye'nin federal olarak yeniden yapılması istemiyle 'AB sürecinde Kürt'üm, tarafım, haklarımı istiyorum' kampanyası başlatıldı" denilmektedir. Çankaya Üniversitesi Senatosu olarak tüm yetkilileri göreve davet ederken özellikle şunları belirtmek isteriz:

Türk Vatanı ve Milleti'nin ebedi varlığını, Yüce Türk Devleti'nin bölünmez bütünlüğünü belirleyen Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın değiştirilmesi, teklif dahi edilemez. İlk üç maddesinin üçüncü maddesinde, "Türkiye Devleti Ülkesi ve Milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçedir. Bayrağı, şekli kanunla belirtilen, beyaz ay yıldızlı al bayraktır. Milli Marşı İstiklal Marşıdır. Başkenti Ankara'dır." yazılıdır. Bayrakla başlayan kimi oyunlar toprakla sürdürülmek istenmektedir. Adı ve görevi ne olursa olsun hiçbir vatandaşımızın AB veya sözde demokrasi görüntüsü altında Bayrağımıza ve Toprağımıza el ve dil

uzatma hakkı yoktur. Bu Ülkenin ekmeğini yiyip, suyunu içen ve burada para kazanan gaflet, dalalet ve hıyanet içindeki bu kişi ve gruplara yüzyıllardır mutlulukla birlikte yaşayan Halkımızı ve ülkemizi rahat bırakmalarını öneriyoruz. Atatürk'ün kurduğu Cumhuriyet Türkiye'sinde insanlarımız etnik köken ayırımı yapılmaksızın her bölgede kardeşçe yaşamaktadır. Yeni bir hainlik peşinde koşan ve etnik ayrımcılık yaparak Milli birlik ve bütünlüğümüze göz koyanları uyarıyor, Milletimize ve tüm dünyaya sesleniyoruz: "Bu Bayrak ve Bu Topraklar sahipsiz değildir. . ."

Kamuoyuna saygı ile duyurulur.

Çankaya Üniversitesi Senatosu

Prof. Dr. Ziya AKTAŞ, Rektör

Prof. Dr. Kenan TAŞ

Prof. Dr. Emel DOĞRAMACI

Prof. Dr. Turgut ÖNEN

Prof. Dr. Ahmet YALNIZ

Prof. Dr. Ziya B.GÜVENÇ

Prof. Dr. Özhan ULUATAM

Prof. Dr. Yurdahan GÜLER

Prof. Dr. Hasan Işın DENER

Prof. Dr. Erzan ERZURUMLUOĞLU

Prof. Dr. Mehmet R. TOLUN

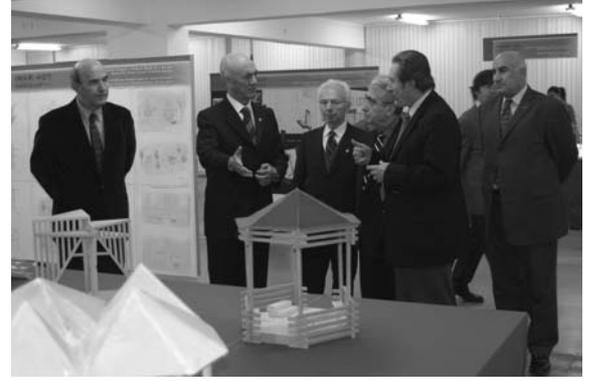
Prof. Dr. Nail BEZEL

Yrd. Doç. Dr. Nüzhet AKIN

İÇ MİMARLIK ÖĞRENCİ SERGİSİ

İç Mimarlık Bölümü öğrencilerinin dönem boyunca yaptığı çalışmalar 15-21 Şubat 2005 tarihleri arasında bölüm stüdyolarında ve koridorlarında gerçekleştirildi. Sergilenmeye değer çalışmaların sahibi olan öğrencilere düzenlenen bir törenle teşekkür belgesi verildi.

MÜHENDİSLİK-MİMARLIK FAKÜLTESİ SEMİNERLERİ

Çankaya Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Mart, Nisan ve Mayıs aylarında her hafta bir olmak üzere seminerler düzenliyor. Her hafta perşembe günü Mavi

Salonda yapılan ve büyük ilgi gören seminerlerin programı ise şöyle.

"Savunma Sanayinde Yazılım Uygulamaları" Orkun Zorba, Aydın Yazılım ve Elektronik A.Ş., 3 Mart 2005

"Geniş Band Uygulamaları ve Geniş Band Pazarında Çok Geniş Band (UWB) Teknolojisinin Yeri ve Türkiye Düzenlemeleri" Atilla Seçki, Telekomünikasyon Kurumu, 10 Mart 2005

"AB Üyelik Sürecinde Fırsatlar ve Tehditler" Melih Aral, AB danışmanlık, 17 Mart 2005

"RFID Technology" Sezgi Dinçer, Microdis A.Ş., 24 Mart 2005

"Ulaşımında Karar Zamanı" Prof. Dr. Cüneyt Elker, Çankaya Üniversitesi İç Mimarlık Bölüm Başkanı, 31 Mart 2005

"E-Learning" İsmet Benli, IDE danışmanlık, 14 Nisan 2005

"Data Recovery" Kemal Özkazanç, Piramid A.Ş., 21 Nisan 2005

"Araştırmalarda Yaygın Olarak Yapılan İstatistiksel Hatalar" Prof. Dr. Fetih Yıldırım, Çankaya Üniversitesi Endüstri Mühendisliği Bölüm Başkanı, 5 Mayıs 2005

FEN-EDEBİYAT FAKÜLTESİNDEN HABERLER

Çankaya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Emel Doğramacı, 25 Ocak 2005 tarihinde Londra Üniversitesi'nde(SOAS) "Turkey in Europe" konulu bir konferans verdi.

Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Emel Doğramacı ve İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Nüzhet Akın, 21-25 Şubat 2005 tarihlerinde Katar Üniversitesi tarafından Doha'da yapılan "Doha Second International Art and Design" konferansına davetli olarak katıldılar.

Amerikan Biyografi Enstitüsü'nün Direktörler Heyeti, Editörler ve Yayın Heyetleri, Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Emel Doğramacı'yı Meslek Kadınlarının Danışman Heyetine Seçkin Konumlu Onursal Üye olarak atadı.

AYDINLATMA SİSTEMLERİ SEMİNERİ

Çankaya Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi tarafından 1 Mart 2005 günü "Burisao Fiberoptik Aydınlatma Sistemleri" konulu bir seminer düzenlendi. Seminer Mayıs Yapı Şirketi tarafından verildi.

HUKUK FAKÜLTESİ KONFERANSI

Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi tarafından 2 Mart 2005 günü düzenlenen "Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu ve Sosyal Çıkmazlar" konulu konferansı Hukuk Sosyolojisi ve Hukuk Felsefesi Anabilim Dalı Başkanı Dr. Mustafa Tören Yücel verdi. Konferans Hukuk Araştırma, Danışma ve Uygulama Merkezi (HADUM) Salonunda gerçekleşti

ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ'NİN EĞİTİM GÖNÜLLÜLERİ

Çankaya Üniversitesi Toplumsal Dayanışma Topluluğu öğrencileri "Ulusal Eğitim Üniversite-Halk Buluşması" projesi kapsamında; maddi durumu yetersiz olan ilköğretim öğrencilerine ücretsiz ders verme ve kaynak sağlama amaçlı bir projeyi hayata geçiriyor. Bu bağlamda ilk iş olarak topluluk öğrencileri Yüzüncüyıl Milli Egemenlik İlköğretim Okulu öğrencilerinden velilerinin izin verdiklerine hafta içi üç gün süreyle yardımcı ders vermeye başladı. Bunu halen yapılmakta olan kitap ve kırtasiye malzemesi bağış kampanyası izledi. Bu bağış kampanyasında toplanacak kitap ve kırtasiye malzemeleri ihtiyacı olan okul ve öğrencilere ulaştırılacak.

TSM KOROSU BAHAR KONSERİ

Çankaya Üniversitesi Türk Sanat Müziği Korusu 21 Mart 2005 akşamı Konferans Salonunda geleneksel Bahar Konserini gerçekleştirdi. Büyük ilgi gören konserde Türk Sanat Müziği Korusu tam 28 parça seslendirdi.

Çankaya Üniversitesi Türk Sanat Müziği Korusu, geleneksel musikimizi geçmişten geleceğe aslını bozmadan aktarmak ve gençlerimize sevdirmek amacıyla 1 Mart 2001 tarihinde TRT Ankara Radyosu Ses Sanatçısı Şef Mehmet Özkaya tarafından kuruldu ve ilk konserini 31 Mayıs 2001 tarihinde verdi. Kuruluşundan itibaren her yıl düzenli olarak çalışmalarını sürdürerek konserler veren koro 2002-2003 akademik yılında Şef Emine Gürsel tarafından çalıştırıldı. Çankaya Üniversitesi Türk Sanat Müziği Korusu 2003-2004 akademik yılı başından bu yana Bestekar, Ses Sanatçısı, Şef Kadri Şarman tarafından çalıştırmakta.

KİM?KADIN?

Çankaya Üniversitesi Kadın Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi tarafından 8 Mart Dünya Kadınlar Günü dolayısıyla Kadın Kimliği Yarışması Kim?Kadın? kompozisyon, öykü, şiir, fotoğraf, resim, vitray ve seramik dallarında düzenlendi. Çankaya Üniversitesi öğretim üyelerinden oluşan jüri tarafından yapılan değerlendirme sonunda teşvik ödüllerini almaya hak kazanan personel ve öğrencilere 16 Mart 2005 Çarşamba günü düzenlenen bir törenle ödülleri verildi. Büyük ilgi gören yarışmanın ardından Çankaya Üniversitesi Kadın Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi, bundan sonra yarışmanın her yıl düzenli olarak yapılmasını kararlaştırdı

HADİ ÖLDÜRSENE CANIKOM

Aziz Nesin'in "Hadi Öldürsene Canikom" adlı oyunu Çankaya Üniversitesi Tiyatro Topluluğu öğrencileri tarafından 21 Aralık 2004 akşamı Çankaya Üniversitesi Konferans Salonunda sahneye kondu. Öğrencilerimiz Didem Dönmez, Merih Kemah ve Evrim Metin'in rol aldığı oyunun yönetmenliğini Tuğba Kökçak yaptı.

KARİYER GÜNLERİ 2005

Çankaya Üniversitesi İş ve Kariyer Topluluğu tarafından düzenlenen Kariyer Günleri 2005'in Şubat ve Mart aylarında gerçekleşen etkinlikleri şöyledi:
"İş Hayatına Hazırlık" semineri, Recep Pehlivan, 24 Şubat 2005
"İnternette İş Arama Teknikleri" konferansı, Artemiz Güler, 2 Mart 2005
"Work&Travel" semineri, Advis Danışmanlık, 8 Mart 2005
"İş Hayatına Merhaba" konferansı, Likya İnsan Kaynakları, 16 Mart 2005
"Marka, Patent ve Tasarım" konferansı, Türk Patent Enstitüsü, 23 Mart 2005

SQL SERVER 2005 SEMİNERİ YAPILDI

Çankaya Üniversitesi Bilişim teknolojileri Topluluğu tarafından 5 Mart 2005 günü Mavi salonda "SQL Server 2005" semineri düzenlendi. Seminer Sefer Algan ve Yaşar Gözüdeli tarafından verildi.

SEDAM SERTİFİKA TÖRENİ

Çankaya Üniversitesi Sürekli Eğitim Araştırma ve Danışma Merkezi SEDAM tarafından düzenlenen kursları başarı ile bitirenlere 28 Ocak 2005 günü SEDAM merkezinde düzenlenen bir törenle sertifikaları verildi.

ÖSS'DE BAŞARI YOLLARINI SADIK GÜLTEKİN'DEN DİNLEYİN

Çankaya Üniversitesi ÖSS'ye hazırlanan üniversite adayı öğrencilere, okul ve dersane yöneticilerine, rehber öğretmenlere ve velilere yönelik olarak bir konferans organize etti. Konferans, 23 Mart 2005 Çarşamba günü saat 10:00'da NTV ve CNBC-E Eğitim Programları Yapımcısı ve Vatan Gazetesi Eğitim Yazarı Sadık Gültekin tarafından verildi ve Çankaya Üniversitesi Konferans Salonunda gerçekleşti.

Ücretsiz olan konferansa lise ve dersaneler büyük ilgi gösterdi. Konferans bitiminde Çankaya Üniversitesi'nin tanıtım toplantısı ve kampüs gezisi yapıldı. Bu organizasyon lise ve dersane yöneticileri ile öğrenciler tarafından çok yararlı olarak değerlendirildi.

ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ'NDE BU AY (NİSAN)

e-Dönüşüm ve Türkiye

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Doç. Dr. Abdüllatif Şener tarafından 6 Nisan 2005 Çarşamba günü Çankaya Üniversitesi Konferans Salonunda "e-Dönüşüm ve Türkiye" konulu bir konferans verilecek.

6 Nisan 2005, Çarşamba
Saat 14:00
Çankaya Üniversitesi Konferans Salonu

Ermeni Soykırım İddiaları ve Arşiv Belgeleri

Türk Tarih Kurumu Başkanı Prof. Dr. Yusuf Halaçoğlu tarafından 11 Nisan 2005 Pazartesi günü Çankaya Üniversitesi Konferans Salonunda "Ermeni Soykırım İddiaları ve Arşiv Belgeleri" konulu bir konferans verilecek.

11 Nisan 2005, Pazartesi
Saat 14:00
Çankaya Üniversitesi Konferans Salonu

Osmanlı Devleti'nin Parçalanışı

Prof. Dr. İlber Ortaylı tarafından 20 Nisan 2005 Çarşamba günü Çankaya Üniversitesi Konferans Salonunda "Osmanlı Devleti'nin Parçalanışı" konulu bir konferans verilecek.

20 Nisan 2005, Çarşamba
Saat 14:00
Çankaya Üniversitesi Konferans Salonu

Müzakere Sürecinde Türkiye-AB İlişkileri

28 Nisan 2005 Perşembe günü Çankaya Üniversitesi Konferans Salonunda "Müzakere Sürecinde Türkiye-AB İlişkileri" konulu bir panel düzenlenecek.

28 Nisan 2005, Perşembe
Saat 10:30
Çankaya Üniversitesi Konferans Salonu

Yöneten:

Prof. Dr. Nahit Töre,
Çankaya Üniversitesi İİBF Uluslararası Ticaret Bölümü
Öğretim Üyesi

Konuşmacılar:

Prof. Dr. Emin Çarıkçı,
Çankaya Üniversitesi İİBF Uluslararası Ticaret Bölümü
Öğretim Üyesi
Sadi Somuncuoğlu,
Devlet Eski Bakanı
Zafer Çağlayan,
Ankara Sanayi Odası Başkanı
Dr. Nihat Akyol,
Büyükelçi ve TOBB Başkanlık Danışmanı

Bahar Şenliği 2005

28 - 29 Nisan 2005 tarihlerinde Çankaya Üniversitesi VIII. Bahar Şenliği düzenlenecek. Şenlik kapsamında birinci gün Berksan, ikinci gün ise Kıraç konserleri verilecek. Ayrıca iki gün boyunca; film gösterimleri, konserler, çeşitli yarışmalar, spor turnuvaları, aktivite ve animasyonlar gerçekleştirilecek. Bunlara ek olarak; Türkiye Bilgisayar Oyunları Büyük Buluşması Çankaya Üniversitesi'nde yapılacaktır.

Kim? Kadın?

Kim?Kadın? Kadın Kimliği Yarışması

Değerli Katılımcılar,

Bilindiği üzere Çankaya Üniversitesi, KADUM (Kadın Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi) olarak her yıl 8 Mart Dünya Kadınlar Günü nedeniyle çeşitli etkinlikler düzenliyor ve mümkün olduğu kadar fazla sayıda insanın ilgisini öncelikle Türk kadınının çeşitli sorunlarına çekmek için çaba sarfediyoruz.

Bu yıl da, böyle bir etkinliği düzenlerken yine ilke olarak benimsemiş olduğumuz katılımcı sayısını artırma çabamıza Çankaya Üniversitesi'nin tüm öğrenci ve personeline dönük bir yarışma düzenleyerek kadın sorunlarına daha büyük kitlelerin dikkatini çekmek istedik. "Kim?Kadın?" konulu bir yarışma düzenledik. Bu anlamda tarafımıza ulaşan ve tamamen katılımcıların özverileri ile yoğun çalışmalarından artırdıkları değerli vakitleri ile ürettikleri kompozisyon, kısa-kısa öykü, şiir, seramik, vitray ile kadını anlatan eserlerini bir jüri ile değerlendirerek bir "anı kitapçığı" ile kalıcı kıldık.

Katılımcıların tümünü kutluyor, kadın sorunlarına gösterdikleri duyarlılık için en derin duygularla başarılarının devamını diliyorum.

Prof. Dr. Emel DOĞRAMACI
KADUM Müdürü

DEĞERLENDİRME JÜRİSİ

Prof. Dr. Emel DOĞRAMACI
Yrd. Doç. Dr. Nüzhet AKIN
Öğr. Gör. Halide ARAL
Öğr. Gör. Tekin KOÇAN

KOMPOZİSYON

KADIN VE UYGARLIK

İpek Onur

Bugün dünya kadınlar günü. Bugün uygarlığı ve kadın bilincini kutladığımız gün. Bugün uygar toplumların, kadınlarının onurunu yücelttiği ve dünya barışını kutladığı gün. Kadının birey olarak tanınmadığı toplumlara uygar sıfatını vermek mümkün değil; çünkü sadece erkeğin egemen olduğu bir sosyal yapı dünyada yaşamı bitirebilir. Kadın, doğası gereği yaşamın kıymetini bilendir. Kadın yaşamı elinde tutandır; doğuran, yaratan, vareden güçtür ve kadın toplumsal yaşamda, uygarlaşma ve "insanlaşma" yolunda daha fazla söz sahibi olmalıdır.

Uygarlığın bence tek anlamı var: İnsan yaşam ve onuruna saygı. Eğer insana saygımız varsa kendi bencilliklerimizden sıyrılarak yaşamı ve doğayı koruyabiliriz. Dünyamız bugün savaşların, terörün, yoksulluğun ve adaletsizliğin tehdidi altında. İnsanların yaşamlarını yitirmesini, onurlarının çiğnenmesini, ülkelerin işgal edilmesini artık sıcağık evlerimizde, televizyon karşısında hiçbir şey hissetmeden, içimiz acımadan izleyebiliyoruz. Gittikçe duyarlılığımızı ve insan olma onurumuzu yitiriyoruz. Yüzyıllar boyunca biriktirdiğimiz hümanist değerlerimizi ve sonuçta uygarlığımızı yitiriyoruz.

İşte bu noktada kadın bilincine, kadın duyarlılığına ihtiyacımız var. Erkek egemen güç ilişkileri içinde "erkekleşmiş" kadınlardan bahsetmiyorum. Doğa ana duyarlılığında, yaşamı bağrına basan kadından bahsediyorum. Yarattığı yaşamı ve güzelliği koruyan kadından bahsediyorum.

Evet, kadın ve uygarlığı birbirinden ayırmak mümkün değil. Bugün Dünya Kadınlar Günü. Uygarlığın ve kadın olma bilincinin kutlandığı gün. Bugün belki de kadınlar için şöyle bir durup kendilerini ve amaçlarını tekrar sorgulamaları gereken gün. Bence bugün popüler kültürün, yani kadına istediği şekli verip sömüren kültürün sorgulanması gereken gün. Herşeyin pazarlandığı bugünün dünyasında kadını bir mal gibi gören egemen değerleri ya da değer kaybını kastediyorum ve diyorum ki, bugün, kadının içinde yaşadığı medeniyeti sorgulaması gereken gün.

KİM?KADIN?

Nüzhet AKIN

Geçenlerde televizyon kanallarından birindeki haber kanalında çarpıcı bir görüntü: genç bir kadın, bilinci kapalı, her iki kolunda birer itfaiye görevlisi, başı sıkı sıkıya, saçının tek bir teli bile görünmeyecek şekilde bir türban ile örtülü. Belli ki acil olarak hastaneye kaldırılıyor. Konu: son zamanlarda yaklaşık her haber programının temel konusu, lodos kaynaklı soba zehirlenmesi.

Kadının kimliği sorunu bu haberle tekrar gündeme taşınıyor. Kimdir bu kadın? Yine belli ki inancı kuvvetli, dini bütün bir yorumu kendine yaşam felsefesi olarak kabul etmiş örnek kimliğini kendine kutsal bir amaç bellemiş. Ancak, yarı baygın, bilinci kapalı, iki itfaiye görevlisinin yardımıyla hastaneye taşınıyor. Şimdi hayatta mıdır bilemiyorum; ancak yaşıyor olmasını diliyor ve soruyorum:

Kimdir bu kadın?

İçimizden biri, iffetli, inançlı ve saygı duyulması bir kadın. Bu kimliğiyle kendisine saygıdan başka bir şey duymak mümkün mü? Bence hayır. Ne var ki benim dileğim bu kadını haber kanalında bir haber konusu olmadan tanımış olma. Keşke dinsel inancı konusundaki titizliğini kendi sağlığı ve yaşam bilinci konusunda da gösterebilseydi. Son derece basit bir bilimsel gerçeği haber kanalları yaklaşık iki aydır Türkiye'nin her bir yanına duyurmaya çalışıyor: "Dikkat, lodos fırtınası can alıyor! Lodosla birlikte sobadan sızan karbon monoksit gazı zehirlenmelerine karşı önlem alın! Gece yataırken sobanızı söndürün!" Bu haberler bir kulaktan giriyor diğerinden çıkıyor. Dilerim, kadını ve insanımız yeni bir kimlikle -bilimsel bir kimlikle- kapalı bilinçten yoğun bakımla yaşama merhaba diyebilirdi. Bir de, 8 Mart 2005 Dünya Kadınlar Günü hepimize kutlu olsun. Bu günü kutlamak senede bir gün büyük meydanlarda siyasi haykırışlarla, polislin biber gazıyla olmuyor. Gidini de insanlara birer birer lodos ile soba arasındaki bağlantıyı anlatın, görelim.

ZORDUR DOĞUDA KADIN OLMAK

Tuğba HERKEN

Beyaz badanalı evlerin seksek çocuklarıydı onlar; Sabire, Emine, Gülbahar... On dörtlük, on altılık, on yedilik hayatlarının bedenlerinde barınmak zorunda olan olgun

kadınlar. Eli ermez, gözü görmez, dili dönmez bir kaderin alın yazısı oldu ne yazık ki ilk okudukları romanlar. Tebeşir tozuna hasret elleriyle, tahta sıraların arasından alınarak, beton damlı evlerin mutfaklarına sürgün giden, hanımeli kokan yürekleriyle büyüdüler. Kendi kendilerini büyütüp, yaralarını sarması öğrendikçe, yüzlerinde erken yer ayırtan çizgileri tanındılar...ve bir daha hiç seksek çizgilerine sağınmadılar. Erken yaşta tanıştıkları evciliğin oyun olmadığını en sancılı tanıkları, adına ezkaza çocukluk dedikleri hayatın erken büyümüş anneleridir onlar. kınalı elleriyle yazma takarken kızlarının perçemine aslında kendi yüreklerini çizerler onların mecbur kaderine. Onlar çocuk yürekleriyle, iskambil kağıtlarından evler; kumdan kaleler ve her mevsim dut ağaçları dilediler çocuklarının umut bahçesinde, geriye kalansa balonları sönük bir çocuklukta yorgun ellerinde...ve belki de bir daha hiç iyileşmeyecek derinlikte..

Onlar dar ebatlı yaşamların, terziden bozma bir umudun kendilerinden geniş kesimleri...sevda, hasret sızısı çektirmez bir törenin müdâvim sakinleri...Sabire, Emine, Gülbahar; töre yolcularındın sadece birkaç olanlar, çeyiz diye annelerinin kaderini yanlarına alanlar...

ÖYKÜ

BİR HAYALET ÖYKÜSÜ

Nüzhet AKIN

Adam o gece saat tam 22:54'te, mesai saati bitiminden tam tamına beş saat elli dört dakika sonra evin kapısını zorlamaya başladı. Küçük metal, anahtar deliğini arıyor, bir türlü bulamıyordu. Homurtuyla karışık birkaç küfürle o da yolunu buldu. Anahtar, deliğe girdiğinde tam saat 23:12'de sağa doğru hafif bir manevra yaparak koca kapıyı pes ettirdi. Dün kapının yenilgisi biraz daha zor olmuştu: 23:27. Bu en azından yirmi beş dakikalık bir iyileşme demek. Çok şükür!

Derken eve girdi kesif içki kokusu. Koku, doksan derece alkolle kol kola önce sağa sonra sola bakarak etrafı şöyle bir kolağan ettikten sonra doğrudan mutfağın yolunu tuttu. Bir iki şangırtı. Gitti annemden kalan güzelim elli yıllık fincan takımı! Sonra mutfağın yağdan sararmış yirmi beş vatlık ampulu şöyle bir titreyerek biraz da öksürüklerle kendi külünden doğmanın zafer sarhoşluğuyla evin derin karanlığının bağına sapladı ışığını. Alkollü koku şaşkın

şaşkın etrafa baktı. Etraf pek net görünmüyordu; ama en azından ocağın üzerinde hiçbir yemek tenceresinin olmadığını da görmemek için kör kütük sarhoş olmak gerekiyordu. Ayık olduğu bilinciyle koku önce köpürdü, sonra gürlledi:

-Hanım yemek nerde!

-.....!

-Bu evde kadın yok mu, kadın!

-.....!

Yine o en saygın küfürlerden en gözde üç tanesi, yine o aynı sırayla ve şiddetle, ama daha diri ve daha kararlı adımlarla salona doğru hareket etti. 1..... 2..... 3..... . Sonra salondan banyoya, oradan da sifona yöneldi: Şşşşaaarrrrrr. Başarılı bir girişimden sonra sağda solda sabun aradı.

-Hanım sabun nerde!

-.....!

-Bu evde kadın yok mu, kadın!

-.....!

Banyo kapısı, arkasındaki duvardan intikam almışçasına bir kırbaç gibi şakladı. Koku, alkol ve küfürlerle yatak odasına doğru kıvrıla kıvrıla bir sürüngen gibi koridordan geçti, yatak odasının eşğinde bir an durdu. Önce ceket, sonra pantolon kokuyu birer birer terk etti. Sonra gömlek onları takip etti. Ayakkabılar ve çoraplar zaten çoktan kayıplara karışmışlardı.

Koku yatağa yöneldi. Karanlıkta el yordamıyla yatağı yokladı. Yorganı kavradı. İşte kadını bulmuştu. Kokunun gözleri kan çanağı gibi, karanlıkta alev alev deniz feneri gibi bir yanıp bir sönüyordu. Sıyırdı aldı yorganı bütün hiddeti ile. Saldırdı, saldırdı, saldırdı. Neden sonra anladı boş yatağı, karısıyla kırk yıl baş koymaya söz verdiği yastığı ve o kalın pamuklu yorganı dövdüğünü. Durdu, şöyle bir soluklandı, burun deliklerinden akan alkollü nefretini dindirmeye çalıştı azgın boğa gibi. Ve sonra inletti etrafı, sesi yankılandı karanlık odanın dört bir duvarında:

-Hanım neredesin!

-.....!

-Bu evde kadın yok mu, kadın!

-.....!

İşte o an karıştı bir çift ürkek; fakat kararlı ayak sesi, azgın ve kudurmuş kalbin sesine. Evin dargın kapısı sonuna kadar açıldı. Bir an zaman durdu sanki ve evin içindeki alkol kokusuna karıştı sokağın taze ve ıslak kokusu. Garip bir ürperti doldurdu odaları köşe bucak. Silip süpürmeye çalıştı evin içinden kokuyu da, şiddeti de, pisliği de. Ayak sesleri evi terk ederken çekti arkasından evin kapısını içerdeki

çürümüş kokunun üstüne. Çınlıyordu mezardan gelen ses; bu sefer biraz daha garip, biraz daha insan:

-Hanım neredesin?

-Hanım neredesin?

-Neredesin?

-Nerde?

-Ne?

ŞİİR

KADIN OLMAK

Figen KAYA

Kadınlar birbirinden farklıdır,
Görevleri de,
Kimi eş, kimi arkadaş, kimi anne...
Ama ortak özellikleri kadın olmaktır her birinin de.

Tarihten bugüne kadın,
Yaşar kadın olmanın ayrıcalıklarını ve zorluklarını.
Aşık olunan, uğruna dağlar delinen varlıktır kadın,
Aynı zamanda da yerilen, cezalandırılan, ezilendir.

Kadının yeri değişir yaşadığı coğrafyaya göre,
Bir yerde buğday öğütür çatlamış, yorgun elleriyle,
Başka bir yerde kalabalıklara seslenir,
Yüzünde güven dolu bir ifadeyle.

Kadın büyük sorumluluklar taşır omuzlarında,
Anneliktir en ağırı,
Annelik kadına bahşedilmiş en güzel duygu,
Gerektirir fedakarlığı, şefkati ve sabrı.

Doğuran, büyüten, koruyan engin bir deniz gibi,
Kadının sevdiği için açıktır her zaman bağı,
Belki çoğu bilmez ama,
Onlardır hayatın en yürekli kahramanları...

FOTOĞRAF

Ali Fatih Çetin

Büşra Aydemir

Büşra Aydemir

Büşra Aydemir

Büşra Aydemir

RESİM

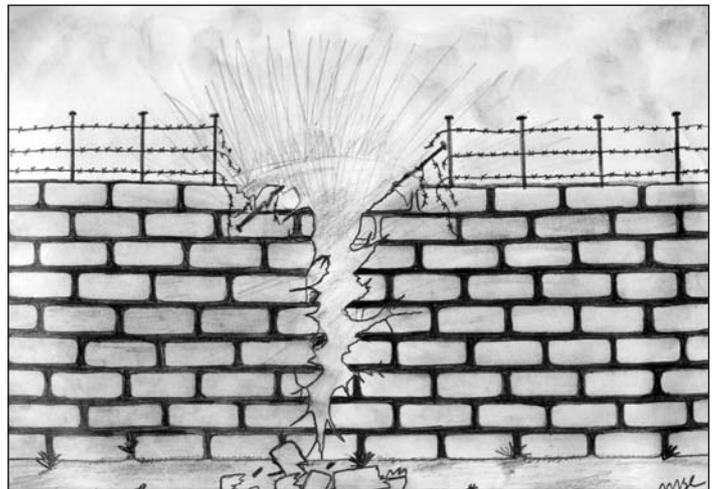
Hanım Duwan

Oluş Akatlar

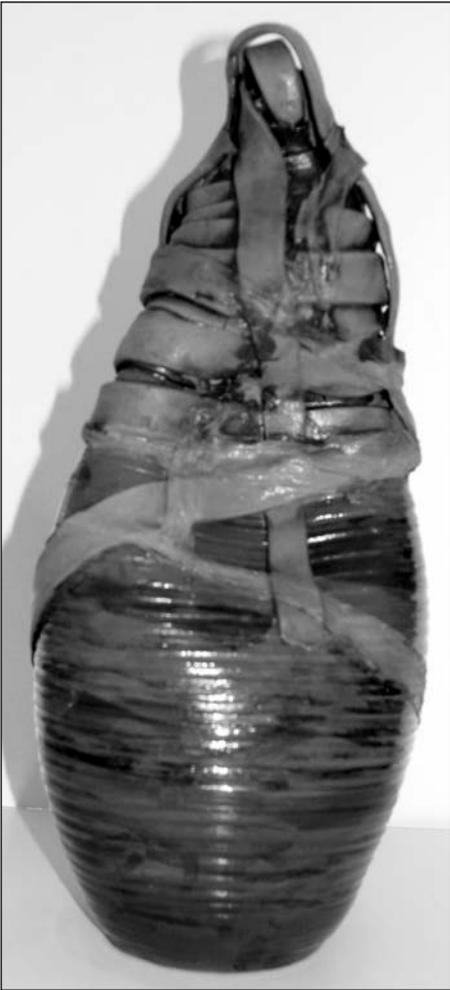

Hanım Duwan

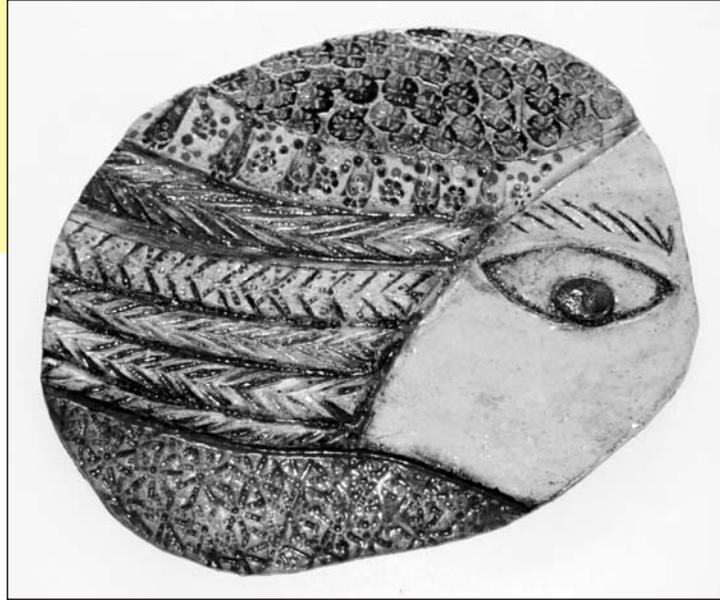

Ayşe Ayanoglu

SERAMİK

Olgu Sümengen

Burcu Baydili

İpek Onur

İlker Kurt

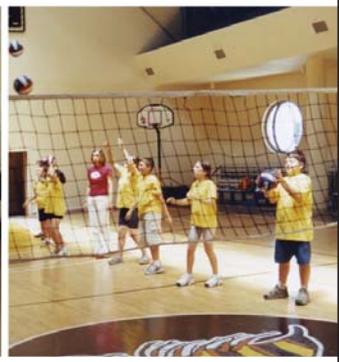
VİTRAY

Nüşhet Akın

Özlem Polat

*“Sevginin, aklın ve güvenin rehberliğinde
20 yıllık bir eğitim geleneği...”*

ÖZEL ARI OKULLARI

ARI ÖNOKUL - ARI İLKÖĞRETİM OKULU - ARI LİSESİ - ARI FEN LİSESİ

Öğretmenler Caddesi No: 112/2 (Çankaya Üniversitesi Yanı) 100. Yıl - ANKARA

Tel: 0 312 286 85 85 (pbx) • Fax: 0 312 286 85 94

www.ariokullari.k12.tr • e-mail: ariokullari@cankaya.edu.tr

•• Çankaya Üniversitesi

günderim